7906

ఓమ్

బమ్మెర పోతనామాత్య ప్రణీతంబైన

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

షష్ఠస్కంధము

సంపాదకులు: ప్రకాశకులు

రెంటాల శివరామయ్య

చిగుటపాడు, అచ్చంపేట పోస్టు

సత్తెనపల్లి తాలూకా, గుంటూరుజిల్లా.

[రు. [illegible]-0-0

ప్రథమ ముద్రణము 1954
రెండువేల కాపీలు

గుంటూరు దేవనాగరి ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము

సూచన

ఏర్చూరి సింగనామాత్యుడు పూరించిన శ్రీమదాంధ్ర మహా భాగవత షష్ఠ స్కంధమునందును, ఈషష్ఠ స్కంధమునందును కలయికలు గల గద్య పద్యములు యీక్రింది సంఖ్యలు గలవి యని తెలుపుకొనుచున్నాము.

154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165
166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177
178 182 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262
277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288
289 290 291 292 293 294.

ప్రకాశకులు

విషయసూచిక

షష్ఠ స్కంధము

శ్రీ ప్రకృతి దేవ్యైనమః

భాగవతస్తుతి

క॥ కృతి భాగవతాఖ్యంబఁట, కృతికర్త పోతరాజు కృతిపతి సీతా
పతియఁట జనని వినిన న్ । కృతికృత్స్వల మహిమమంట కువలయమందున్.

క॥ పలికించె బలుమాటలుకడ । చిలికించి సుధారసంబు సీతాపతి తాఁ
దిలకించె పొంగిపోంచునె ! । బలుగాసుల సిలువు వెట్ట భాగవతంబున్.

క॥ దలఁచిన గొలచినవారల । కలికల్మషహారిణమ్మ కామితమిమ్మా
తొలి నే జేసిన పూజా । ఫలమున లభియించితిమ్మ భాగవతమ్మా !

చ॥ దొరకితివన్న సంతసము, మధ్యగదృష్టినిండె నా కరమో
కొరకితివేలనా యనెడి దుఃఖము, రెండును యేకమై మదిన్
పురిగొని క్రిందుమీదగుచుఁ బోవని ప్రాణములోన నుంటివో
పరమపవిత్రగాత్రి ! యల బమ్మెరపోతనకావ్యకన్యకా !

చ॥ పరగృహవాసగ్రాసముల బాయని దుర్గతి బట్టినట్టి న
న్నెరిగి యిటొచ్చితీ వకట ! యేమియొనర్తునో దెల్పుమమ్మ ! స
చ్చరితవు నీవు సుమ్మ యిడ సన్నుతిజేసెద గైకొనమ్మ, వో
పరమపవిత్రగాత్రి ! యల బమ్మెరపోతనకావ్యకన్యకా !

ఉ॥ జీవము బోని కాయమున జిక్కులు పెక్కట నుత్కటమున్న నీ
జీవిక సేవకస్తుడని సొంచి యిటొచ్చితివో గదమ్మ, నీ
భావ మదెట్టిదో దెలుపు, భక్తిని నా తలఁదాల్తునమ్మ నీ
పావనపాదపద్మములు, బమ్మెరపోతనకావ్యకన్యకా !

క॥ భూ తనయయును, పోతనకవి । శాతనయయును, సుల్యపుణ్యాత్మశిఖామణులై
ఖ్యాతింగాంచిరి జగముల । సీతా భాగవతనామస్వీకృతు లగుచున్ ॥

రెంటాల శివరామయ్య,
సంపాదకుఁడు.

నా తొలిపలుకు

సీ॥ [illegible] విపానకులము
[illegible] మొనటికులము
[illegible] రాజవిద్యసాధకులము
[illegible] వదాన్యకులము

గీ॥ [illegible] దేవస్థ పావనులము
[illegible] యగ్రహారికులము.

క॥ [illegible] శివనాథన్,
[illegible] సీతారమణా !

నా జన్మస్థలము [illegible] గ్రామము. కారణాంతరములచే కొన్నివత్సరములనుండి [illegible] తాలూకా యందలి చిగురుపాడు గ్రామమున నా మేనల్లునకు చి॥ [illegible] లక్ష్మీనారాయణ గృహమందు నివసించుచున్నాను. [illegible] యందలి శ్రీగిరిపాడు గ్రామమున కరుగుట సంభవించెను. అందు బ్రహ్మశ్రీ పుల్లాభొట్ల జగన్నాథావధానులుగారి యింట నతిథిగానుండ [illegible], వారి గృహదేవతార్చనము చేయుటయు నాకు సంభవించినది. అర్చనాసమయమున భువనేశ్వరియొక్క నతిపురాతన తాళపత్రగ్రంథ మొకటి గోచరింప నేమిగ్రంథమా యని, తద్గ్రంథబంధనసూత్రదీర్ఘరజ్జువు నూడదీసి చూడ నది ప్రథమాదిషష్ఠస్కంధాంతము వఱకుగల శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతంబై యుండుటయు, నందలి గ్రంథాంత్యభాగంబున గల కొన్నియాకులు తెఱచిచూడ షష్ఠస్కంధము ప్రారంభమై కొలదిపద్యములయందు గనుపించుటయు, శ్రీరామాంకితమై యుండుటయు తటస్థింప, యితఃపూర్వ భాగవత షష్ఠస్కంధాదియందు శ్రీమహావిష్ణుపరమైన శార్దూలవృత్తము [illegible] విస్మయమొదవి మరికొన్ని పద్యములు చదువ నత్యంత వ్యత్యస్తములైనట్లు తోచినవి. నందలి దేవనివేదనాదికము లొనర్చి గృహమేధిం గలసి సంతృప్తి భుజించి, మఱునటిదినంబున పయనంబగు తఱి నా బ్రాహ్మణోత్తమునితో 'అయ్యా! మీ గృహమునందుగల తాళపత్రలిఖిత భాగవత గ్రంథ మొసంగుమేని నేను పూరించుచు వ్రాయించుకొందు' నన, చిఱునగవున గొని పొందని యాజ్ఞయిడ మహానందమొందుచు నేను పెన్నిధి లభించినట్లు స్వగృహంబున కొచ్చి గ్రంథం బామూలాగ్రముగా చదివి పంచమస్కంధమున కొలఁదిగను, షష్ఠస్కంధ మత్యంతభేదముగను గనుపట్ట పండితుడగాని నేను ఇదమిత్థమనజాలక గ్రంథ

మును దానమిచ్చిన అవధానులవారి సన్నిహితబంధువగు జ్యోతిర్విద్వాన్ బ్రహ్మశ్రీ పుల్లాభొట్ల లింగయ్యసిద్ధాన్తిగారితో గ్రంథసవిస్తారముం దెలుప, వారు దానిం గాంచి ఆనందభరితులై యట్టి గ్రంథము వ్రాయ మొదలుపెట్టితిని. పిమ్మట కేసపల్లినివాసు లగు మహారాజశ్రీ వేమూరి వెంకటేశ్వర్లుపంతులుగారు, శ్రీదక్షిణామూర్తిగార్లకు యేతద్గ్రంథ సవిస్తారమును వినుపించి చూపింపగా వారును మహానందమొంది అచ్చొ త్తింప మాసంపూర్ణాశీస్సహాయమును నిచ్చిరి. నేనవ్వారము కొంత శ్రమయూని ధనాభావ, మనోవేదన మహాగ్రస్తుడనై యుంటిని. గ్రంథముద్రణము మహాభాగ్యసమ్పన్నులై. కాగితములపై ముద్రించినట్లు గ్రహించి వ్రాసికొని మును మహాశాస్త్రులను తమకు చూపుచుండగ చి॥ వేల్పూరి వేంకటలక్ష్మీనారాయణగారున్ను; గుంటూరునివాసులగు నా చిరమిత్రులు చి॥ మునగపాటి వేంకటేశ్వర్లుగారున్ను నాయందు దయతో గ్రంథ సముద్ధరణార్థద్రవ్యసహాయము చేయుటకు ఒప్పుకొనిరి, మొల్లపూడివారు శ్రీమన్నారాయణ మహాభాగవతసేవాసక్తులైనా వారికి నా కృతజ్ఞతావందనములు లేవు. వారు సహజ ముగు శ్రోదారులు. అందు శ్రీ వేల్పూరి వేంకటలక్ష్మీనారాయణగారు.

సీ॥ పచ్చిసంసారము మున్నుగా దలంచిన ఘనతతోఁ బుణ్య మది పొందువాఁడు
యెన్నిపరీక్షలైనా లెన్నియత్నములచే పెన్ను లేకను జవా బిచ్చువాఁడు
పాపాలుగాకుండ బొంకాడగా జోని విద్యావాద్యభిన నియమనగుఁడు
నెన సాకింతను లేని నిష్కళంకమనంబు నేకపత్నీవ్రత మెంచువాఁడు
గీ॥ కశ్యపప్రజాపతి యను ఘనమహర్షి గోత్రసంభవమైన వేల్పూరువంశ
జనిత శోభిత నరసింహాఖ్య కాంబ సుతుడు లక్ష్మీనారాయణ సుజనహితుఁడు.

మఱియు, మునగపాటి వేంకటేశ్వర్లుగారు.

క॥ మిత్రుండు మునగపాట్యం ! శాత్రేయస గోత్రజనిత వరవరతంయుఁడా
సత్పాత్రాఖ్య వేంకటేశ్వర శాస్త్రీశ్వరు సన్నుతానంతగుఁ దలఁతున్.

ఇట్టి మహోపకారపాత్రుల సహాయముతో గుంటూరుపట్టణనివాసులగు వే॥ బ్రహ్మశ్రీ రాయప్రోలు సింగరనరసింహాచార్యులుగారు, వారికుమారులు శ్రీ కృష్ణగాగ వేంకటరమణశాస్త్రిగారలు స్థాపించిన దేవనాగరపవర్ ప్రెస్సందు ముద్రణకై గ్రంథ మొసంగితిని, వారు దానిని సాంగోపాంగముగా జూచి లేఖకప్రమాదము లున్నందున వాటిని తగువిధసవరించుటకు వే॥ బ్రహ్మశ్రీ నోరి నరసింహశాస్త్రిగారు తగు సమర్థులని సూచించిరి. నే నంతట కేసపల్లియందుగల వారి స్వగృహంబునకుం జని మూర్తీభవించిన బ్రహ్మతేజోవిరాజితులగు వారికి నమస్కరించి, మదాగమన కథావిశేషమంతయుం జెప్పి గ్రంథం బొసంగిన, వారు ఆమూలాగ్రముగా పరిశోధించి వర్ణ్యమని నాయందు

పుత్రవాత్సల్యముతో సమయసముచిత సరససారస్వత పరీక్షణీయపదప్రయోగనిశిత నిదర్శనవిమర్శనాసక్తదర్శనీయుండును, సంస్కృతాంధ్రాంగ్లేయభాషాధురంధరుండును, శ్రీమదాంధ్ర దేవీభాగవతాది బహుప్రబంధ గ్రంథకర్తయు, కవిసామ్రాడ్బిరు దాంకితుండును నగు శ్రీ నో: నరసింహశాస్త్రిగారు యీగ్రంథపరిష్కర్తలునై పీఠిక నొసంగినారు. సర్వకాలసర్వావస్థలయందు వారికి నామనఃపూర్వక శత సహస్రానేకనమస్కారములు.

గీ॥ హంసవాహోత్తరోద్యద్వనహరా ! సురా నోట్యాన్వర్థోదితుల్యాంకునిభు
న్నరసింహశాస్త్రి కవిరా ! స్తోత్రము సలుపవేడను మదిని నిక్కముగ భక్తిన్.

భాషాభిమానపండితపాఠకభక్తమహాశయులందరకు హృదయపూర్వక నమస్కారము లొనర్చి, యీగ్రంథముపై గల మీ మీ యభిప్రాయము లెట్లుండ గలవో నిర్ణయింపగల సత్ప్రయోగమును నిరీక్షించెదను, మీయందరు నీగ్రంథము నాదరించుచు, ప్రకటనమొందించు తెన్నును విజ్ఞప్తిచేసికొనుచున్నాను.

చిగురుపాడు
10—2—1954

భాగవతసేవ్యుఁడు
రెంటాల శివరామయ్య.

జిజ్ఞాస

ఇదియొక యథార్థానుభవము. బహుకాలముగా వివాదాంశముగా నున్న బమ్మెర పోతనామాత్యుని మహా భాగవత పురాణమును గూర్చి దీనితో మరియొక యపూర్వవాదము రాగలదు. ఇంతవరకును ముఖ్యముగా రెండేవాదము లున్నవి. పోతనామాత్యుడు వ్రాసిన మహా భాగవతగ్రంథము రాజాగ్రహముచే శిథిలము కాగా పిమ్మట శిథిలమైన భాగములను గంగయ, సింగయ నారయలు పూరించిరని పెద్దలనానుడిగానున్న కథ యొకటి.

ఏ కారణముచేతనో కొన్ని భాగములు పోతన వ్రాయక వదలివేయగా నవి యా ముగ్గురు కవులును పూరించిరని రెండవ మతము. ఈ రెండు మతములవారికిని వాదోపవాదములు చెలరేగినవి. ఊహలు పెరిగినవి.

ఇట్లుండగా నిప్పుడు శ్రీ కంటూల శివరామయ్యగారి కృషివలన మూడవ మతమునకు అవకాశ మేర్పడినది. పోతనామాత్యుడు శ్రీ మహా భాగవతమును సంపూర్ణముగనే రచించెను. దాని ప్రతులు పూర్తిగా నశింపకలేదు. పోతన కవిత్వమందు అభిమానముగలవారు పోతనగ్రంథమునే యథామూలముగా వ్రాసికొనుచునే వచ్చుచున్నారు. దేశ మల్లకల్లోలముగ నున్న సమయమున ఆ సంపూర్ణప్రతులు లభింపక నశించినవని భావించి వారికి దొరకని భాగములు గంగయాదులు పూరించియుందురు. కాని మూలగ్రంథప్రతులు పూర్తిగా నశింపలేదు. అందులో మొదటి ఆరుస్కంధములు పూర్ణముగా ఈమధ్య ఆంధ్రుల యదృష్టవశమున లభించినవి.

శ్రీ శివరామయ్యగారు పండితులుగారు, కవిగాదు, సంపన్నుడైనను గాదు. తన స్వగ్రామము గుంటూరుజిల్లా సత్తెనపల్లితాలూకా చిగురుపాడు గ్రామములో దన కున్న కొద్దిపాటి పొలమును వ్యవసాయము చేసికొని జీవనము గడపు పేదహాలికుడు. ఐనను ఆ వృత్తినే యవలంబించిన పలువురాంధ్రులకువలెనే ఆంధ్రకవిత్వమందు గాఢమైన ప్రీతిగలదు. అందును హాలిక కవిచక్రవర్తియగు పోతనయందు ప్రత్యేకాభిమానము, భక్తిగౌరవములు గలవు.

వారు కార్యాంతరముచే పల్నాడుతాలూకా శ్రీగిరిపాడు గ్రామమున కేగుట తటస్థించినది. అప్పుడు వారు భోజనము చేసిన బ్రాహ్మణగృహములో జాతాశౌచము వచ్చుటచే గృహదేవతానివేదనము చేయుపని వారి పాలబడినది. అక్కడి దేవతార్చనములోని సాలగ్రామాదులతో పాటుగా నొక ప్రాత తాళపత్రగ్రంథముగూడ నుండెను. గ్రంథముచూడగనే లోపల చూడవలెనను కుతూహలముచే వారదివిప్పి తిలకింప సాగిరి. శ్రీ మదాంధ్ర మహా భాగవతము, షష్ఠస్కంధము అను దాని వెంటనే కంద పద్యము కనుపించినది. తా నెరిగిన షష్ఠస్కంధము శార్దూలవృత్తముతో ప్రారంభించి శ్రీరామచంద్ర సంబోధనము లేనిదని గమనించి, చిత్రముగా దోచి చదువసాగిరి. వెంటనే కథాఘట్టము వచ్చినది. చదివినకొలదియు తాను మున్నెఱిగిన షష్ఠస్కంధము కంటె పూర్తిగా భిన్నముగా నున్నది. అంతట చివరకు త్రిప్పి గద్యము చూడుమగదా-

పోతనామాత్యునిచే నిస్సందేహముగా రచింపబడిన స్కంధాంత గద్యములందువలెనే "ఇతి శ్రీ పరమేశ్వర కరుణాకలిత కవితా విచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతంబైన శ్రీ మహాభాగవతం బను మహా పురాణంబునందు.................... అను కథలుంగల షష్ఠస్కంధము" అని యున్నది. అది చూచి వారు ఆనందముతో తబ్బిబ్బగుచు నా గ్రంథములోని పంచమస్కంధాంత్య గద్యము చూడ నందుకూడ పోతనామాత్యుని గద్యముగనే కనుపించినది. స్కంధాది పద్యము శ్రీకృష్ణ సంబోధనముగాక శ్రీరామచంద్ర సంబోధనముగా నుండుట గమనించిరి. వారికి పెన్నిధి దొరికినట్లు తోచినది.

వా రంతట భోజనానంతరమున నాగృహస్థును యీ గ్రంథము నాకిత్తురా పూజించుకొందునని యర్థింపగా దనకు బూజలో గొంతబరువు తగ్గుచున్న భావము ప్రకటించుచు సంతోషముతో వారి కొసంగిరి.

శ్రీ శివరామయ్యగారు ఆ గ్రంథము నింటికి దెచ్చుకొని చదివి దానిని చూచి యొక వ్రాత ప్రతి కాగితములపై సిద్ధముచేసిరి. అవి రెండును నా తెలిగిన కొలది మందికి చూపుచురాగా తప్పక ప్రచురించవలసినదని వారిని ప్రోత్సాహపరచిరి.

ఇది జరిగి గమారమి ఆరుసంవత్సరములైనను ధనాభావముచే వా రాపని బూను కొనలేకపోయిరి. ఇంత విలువగల గ్రంథమును ప్రకటనార్థ మితరుల కిచ్చుటకు వారికి సమ్మతి గాకపోయినది. గ్రంథములో అతిమాత్రముగా లేఖక దోషములు గలవు. ఏమిచేయుట యని యాలోచించిరి.

ప్రస్తుతము ఉపలబ్ధమైన శ్రీ మహా భాగవతము ముద్రితప్రతులతో వారియొద్ద నున్న తాళపత్రప్రతిని పోల్చిచూడగా వారి కీ క్రింది విషయము లవగతమైనవి.

1. ముద్రితప్రతులలోని మొదటి నాలుగు స్కంధములకును యీ ప్రతిలోనివానికిని విశేషభేదములు లేవు.

2. పంచమస్కంధములో గూడ కొలదిభేదములు తప్ప విశేష భేదములు లేవు. మొత్తముమీద రెండును నొకేవిధమున నున్నవి.

3. షష్ఠస్కంధములో ముద్రితప్రతిలోని 54 గద్య పద్యములు మాత్రము మొత్తము మీద నొకటిగా నుండి మిగిలినవన్నియు నీ వ్రాతప్రతిలో భిన్నముగా నున్నవి. అందులో 530 గద్య పద్యము లుండ నిందులో 468 గద్య పద్యములు గలవు. కథాసందర్భములు, క్రమములుకూడ రెండును వ్యత్యాసముగా నున్నవి.

పై విషయములు గమనించి వారు తమకు దొరకిన ఆరుస్కంధములు ప్రచురించు భారముపెట్టుకొన నక్కరలేదనియు షష్ఠస్కంధ మొక్కటి ప్రచురించినచో ఆంధ్ర వాఙ్మయమునకు మహాసేవ చేసిన పుణ్యము తనకు లభించుననియు భావించిరి. దానికై తమకు అవసరమగు నార్థికబలము లేకున్నను సాహసించి గుంటూరులో శ్రీ రాయప్రోలు లింగన సోమయాజులుగారి కుమారులు శ్రీ కుమార వేంకట రమణశాస్త్రిగారు స్థాపించిన దేవనాగరి పవర్ ప్రెస్‌లో అచ్చు కిచ్చిరి. మొదటిఫారము ప్రూఫులు చూచుచుండ

గానే లెక్కలేనన్ని వ్రాతతప్పు లుండుటచే వానిని సవరించిననేగాని గ్రహించుట సాధ్యముగాదని వారు సూచించిరి. ఇది సరిచేయగలవారి నెవరిని శివరామయ్యగారు తా నెరుగమని సూచింప నా మీదగల ఆదరాభిమానములచే వారు నా పేరు సూచించి, మొదటిఫారము మెషిన్ ప్రూఫ్‌తో సహా శ్రీ శివరామయ్యగారిని నాయొద్దకు బంపిరి. నేను గ్రంథసంస్కరణములో ననుభవ మున్నవాడను కాననియు మరి యెవరినైనను చూడవలసినదనియు వారికి జెప్పితిని. అయినను వారు నన్ను నిర్బంధించుటచే నే నీ పనికి బూనుకొంటిని.

నేను యీ వ్రాతప్రతి పరిష్కరించుటలో ముఖ్యముగా నీ క్రింది నియమము లవలంబించితిని.

1. నిస్సందేహముగా వ్రాతతప్పులను సవరించితిని.
2. పదరూపము ఏ సూత్రము వాదించుటకు అవకాశ మున్నదని తోచినను వ్రాత ప్రతి పాఠమునే యుంచితిని.
3. గణభంగముగాని యతిప్రాసభంగములుగాని స్పష్టముగా కనబడుచున్నచోట్ల నెంత తక్కువ అక్షరములు మార్పుచేయ వీలగునో అంతవరకే చేసితిని. పద్యము లేమాత్రమును బాగుగా లేదని తోచినచోట్లకూడ నా స్వంత కవనమును చేర్చుటకు సాహసింపలేదు. ఈ నియమములు పెట్టుకొనుటచే సామాన్యముగా పరిష్కరింపతగిన వెన్నియో వదలివేసితిని. చేతనైనంతవరకు ప్రాతప్రతిని ఆంధ్రలోకము నెదుట నుంచుటకే ప్రయత్నించితిని. నేను ప్రూఫును చూచు నవకాశము లేకపోవుటచే నిప్పుడు చూచుకొనగా నేను దిద్దిన తప్పులు కూడ సరిగా అచ్చులోనికి రాలేదని తోచుచున్నది. ఏమైననేమి యీ గ్రంథము పండితులయెదుట నేదో రూపముగా పెట్టుటయే శ్రీ శివరామయ్యగారి ఆశయము. వా రందులో ధన్యులైరని చెప్పగలను.

ఈ గ్రంథము బయటబడుటచే శ్రీ మహాభాగవతమునుగూర్చి క్రొత్త వివాదములు పుట్టుట కనేకావకాశము లున్నవి. ఈ క్రిందివానిలో నేవిధముగా నూహించుటకైనను నవకాశము గలదు.

1. పంచమస్కంధములో రమారమి 20 గద్య పద్యములుమాత్రము తపవి దూర్చి గంగనార్యుడు గద్యములో తానే స్కంధ మంతయు రచించితినని దిద్ది యుండవచ్చును.
2. షష్ఠస్కంధములో తనకు శిథిలమైన ప్రతి యొకటి దొరకగా అందులో నున్న 54 గద్య పద్యములను కొద్దిమార్పులతో అట్లేయుంచి శింగయ మిగిలిన స్కంధమంతయు తనపేరనే పూర్తిచేసి యుండవచ్చును.
3. ఇప్పుడుదొరకిన వ్రాతప్రతియే పూర్వము నెవరో కవి పోతనపేరనే పూర్తిచేసి యుండవచ్చును.

మూడవపక్షము వాస్తవమని వాదించుటకు కొన్ని చిక్కులు గలవు. పోతన రచించినట్లు చెప్పఁదలంచినవాఁడు గంగయ, సింగయల గ్రంథభాగములు ఏమాత్రము రాకుండఁజేయునుగాని కొన్ని ఏల రానిచ్చును? ఎంతవాఁడైనను పోతనవలె నుండునట్లు కవిత్వము చెప్ప సాహసించియుండునా?

ఈ గ్రంథ ప్రమాణము సంగతి పత్రికలలో ప్రకటింపబడినంతనే కృష్ణాపత్రిక 22-8-53 తేదీగల పత్రికలో శ్రీ పెద్దిభొట్ల వీరయ్యగారి వ్యాస మొకటి ప్రకటింపఁబడినది. అందులో నీ గ్రంథములోని ఆద్య కందపద్యము నుదహరించి యందులో పెద్ద సమాసము లుండుటచేతను, పోతన కందములలో ముప్పాతిక మూడువీసములలో నున్న పదగతికి విరుద్ధముగా నిది యుండుటచేతను ఈ గ్రంథము పోతన విరచిత మనుటకు యెట్టి యవకాశమును గన్పడుటలేదని నిర్ధారణచేసిరి. అట్టిది యెంత తొందరపాటు నిర్ధారణమో విజ్ఞులే యూహింపఁగలరు. ఆ వ్యాసమువలన నాకు పూర్వము తెలియని విషయ మొకటి తెలియవచ్చినందు కెంతయు సంతసమైనది. పూర్వము శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులకు, బమ్మెరకు సమీపమునఁగల 'వేల్పుకొండ' యనుచోట పోతనకృత మగు ద్వాదశస్కంధములు గల భాగవతము లభించినదనియు, అది పరిషత్తులో గలదనియు, నది శ్రీ సూర్యారావుగారు శోధించి పోతన విరచితముగా దని తేల్చిరనియు నా వ్యాసమున వా రుటంకించిరి. కాబట్టి యిప్పు డిందులో ప్రకటించుచున్న ప్రతి మొదటిది కాదని తేలఁగలదు. అదియు నిదియు నొక్కటేయైన శ్రీ సూర్యారావుగారి యభిప్రాయము విలువగలదేయైనను మరల వారును, దేశములోని యితర పండితప్రకాండులును, భాగవతాభిమానులును పునర్విచారణ చేయవలసిన యవసర మేర్పడఁగలదు.

ఇప్పుడు ప్రకటించుచున్న షష్ఠస్కంధముపై నా కట్టి ప్రత్యేకాభిమానమును లేదు. పోతనయుత్తమకవిత్వరీతులు కనుపించు ఘట్టములలోని యుదాత్తకవిత్వము యిందులో కనఁబడుటలేదు. కాని, యిది యెక్కడను గంగయ, సింగయల కవిత్వమువలె దిగిపోవుటలేదని నిశ్చయముగా జెప్పఁగలను. రసజ్ఞులైనవారు నిష్పక్షపాతముగా నీ గ్రంథమును పరీక్షించి, పోతనరచిత మగునో కాదో నిశ్చయింతురను నుద్దేశ్యముతోడనే శ్రీ శివరామయ్యగారు దీనిని ప్రకటించుచున్నారు. ఇది పోతనకృతమని పెద్దలు నిర్ధారణచేసిన సంతోషమే. కాకున్న గంగయ, సింగయలకు దీసిపోని మరియొక కవి రచించిన మహాభాగవత భాగమును ప్రకటించుచున్నందుకైనను శ్రీ కెంటాల శివరామయ్యగారు కృతార్థులే.

తెనాలి,
విజయ పుష్య బ ౯
బుధవారము.
(27-1-1954)

నోరి నరసింహశాస్త్రి

శ్రీరస్తు

శ్రీ రామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభాగవతము

షష్ఠ స్కంధము

క. శ్రీ విశ్వభారధరణ
ప్రావీణ్యవిభాసమానఫణిరాడ్ధర బా
హావిపుల! విజయమోహన!!
రావణమదకరిమృగేంద్ర! రామనరేంద్రా!! 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠులగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యా
ఖ్యాన వైఖరీసమేతుండైన సూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోప
విష్టుండైన పరీక్షిన్నరేంద్రుఁడు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని- 2

సీ. వేదాంతరూప నివృత్తిమార్గంబును
వినుమ సంసార ప్రవర్తనంబుఁ
బ్రకృతిజంబైన స్వర్గంబు పాలికభోగ్య
నరకలక్షణము మన్వంతరములు
ధరణిఁ బ్రియవ్రతోత్తానపాదుచరిత్ర
వారిధినదీద్వీపవర్షములును
సరవి భూగోళసంస్థానంబు నక్షత్ర
వినువిహారాశ్రమవాసములును

తే. గీ. మొదలుగాఁగల సర్వంబుఁ దుదకువడల
వింటి మీవల్ల యోగీంద్ర వేడ్కతోడ
యాతనలఁ బొంది నరులు నేరీతి నరక
మనుభవింతురు తెలియంగ నానతిమ్ము. 3

నరకనిరూపణము

వ. అని పలికిన రాజునకు మునివరుం డిట్లనియె. 4

క. మనమునఁ గాయంబున వా
క్కునఁ జేసిన పాతకంబు క్రూరంబగు యా
తనఁబొంది నరులు నరకం
బునఁ గూలుదు రధికదుఃఖమునఁ బరవశులై. 5

చ. ప్రకటమనుష్యదేహములఁ బర్విన రోగచయంబులన్ జికి
త్సకుఁడు విమర్శ జేసి యవి జాతెడు నట్లుగ నౌషధక్రియన్
సుకరముతోడ నిచ్చుక్రియఁ జొప్పడ మృత్యువు రాకమున్నె పా
తకముల నొంపఁగావలయుఁ దద్దయు శ్రీహరి నామకీర్తనన్. 6

వ. అనిన రాజిట్లనియె. 7

క. కలుషప్రాయశ్చిత్తం
బులు సేసెడి నరులపాపములు నశియింపన్
గలభస్నానముక్రియగను
దలఁచెద మనమునను సర్వతత్త్వార్థనిధీ! 8

వ. అనిన యోగీంద్రుం డిట్లనియె. 9

చ. అనయము మానవుండు రుచిరాన్నము పథ్యముతోఁ దతన్ భుజిం
చిన యెడ నొందురోగములు సెందనిమాడ్కి హరిప్రియంబుగా
మునుకొని నిత్యకర్మములు ముందుగ నాచరణంబు వేడ్కఁ జే
సినపుడ పాపసంఘములు సేరవు పుణ్యము లబ్బు నెయ్యెడన్. 10

వ. మఱియుఁ దపఃకారణంబులైన బ్రహ్మచర్యంబును, శమంబును, దమంబును, సత్యంబును, శుచిత్వంబును, దయయును, దానంబును, మొదలైన నియమంబులచేత వేణుస్తంభంబుల ననలంబుసోఁకిన క్రియఁ బాతకంబులు సమూలంబులుగా నడంగును. కొందఱు పుణ్యవంతులు వాసుదేవపాదభక్తిపరాయణులై విష్ణుగుణస్థితిసామర్థ్యంబు వలన సూర్యుండు నీహారం బడంచుక్రియఁ గలుషంబుల నాశంబుసేయుదురు. పాపకర్ములు విష్ణుకర్మచేతం బవిత్రులైనట్లు

యజ్ఞాదిక తంత్రంబులచేతం బవిత్రులుగానేరరు. అట్టి యజ్ఞాదిక తంత్రంబులు, 11

ఆ. వె. మద్యభాండపూర్ణమగు తీర్థజలములు
నారు పవిత్రుఁ జేయనోపనట్లు
హరిపరాఙ్ముఖంబులైన యజ్ఞాదులు
నరుఁ బవిత్రుఁ జేయ దొరయ వెచట. 12

చ. హరిపదపద్మభక్తిరతులైన మహాత్ములు సర్వకర్మముల్
వెరవున నాచరించి యవి విష్ణుసమర్పణఁ జేసి ధన్యులై
దురితసమూహసంపదల దుర్మదముల్ దలఁగించి మించి దు
ష్కర యమపాశహస్తుల ముఖంబులుసూడరు స్వప్నమందునన్. 13

వ. నరేంద్రా, విష్ణుదూతల యమదూతల సంవాదం బను నొక్క పురాతనోపాఖ్యానంబు వినిపించెద నాకర్ణింపుము. 14

అజామిళోపాఖ్యానము

మ. పరిఘాతోరణవజ్రగోపురమణిప్రాసాద దేవాలయ
స్థిర కేళీవనదీర్ఘికాగిరులచే శృంగారమై మత్తసిం
ధుర భృత్యాశ్వరథాదిసైన్యములచే దుర్దాంతమై యొప్పు ని
త్యరమాశోభితమైన పట్టణము కన్యాకుబ్జ నామంబునన్. 15

వ. మఱియును, 16

సీ. వేదశాస్త్రపురాణవిద్యాసమేతులై
భాసిల్లుచుండెడి బ్రహ్మవరులు
యుద్ధమధ్యమునసన్నద్ధ శాత్రవకోటిఁ
దేజంబుతోఁ దుంచు రాజవరులు
ఘనలాభసంగతక్రయవిక్రయంబుల
వైభవోన్నతులైన వైశ్యవరులు
స్వామిహితైక విశ్రాంతులై తెలివొంది
సుజనమానితులైన శూద్రజనులుఁ

తే. గీ. చతురులైనట్టి సత్కళాశాస్త్రవిదులుఁ
గవిజనామాత్యభటులును గాయకులును
గలిసి సంపదలకుఁ దానకంబుగాఁగ
ధరణిఁ గోపలఁ జెలువొందుఁ దత్పురంబు. 17

క. సురసంఘంబులు మిక్కిలి
తరుణోత్సవ సందడిలుదుఁ దనర్పగ విప్రా
గ్ర్యాగమములు శాంతభాగంబులఁ
బరితృప్తి సహించు సభల పార్థివవినుతా. 18

సీ. ధర్మనిర్మిత సాధభాగాగ్రగృహపూర్ణ
పర్ణితమర్దళా ధ్వనుల చేతఁ
కేళీవనాంతర క్రీడాసమాసక్త
తరుణకోకిలకూజితముల చేత
రాజవీథీచర ద్రాజముఖీపద
విమలనూపురనిస్వనముల చేత
బంధురామగ రాజసింధురప్రతిమాన
చతురమత్తేభ ఘీంకృతుల చేతఁ

తే. గీ. బ్రళయకాలాతి నిబిడదుర్వారతీవ్ర
వాయుఘట్టనసంక్షోభ వనధిజనిత
లోలకల్లోల నిర్ఘోషలీల మొఱసి
తఱుమ ముఖరితమై గొప్పుఁ దత్పురంబు. 19

చ. తఱుచుగఁ గీలితంబులగు తత్పురగోపుర వైజయంతికా
గురుతరపద్మరాగమణికుంభములందుఁ బయోదసంఘముల్
గిరికొని చిత్రవర్ణ కవికీర్ణములై నయనోత్సవంబుగాఁ
బఱచిన మేలుకట్లక్రియ భాసురలీలఁ దనర్చు నెప్పుడున్. 20

వ. ఇట్లు సకలవైభవాశ్రయంబై సర్వమంగళపరిపూర్ణంబై దివ్య నారీజనాలంకృతంబై నూతన నవపుష్పపరిమళామోదితంబై సకల జననయనానందంబై విలసిల్లునట్టి కన్యాకుబ్జపురంబునందు 21

సీ. తర్కింప వేదశాస్త్రపురాణసహితుండు
సత్యమార్గంబునఁ జనెడువాఁడు
నశాంతమును గృహస్థాశ్రమోపేతుఁడై
సర్వసమత్వంబు జరుపువాఁడు
బంధుమాతాపితృభక్తిసంపన్నుఁడై
సంతతదానప్రసక్తుఁడగుచుఁ
బరకామినీసంగపరిచయరహితుండు
విష్ణుపదధ్యాన విశ్రుతుండు
తే. గీ. ధర నజామిళుఁ డను పేరఁ బరఁగువాఁడు
భూసురోత్తమతనయుండు పుణ్యమూర్తి
యొక్కనాఁ డలపైన ప్రవృత్తుఁడగుచుఁ
దండ్రియానతి వడసి గహనమునకుఁ జనె. 22

చ. వనమున కేఁగి యావిబుధవర్యకుమారుఁడు వన్యభూజసం
జనితములైన పుష్పఫలజాలములెల్లను సంగ్రహించి ద
ప్పిని బరితాపితుండగుచు బీరము దప్పక నీరుఁ గోరికై
చని యుదకంబుఁ గ్రోలి యొక చల్లనిచోట సుఖోపవిష్టుఁడై. 23

వ. అయ్యవసరంబున, 24

తే. గీ. ఇరువుగల యొక్క పూఁబొదరింటిలోన
వరవధూయుగ్మదుర్దాంతసురతజనిత
క్రమకంకణఝుణఝుణత్కారసహిత
మైన మణితంబు విని మది హర్షమంది. 25

క. హృదయంబున మదనాంకుర
మొదవఁగ నవ్విప్రవరుఁడు నున్మత్తుండై
యిది చూడవలయు ననుచును
ముదమునఁ జనె నానికుంజమునకు నృపాలా! 26

ఆ. వె. సకలవేదశాస్త్రసారజ్ఞులైనట్టి
మునులకైన యోగిజనులకైనఁ

బద్మభవునకైనఁ బవనాత్మజునకైనఁ
గాముబారి మిగులఁ గుడువ వశమె. 27

వ. అట్లమ్మహీసురకుమారుండు సత్వరంబుగా సాలగృహంబు సేరం జని యందు నిమేషరహితంబగు దృష్టిసారించి మనంబున నిట్లని వితర్కించె. 28

చ. పురుషుడు లేని భామయెడఁ బుట్టవు నీమణితాదు లిందులోఁ
బురుషవధూముఖాకృతుల పోలికగానఁగఁ రాదు హర్షమున్
వెఱపునుఁ దోషము న్మిగుల వేఁకయున్ హృదయంబులోన సు
స్థిరతవహించి పోనలయు శీఘ్రము మె యింటికి నేమిసేయుదున్ ? 29

వ. అని మనంబున వితర్కించు నాసమయంబున, 30

సీ. సంభోగభాగసంజాతశ్రమంబునఁ
జెమట దేహంబునఁ జెల్మిఁజాఱఁ
గుచకుంభములఁ గెలంకుల నాటనొత్తిన
పచ్చిగోరొత్తులు బయలుపడఁగ
నధరబింబంబుపై నంటిన దంతక్ష
తములు గెంపుల లీల రమణ మెఱయ
వనపుష్పమంజరీవాసితకబరికా
భారంబు ముడి వీడఁ బారి జారఁ

తే. గీ. రూఢ నిశ్వాసజనితమారుతము చేతఁ
దోరమగు నాసికామణి దూలియాడఁ
బ్రేమఁ బెనఁచిన కుసుమాస్త్రు దీమ మనఁగ
వెడలె నచ్చోటువిడియొక్క విప్రదాసియు. 31

వ. అయ్యవసరంబున నమ్మహీసురకుమారుండు పంచశరజాలపీడితుండై నిజదారాపత్యగృహాదుల మఱచి యధర్మమార్గ ప్రయాణాభిముఖుండై. 32

మ. కనియెన్ విప్రకుమారుఁ డచ్చటను రాకాచంద్రబింబాననన్
ఘనమత్తద్విరదారిమధ్యవిలసత్కాంజాత వత్రేక్షణన్

వినయోపేతవచోవిలాససహితన్ నీలాలకాలంకృతన్
వనితారత్నము జక్రవాకయుగళీవక్షోజసంభావితన్. 33

వ. ఇట్లు తత్కుమారుండు నూతనంబులగు సంభోగచిహ్నంబులం బరిభ్రమించు తత్కామినీరత్నంబుం గదియంజని దేహంబున మదన దాహంబు నిగుడ తన్నయనారవిందసందోహశోభాతిరస్కరణ చాతురీధురీణంబగు తత్పాదారవిందంబులందునుం జేతనంబులం దళుకుల మేలాపాదించు తన్నయనవిభ్రమంబులయందును జంభారికుంభి కుంభస్థలసౌభాగ్యంబుల ధిక్కరించు తత్కుచంబులందును నిమేష రహితంబగుదృష్టిం గీలుకొలిపి చిత్తంబుం బరాయత్తంబుం జేసి దర్శనసుఖపారవశ్యంబున దేహంబు మఱచి కొండొకతడవునకుం దెలిసి యూవామలోచన కిట్లనియె. 34

ఉ. ఎవ్వరిదాన వే జలజహేతిణ నీకును నామ మెద్ది ని
న్నెవ్వడు బంపె నిచ్చటి కనేకవిధంబుల దుష్టజంతుకో
టివ్వనమందు జాలం గలవేపనిం బూనితి వింతలోన నీ
జవ్వనమున్ విలాసమును సౌఖ్యమొనర్చె మదీయదృష్టికిన్. 35

వ. అనిపలికిన భూసురోత్తమునకు నవ్వనితాలలామ యిట్లనియె. 36

తే. గీ. వినుము మునివర్య యేనొక్క విప్రునకును
దాస్యమొనరింతు నాతని దైవికముగ
నొక్కరోగంబు తనువుపై నుద్భవింప
నౌషధార్థంబు వచ్చితి ననఘ యిటకు. 37

క. అని పలికిన దాసికి ని
ట్లనియెం దద్విప్రసుతుడు హర్షోన్నతుండై
మనసిజశరపంచక సం
జనితానలతీవ్రతాప సహితుండగుచున్. 38

సీ॥ ముదిత, నేత్రములు నీ ముఖపంకరుహమందు
శ్రుతులు యుష్మద్వాక్య శ్రుతులయందు
బాహువుల్ భవదంగపరిరంభణములందు
ముఖము నీవదనాభిముఖ్యమందుం

కరములు నీకుచాగ్రస్పర్శసుఖమందు
పొలుపైన నీహాసమున్ బొగడుటందుఁ
పాదయుగ్మంబు నీ ఘననాభిగమనమందు
చూపు చిత్తంబు నీ రూపమందుఁ

తే. గీ. తగిలి యున్నవి మఱలింపఁ దరముగాక
హాస్యసంగతనుగను నా యంగకములు
బాహ్యసంభోగముల వేడ్కఁ బరగునటుల
ఇంక దయచేసి నను జూడు పంకజాక్షి ! 39

క. సతతము మదనుని శరసం
తతులను దేహంబు మొదలఁ దప్తంబయ్యెన్
బ్రతిలేని సురతసుఖముల
సతిముదమునఁ గౌరవింపు మంబుజపాణీ ! 40

వ. ఇట్లు మహీసురనందనుండు పలికిన నాశ్చర్యంబంది యవ్వామలో
చన యిట్లనియె. 41

క. ఏవిప్రుని గృహదాసిని
నీవు మహీసురుఁడ వఖిల నీతిజ్ఞుఁడ వి
ట్లీవివరము దలఁపక మ
ర్యాదన సేయంగ నీకు భావ్యంబగునే. 42

సీ. నిత్యకర్మాదుల నియమంబు విడనాడి
సంధ్యాదికృత్యముల్ జారువఱచి
తనకైన పుణ్యతీర్థస్నానవిధి మాని
కులసతిపైనున్న కూర్మివిడిచి
యగ్నిహోత్రాదికృత్యము లన్నియు మఱచి
వేదశాస్త్రాదికవాద మెడలి
జపతపోధ్యానప్రశంస దూరముచేసి
యిహపరాములమీఁది యిచ్ఛ వదలి

తే. గీ. యశుచియగునట్టి తనువు నీ వాసఁ జేసి
పొందఁగోరెద వక్కట యుధవరేణ్య!
శాస్త్రదూషితమైన దుష్కర్మసమితి
నాచరింతురె మీబోంట్లు ఆర్యచరిత! 43

వ. అనిన దాసికి వసుధామరతనూజుం డిట్లనియె. 44

సీ॥ పరికించిచూచిన బ్రాహ్మణోత్తమునకుఁ
జండాలునకు జన్మసదన మొకటె
యిందందులో భేద మేర్పరింపఁగ రాదు
కర్మమూలంబున ఘనుఁడు ద్విజుఁడు
శౌచకర్మాచార మాచరించినగాని
పరము లేదందురు బ్రహ్మవిదులు
ప్రత్యక్ష దేహసంభావ్యసౌఖ్యముకన్న
దేహాంతరమున నే తెలివిగలదు

తే॥ గీ॥ వసుధ యువ్వనసంపూర్ణ వనితలెల్లఁ
దొడరి సంసారసౌఖ్యహేతువులుగారె!
పెక్కుమాటలుఁ నిఁక నేలఁ ప్రియముతోడఁ
గారవింపుము నను భక్తిఁ గమలవదన! 45

ఆ॥ వె॥ సర్వమైనయందుఁ జర్చించిచూడంగ
మనసు దవిలినందె మమత నిలుచు
మమత దగిలినట్టి మానినీరత్నంబు
గవయువాఁడు భాగ్య ఘనుఁడుగాఁడె! 46

క॥ అదిగాన మదనుశరములు
కదియఁగ నే తెంచెనింకఁ గరుణదలిర్పన్
మదిరాక్షి! నన్నుఁ గైకొను
మొదిరిన పరిరంభణముల నీ వనపేక్షన్. 47

వ॥ అని భూసురతనయుండు మదనవేదనాపీడితుండై పలికిన సాత్విక
పూర్వకంబులైన వచనంబుల కొడంబడిన నాచేడియుం దగిలి కన్యా

కుబ్జపురంబున కరుగుదెంచి జాతియంబు మాని తల్లిదండ్రులం బరిత్యజించి కులకాంతను విసర్జించి యా దాసియం దనవరతంబును సురతక్రీడాసమాసక్తుండై చౌర్యమాయాద్యూతపానాదివ్యసనంబులం దగిలియుండి కుటుంబభరణంబు సేయుచుం గొండొకవత్సరంబులకు 48

ఆ. వె. ఆ యజామిళుండు హర్షంబు రెట్టింప
దాసియందు బదురఁ దనయులను
బదురఁగాంచి యందుఁ దుదసంభవించిన
సుతుని మీఁది కూర్మి మిగుల మెఱయ. 49

క. నారాయణుఁ డను వానిం
జేరిచి సంతసముతోడఁ బిలుచుచు నెప్పుడున్
నోరికి పాఠము సేసెను
నారాయణుఁ డనెడి విష్ణు నామాంకంబున్. 50

క. నడచిన నలసిన సొలసిన
నుడుగక యెచ్చోట్ల నైన నుండినఁ గలలన్
గొడుకును నారాయణ యని
నుడువుచు వానియెడఁ గూర్మి నూల్కొలిపె నృపా! 51

వ. అంత నజామిళునకుఁ బాతకంబువలన నాయుష్యంబు దినదినంబునకుఁ దరిగి మృత్యువాసన్నంబైన సమయంబున ఘోరాకారు లైన యమకింకరులు పాశహస్తులై యతని యెదుట నిల్చి యున్న సమయంబున, 52

క. నారాయణుఁ డను తనయునిఁ
గారవమునఁ జీరి చీరి కంఠగతుండై
యారాటమునఁ దనువు విడిచెను
మీఱ నజామిళుఁ డప్పుడు మేదిని మీఁదన్. 53

విష్ణుదూతల యమదూతల సంవాదము

తే. గీ. తనువు విడువ విప్రదాసీవిభుని వానిఁ
దొడరి కట్టి యముని దూత లపుడు

దండపాణు లగుచు దర్పించి చను నంత
విష్ణుదూత లెఱిఁగి విస్మయమున. 54

వ. ఇట్లు దివ్యతేజులును జక్రగదాశార్ఙ్గధరులును, బద్ధాక్షమాలా విభూషితులును, బుండరీకవిశాలనయనులును, దివ్యతేజోవిరాజితులును, బీతాంబరాలంకృతులును, నైన విష్ణుదూత లతిసంభ్రమంబున నేతెంచి యమదూతలం బరాజయంబు నొందించి శ్రీహరి మహాస్మరణపరిభావంబున గతకల్మషుండగు నజామిళుని విడిపించుకొనిన, గృతాంతకింకరులు భగ్నానృతమనస్కులై యాదివ్యపురుషులతో నిట్లనిరి. 55

సీ. శంఖచక్రగదాసి శార్ఙ్గాదిదివ్యాయు
ధంబులు ధరియించి దర్పమెసఁగ
నేతెంచినారు మీ రెవ్వరు ఘనమైన
యపరాక్రమములఁ బ్రబలినారు
దుఃఖాకరంబులై దురవగాహములైన
బహువిధ నరకకూపములయందు
దండింపఁదగిన యీధరణీసురాధముఁ
గొనిపోవుచున్నారు కొదువ లేక.

తే. గీ. ధరణిలోపలఁ బాపతత్త్వములనెల్ల
దండనము చేయ నధిపతి దండధరుఁడు
విడువుఁ డింక మీరు గొనిపోక వీని నిపుడ
యనిన యమకింకరులకు ని ట్లనిరి వారు. 56

క. హరిభక్తితోడ వెలసిన
పురుషుల వైకుంఠపురముఁ బొందించుటకై
తిరుగుదుము జగములోపలఁ
బరబలసంహారణచతురబలసహితులమై. 57

చ. తనయు మిషంబుతో నితఁడు ధర్మము సేయుచునైనఁ బుండరీ
కనయను నామకీర్తనముఁ గైకొని మానక చేసెగాన నీ

మనుజుండు కర్మనిర్మితవిమానముఖంబున దివ్యకామినీ
జనములు గొల్వఁ జేరు నతిసౌఖ్యముతోఁ దుద విష్ణులోకమున్. 58

క. హరిపదసేవారతుఁడై
హరిగుణములు మనమునఁ దేర్చి హర్షోన్నతుఁడై
హరిభక్తి గలుగు నరులకుఁ
బరువునఁ జెడిపోవు నెట్టి పాతకములున్. 59

ఆ. వె. ధర్మధర్మములను కర్త ధర్మంబులకు నెల్లఁ
బట్టిధర్మమొక్కఁడె పట్టిమీఁద
లిడి యధర్మ మనుచు నిది ధర్మమనుచును
విస్తరింపవలయు విభజనముగ. 60

వ. ఇట్లు పలికిన విష్ణుదూతలకు సంవర్తకింకరు లిట్లనిరి. 61

సీ. వేదంబు లెల్ల శ్రీవిభుని రూపముగానఁ
దత్కథితార్థంబు ధర్మసరణి
తద్విధగోచరార్థ వ్యతిక్రమ రూప
మది యధర్మంబన నాశ్రయంబు
నాకాశచంద్రవాయ్వగ్నిభానురులును
జలభూయమాదులు సాక్షిగాఁగ
బుణ్యానంతులు బుద్ధిపూర్వకంబుగ ధర్మ
మాచరింతురు ముక్తికరుగుచుండు

తే. గీ. రంత నజ్ఞానమోహితు లైన నరులు
నంతతాధర్మ నిరతులై నమసి మీఁద
యాతనాదేహముల గార వాదులందు
దుఃఖములఁ బొందుచుందు రద్భుతము మెఱయ. 62

వ. మఱియు దుష్కర్మంబులు చేసిన పాపాత్ములు దండనీయులు. సత్కర్మంబులు చేసిన పుణ్యాత్ములు మాననీయులై యుందు రిట్లు ధర్మాధర్మంబు లాచరించి దేహాంతరగతుండైన జీవుండు భోగ్యంబు లైన స్వర్గనరకంబులందు సుఖదుఃఖంబు లనుభవించి

తుదఁ గర్మప్రవిష్టంబులైన గర్భంబులఁ బ్రవేశించి తత్ఫలంబులనుభవించు నాయనుభవంబు సంసారరూపంబైన పుత్రమిత్రకళత్రాదిశరీరమాత్రంబందు సంయుక్తంబైన యది సుఖం బనం బరఁగు. నిట్లాద్యంతంబై ప్రవర్తించు సంసారంబు ననుతాపంబునం జనెడివానికి నిజమార్గంబు దూరంబైనఁ దనుచ్ఛాయయందు నిలువం బడెడు మనోరథంబు సంభవించు మూఢగ్రామంబునఁగాఁగల సుఖంబుల యందు వాంఛ సంభవించు, నావాంఛ దేహపతనపర్యంతంబుఁ జెడక నిల్చు, నది పూర్వకర్మపరిపాకంబునం గాని ఫలితంబు గాదు. దేహికర్మంబు లాచరింపుచుఁ దత్ఫలం బంగీకరించి బహువిధంబులగు సంసారరూపంబులం బడి వెడలు మార్గంబు తెలియలేక జన్మాదిమృత్యుభయంబులం బొందుచుఁ బేరిరతుండై పాపపుణ్యంబు లాచరింపుచుండు దండధరుండు నవి తెలియవచ్చి దండింపందగు వారిని దండించు నది గావున నీయజామిళుం డొక్కనాఁడు సమిత్కుశఫలపుష్పార్థంబు వనంబున కరిగి, యచట నొక విప్రదాసిం గని మనంబు నియమింప శక్తుండు గాక నిజకాంతం బరిత్యజించి తద్గతస్వాంతుండై చౌర్యద్యూతాదివ్యసనంబులం దగిలి యాదాసియందు సంతానంబు వడసిన నతండు దండనీయుం డని యమునిసమ్ముఖంబునకుఁ గొనిపోవు వార మని యమదూతలు పలికిన విని విష్ణుదూత లిట్లనిరి. 68

సీ. ధర్మవేదులు మీరు ధన్యులే కాని పు
ణ్యులఁబట్టి దండింపు చున్నవారు
తల్లిదండ్రుల నిజాత్మకుమారులం జంపఁ
గదియంగ మాన్పఁగాఁ గలరె యొరులు
పుణ్యవంతులు బుద్ధిపూర్వకంబుగ ధర్మ
మాచరించిన జగం బట్టి సనును
నిలిచి ధర్మాధర్మములు నెఱుంగని వాఁడె
పరుచుతిరిగెడి గ్రామ్యపశువుగాఁడె

తే. గీ. తత్త్వమున మీఱెఱుంగని ధర్మమేది
కోటిజన్మార్జితాఘ సంకలితుఁడైన
ప్రాఁతకాలాన హరినామపఠనఁ జేసెఁ
గాన పుణ్యాత్ముఁ డయ్యె నిమ్మానవుండు. 64

క. వ్రతము లనుకులాచార
క్రతువుల దానములనైనఁ గలుగదు లక్ష్మీ
పతిలోకవిహితసౌఖ్యము
సతతము శ్రీవిష్ణునామ జపరహితునకున్. 65

తే. గీ. సంతతాచారదానయజ్ఞముల భక్తి
నాచరింపఁగనే ఫలం బతిశయిల్లుఁ
బ్రాఁతకాలమున హరినామ పఠనసేయు
ధర్మపరులకుఁ గలుగుబో తత్ఫలంబు. 66

క. పరిహాసంబుననైనను
హరినామస్మరణసేయు నట్టిమహాత్ముల్
దురితంబులు సెందక శ్రీ
వరు పథమున నిలుతు రధికవైభవయుతులై. 67

వ. అదిగాన మీరలు వైష్ణవసేవానిరతులైన మహాత్ములం గనుం గొనిన యప్పుడే తొలంగవలయు నని వివేకవాక్యంబులు పలికిన విస్మయుంబంది సమవర్తికింకరులు తద్విష్ణుకింకరుల కరంబుల నజా మీళుని బలాత్కారంబునఁ గొనిపోవ నలవిగాక నతిత్వరితంబున యమసన్నిధి కరిగిరి. విష్ణుదూతలు నయ్యజామీళునిం గనుంగొని యిట్లనిరి. 68

ఆ. వె. దురితచయము వలనఁ దరిగిన భవదాయు,
వందులోన శేష మనుభవించి
యంతమీఁదఁ బుష్పకాంతరగతుఁడవై
చక్రిభవనమునకుఁ జనుము విప్ర. 69

క. ఆయువు శేషించినచోఁ
బాయక జననంబు వసుధఁ బ్రాప్తం బగు నఁ
య్యాయువు పూర్ణంబుగ ధృతి
నాయతపుణ్యమున జీవుఁ డరుగు మహాత్మా. 70

వ. అని భూసురునకు దద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి విష్ణుకింకరులంతర్ధానంబు నొందిరంత నజామిళుండును నిజాయుశ్శేషం బనుభవించుటకు విసృష్టంబగు నాత్మశరీరంబుఁ బరిగ్రహించి పశ్చాత్తాపంబున దాసీసంగమంబు రోసి పుత్రదారాధనాప్తపశుగతదురాగ్రహంబు విసర్జించి గంగాకూలంబున కరిగి. 71

క. చిత్తంబున హరిరూపం
బత్తుకొనం జేసి తద్గుణావలు లెపుడున్
దత్తరమున నొడువుచు దు
ర్వృత్తి విసర్జించి తత్త్వవిద్యాపరుఁడై, 72

సీ. అఖిలజగద్రూపమై వెలుంగుచు నున్న
హరియె దైవం బని యాత్మఁ దలఁచు
బహువిధమృగమత్స్యపక్షికీటాదుల
విష్ణురూపములుగా వీక్షసేయు
సంతతధ్యానపరిశాంతుఁడై యొకవేళ
హర్షితుం డగుచు బాహ్యంబు మఱచు
త్రికరణశుద్ధుఁడై తెలిసి నాలుకతుది
మఱువక విష్ణునామములు నుడువు

తే. గీ. భక్తితో నిట్లు శ్రీవిష్ణుభక్తుఁ డగుచు
నయ్యజామిళుఁ డింద్రాదు లాత్మఁ బొగడ
గాల మీరీతిఁ గడుపుచు లీలతోడఁ
దత్పదధ్యాన విమలుఁడై తనువు విడిచె. 73

ఉ. ఆహరిభక్తుఁ డంత మదనాభినవాకృతిఁ దాల్చి దేవసం
దోహము గొల్వ దండధరుదూతలు విస్మయమందఁ బుష్పకా

గ్రహణమాచరించి మణిరోచులు దిక్కుల నుల్లసిల్ల స
న్నాహముతోడ విష్ణుసదనంబున కేఁగె మహానుభావుఁడై. 74

వ. అని వ్యాసకుమారుం డిట్లు సవిస్తరంబుగా నజామిళుని వృత్తాం
తం బెఱింగించిన విస్మయంబంది మహీకాంతుం డిట్లనియె. 75

క. యమదూతలు హరిదూతలు
దమలో వివదించి కలసి తన్మార్గమునన్
యమదూత లెచటి కరిగిరి
విమలగుణోద్ధార నాకు వివరింపఁగదే. 76

చ. అనిన మునీంద్రుఁ డిట్లనియె నానృపపుంగవుతోడ సత్యవా
క్యనయగుణాభిసన్నుత, కృతాంతుని కింకరు లంత నాత్మనా
థుని కడ కేఁగి చిత్తమునఁ దొట్టిన భీతిని గంపితాంగులై
మునుకొని హస్తకంజముల మోడ్చి రయంబున దాసిమొత్తమై 77

సీ. అధిప! కృతాంత! నీయాజ్ఞావశంబున
సకలభూతల మెల్ల సంచరించి
సనకమైతనరు కన్యాకుబ్జపుర మనఁ
గలదు పట్టణము విఖ్యాతిఁ మెఱసి
సరవి నాపురిలో నజామిళుఁ డను నొక్క
భూసురతనయు డద్భుతచరిత్రుఁ,
డతఁ డాత్మసతిఁ బరిత్యాగము చేసి దా
సీపతిత్వమునొంది సిగ్గువిడిచి

తే. గీ. జాతిధర్మంబు విడనాడి సత్య ముడిగి
తనకులంబునఁ గలుగు బాంధవులు నవ్వ
శౌర్యసాహసవిద్యాదిసహితుఁ డగుచుఁ
దనయులం గాంచె వేడ్కతో దాసియందు. 78

క. ఆరూఢపతితుఁ డగు వా
డారూఢిని నిజతనూజులం దొక సుతునిన్

నారాయణుఁ డను పేరిడి
గారవమున వానిఁ జేరఁ గయికొని పిలిచెన్. 79

క. నారాయణుఁ డను సుతుపైఁ
గూరిమిఁ దలకొల్పి వానిఁ గొనకొని యెప్పుడున్
నారాయణ నారాయణ
నారాయణ యనుచుఁ జేయు నయ మొప్పంగన్. 80

వ. ఇట్లు పుత్త్రదారాగృహాదిదుర్మోహసహాయుండును సత్యాహారవిహారుండును పాపంబులవలన నాయుష్కాలంబై యవమృత్యుముఖంబునఁ బరవశత్వంబునొందిన నేము మద్వ్యాపారుని గొనివచ్చునెడఁ బద్మనేత్రులును శంఖచక్రగదాధరులును పీతాంబరాలంకృతులును దివ్యతేజోవిరాజితులును, రత్నభూషణభూషితాంగులును, సర్వలక్షణపరిపూర్ణులు నైన పరమపురుషు లేతెంచి బలాత్కారంబున మదీయకింకరుల వలన బహుకలుషమానసుండగు నజామిళుని విడిపించుకొని చనిరని విన్నవించిన వారలకు నంతకుం డిట్లనియె 81

సీ. వినుఁడు కింకరులార వేదాంతవేద్యుండు
విష్ణుండనాది వేల్పు గలఁడు
అతఁ డాత్మమాయా బలాశ్రయుండై త్రిజగంబుఁ
బుట్టించు రక్షించుఁ బొడ వడంచు
నతని యాజ్ఞఁ జేసి యంబుజోద్భవరుద్ర
దివిజాధిపతు లెల్లఁ దిరుగుచుందు
రంబర సర్వంసహాగ్ని వాయు జలాది
తత్త్వరూపంబునఁ దనరుచుండు

తే. గీ. నెందుఁ బరికించి చూచిన నంద కలిగి
నెగడు దుర్మార్గవర్తులఁ దెగడు పరచి
స్థావరంబును జంగమాత్మకము నయిన
జగము పాలించు నాదేవచక్రవర్తి. 82

క. ఆవిష్ణుఁడు జగదీశ్వరుఁ
డా విష్ణుఁడు యోగిమానసాంబుజనిలయుం
డా విష్ణుఁడె పరతత్త్వం
బా విష్ణుఁడె వేదవేద్యుఁ డాత్మఁ దలంపన్ 83

క. హృత్కమలంబున విష్ణుని
సత్కారముతోడఁ దలఁచు సంస్తుత్యులకున్
దైత్కటభఘనరాక్షస
జిత్కమనీయాలయంబుఁ జేకొనుఁ దిరమై. 84

క. పరిహాసంబున నైనను
హరినామస్మరణ సేయు నట్టి మహాత్ముల్
దురితములఁ బాసి పొందుదు
దిరవగు వైకుంఠపురము నెనసిన వేడ్కన్. 85

చ. పతితుఁడు దుశ్చరాన్వితుఁ డపాత్రుఁడు దండ్యుఁడునన్య కామినీ
రతుఁడు సువర్ణహర్తయును బ్రాహ్మణహంతయునైన మానవుం
డతులితవిష్ణుభక్తి యుతుఁడై హరినామముఁ బల్కెనేని య
చ్యుతనిలయంబు జెందు నతి శోభితుఁడై యతఁ డింద్ర సేవ్యుఁడై 86

క. అజ్ఞానంబుననైనను
విజ్ఞానముతోడ నైన విష్ణునిగుణముల్
ప్రాజ్ఞతఁ బొగడిన నరుఁడు మ
దాజ్ఞకు భయపడక నరుగు హరిపురమునకున్ 87

వ. మరియు మహేంద్రుండును నేనును నిరృతియును, వరుణుండును, గణనాథుండును, నగ్నియు, నీశుండును, బవనుండును, సూర్యుండును, గమలసంభవుండును, విశ్వేదేవతలును, వసురుద్రాదిత్యులును, దేవగణంబులును, భృగ్వాదిమునిగణంబులును, దద్విష్ణుని యథార్థస్వరూపం బెఱుంగ లేము. తద్గుణంబులు వర్ణింపను మనోగోచరంబులు గావు. అట్టి పరమపురుషుని కింకరులు విష్ణుభక్తి సమేతు లగువారిని బరమపదంబు నొందించుటకునై తత్పుండరీ

శాఖరూపస్వభావంబులు ధరియించి గుప్తాకారంబుల జగంబుల సంచారంబు సేయుదురు మఱియు భగవత్ప్రీతిధర్మంబులను బ్రహ్మయు, నారదుండును, గిరిశుండును, కుమారస్వామియుఁ, గపిలుండును, వైవస్వతుండును, బ్రహ్లాదుండునుఁ బలియు, జనకుండును, భీష్ముండును, వ్యాసతనూభవుం డెఱుంగుదురు. గాని తక్కిన వార లెఱుంగ లేరు. భక్తియోగసమేతులగు వారలకు భగవన్నామమంత్రోచ్చారణమాత్రంబునఁ బరమపదంబు గలుగు నని సమవర్తి చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 88

శా. మీకీతత్త్వ మెఱుంగఁ జెప్పెద నజామీళుండు పాపప్రధా
నాకారంబు ధరించియున్ నిజసుత వ్యాజంబునం జేసి ల
క్ష్మీకాంతాప్రియు నామవర్ణములు వల్కెంగాన వాడంత్యమం
దాకంజాక్షు పురంబు నొందు గతపాపానీకుఁడై వేడుకన్ 89

క. భూవలయంబున నరులకు
భావతనూవచనజనితపాపము లడఁపన్
శ్రీవిభుని నామకీర్తన
తావన్మాత్రంబు చాలుఁ దలపోయంగన్ 90

క. పాయక తగిలిన సంసా
రాయాసమె సౌఖ్యమనుచు ననయము మనుజుల్
మాయామోహితులై హరి
సాయుజ్యముఁ బొందలేరు సన్మార్గమునన్. 91

క. అదిగాన వైష్ణవంబునఁ
బదిలుండై తిరుగునట్టి పావనుఁడు భయా
స్పదమగు మద్దండాహతి
నదరక చను నమరసేవ్యుఁడై హరిపురికిన్ 92

గీ. హరిగదాభిగుప్తులై యెల్లకాలంబు
సర్వసమతఁ బొందు సౌమ్యమతుల
దండనంబు సేయఁ దలకును మత్పాణి
దండమధికభీతిఁ దల్లడిలుచుఁ. 93

ఉ. ఇంతటినుండి మీఱికఁ మహీవలయంబున నేఁగి దుష్కృతా
క్రాంతశరీరసంయుతులఁ గంజదళాక్షుపదాంబుజద్వయీ
భ్యంతరపుణ్యరేణువిముఖాత్ముల గౌరవబంధచిత్తులన్
బంతముతోడఁ దెండు హరిభక్తులఁ జేరఁగఁ బోకుఁ డెన్నఁడున్. 94

చ. శిరమున విష్ణు వందనముసేయని వారల నాత్మలోపలన్
హరిఁ దలపంగ నేరని నరాధములన్ మది నమ్మి జిహ్వలన్
సిరికొని భక్తినామగుణకీర్తనముల్ విడనాడు క్రూరులన్
బరువునఁ బట్టి తెండిటకు భాసురపుణ్యము లెన్ని గల్గినన్. 95

సీ. కేలిమై హరినామకీర్తనామృతపాన
మత్తులై తిరుగాడు మనుజవరుల
హృత్పద్మమందు లక్ష్మీశుపదధ్యాన
నిరతులై వర్తించు నియమమతుల
కమలానాథప్రీతిగా మహీసురులకు
దానంబు లొసగెడి ధర్మపరుల
భువన మంతయుఁ జతుర్భుజనిరూపం బని
తలఁపనేర్చిన మహాతత్త్వవిదుల
తే. గీ. నొక్కనాఁడైన హరివాసరోపవాస
సహితులైనట్టి సంతతాచారపరుల
నతిథిపూజాసమేతులైనట్టివారి
దూరమునఁ జూచినంతనె తొలఁగ వలయు. 96

గీ. ఆత్మభక్తిసహితు లగువారి దుష్కర్మ
మడఁప నేర్చినట్టి హరిఁ బరేశు
నాదిపురుషునకును నన్యయుఁ బరమార్థ
విభవు దలఁతు మిగుల వేడ్కతోడ. 97

వ. అని పలికి సమవర్తి నిజకరంబులు శిరంబునం గీలుగొలిపి పుండరీ
కాక్షుని దలంచి. 98

క. సతతంబును శ్రీవనితా
పతి యగు జగదీశ్వరుండు భక్తులయెడ మ

త్కృతమగు నపరాధాయుత
శతములను సహించుఁగాక సంరంభమునన్ 99

వ. ఇట్లు శమనుండు కింకరుల కాజ్ఞాపించిన వృత్తాంతంబు వినిపించి
వైయ్యాసి యిట్లనియె. 100

క. అదిగాన విష్ణుకీర్తన
విదితజగన్మంగళాదివిశ్రామగృహం
బెదిరిన కలుషానీక
చ్ఛిదమతిరమ్యంబు నీకు సేయఁగ నధిపా. 101

క. అలయక లక్ష్మీశ్వరునా
ములు వీనుల విన్నవైన మోదము తోడం
బలికిన నైన ను నరులకుఁ
గలుగును నిర్వాణసుఖము కాఁగ నాథా 102

గీ. ప్రస్తుతింప విష్ణుభక్తిచే హృదయంబు
శుద్ధిబొందినట్లు సాగదిసేయు
సంతతవ్రతాది సత్కర్మములచేత
నాత్మశుద్ధి గలుగ దనఘచరిత. 103

చ. హరిపదపద్మషట్పదముఁడైన నరుండు విస్మృష్టుఁడయ్యు దు
స్తరవృజినావహంబు లనఁ జాలిన మాయగుణంబులందు సం
చరణ మొనర్ప నన్యుఁడవి చారితకామహితాంతరంబుగుఁడై
దురితచయంబుగీటడప ధున్యుఁడుగాఁ డతఁ డెన్ని చూచినన్. 104

చ. అదిమొదలాపరేతపతి యానతిఁ జేసి తదీయకింకరుల్
వదలని సాధ్వసంబున నవారితవిష్ణుపదాబ్జభక్తిచే
బొదలెడి వారి మార్గముల బోవక సంచరణంబు వేడ్కఁ జే
యుదురు జగత్త్రయంబున నయోక్తి సముజ్జ్వలితాంతరంగులై

క. అతులితహరిచందనప
ర్వతమున నాసీనుఁ డగుచు వర్ణిత మగు ని

యీ్యతిహాసము చెప్పెను నా
కతిముదమున కుంభజుండు హర్షంబొదవన్. 106

వ. అని యిట్లు చెప్పిన పరీక్షన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్ల
నియె. 107

క. దివిజాసురఖగమృగమా
నవపన్నగశైలభూనవద్రుమముల సం
భవ మెల్ల వింటి నిఁక నను
భవస్వర్గణము వినగవలయు భవగుణరహితా. 108

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 109

ప్రచేతసులకుఁ జంద్రుండు కోపనివారణసేయుట

సీ. ఎలమిఁ బ్రాచీనబర్హి ర్నామములఁ బొంది
నరుణాత్మజులు వార్ధినలననుండి
పదురు సంభవ మొంది పాదపోజ్జ్వల మైన
వసుధాతలం బెల్ల వరుసఁ జూచి
వారు రోషావేశపూరితనయను లై
యాననముల మారుతానలములు
పుట్టించి తద్వృక్షముల దహింపుచు నున్న
యనసరంబున చంద్రుఁ డరుగుదెంచి
గీ. యమృతరూప మైన యతిసాంత్వనోజ్జ్వల,
వాక్యసరణిచేత వారి హృదయ
జనితకోపవహ్ని చల్లార్చి ముదమునఁ
బలికె నిట్లు జగము ప్రస్తుతింప. 110

సీ. సర్వేశ్వరుఁడు వనౌషధుల నాది సృజించె
నన్నార్ధ మఖిలజీవావలులకుఁ
దన్నిమిత్తము భవత్ప్రపితామహాదులు
నీని భావింతురు వేడ్కతోడఁ

సాంతత్యముగఁ బ్రజాసర్గంబుకొఱకు మీ
రాజ్ఞప్తు లైనవా రనఘులార
స్థావరజంగమాత్మకరూపములయందుఁ
దెలివొందు సాక్షియై జలజనాభుఁ
గీ. డట్లు గావున నాభూరుహముల నెల్లఁ
హింసనేయక ఘనరోష మేపడంచి
భూజసంజాత యైన యాపూవుఁబోఁణి
నేలవలయును భార్యగా నేపు మిగిలి. 111

దక్షోత్పత్తి దక్షుండు ప్రజాసర్గంబొనర్చుట

వ. అని చంద్రుండు సాంత్వనవచనముల బ్రచేతసులం గోపంబు మాన్పి వృక్షసంరక్షణంబు చేసి యావృక్షసంభవ యగు కన్యకారత్నంబు నందుఁ బ్రజానిర్మాణచాతురీసమేతుం డైన దక్షప్రజాపతిం బుట్టించిన నతండు తపోమహాత్మ్యంబున మనోమార్గంబున దేవాసుర మనుష్యగంధర్వాదులను జలస్థలనిచయంబు లైన జంతువ్రాతంబుల సృజియించిన నవి బహుప్రకారంబుల వృద్ధిపొందక సమసి పోయినం జూచి యమ్మహాత్ముండు విశికలితాంతరంగుండై యుదన్మార్గంబునం జని వింధ్యపర్వతప్రాంతంబున నఘమర్షణతీర్థంబునఁ దపంబు సేయుచు లక్ష్మీకాంతుని నిట్లు స్తుతియించె. 112

దక్షుండు శ్రీహరినిఁ గూర్చి తపం బొనర్చుట

చ. పరమపరాత్మమూర్తినిఁ గృపాలుని భక్తజనైకసేవ్యునిన్
పరమమునీంద్రయోగిజన భావసరోరుహమధ్యవర్తి ను
త్కరరిపుగర్వభంజనునిఁ గంజదళాక్షుని సర్వపూర్ణునిన్
హరిఁగమలాధినాయకుని నాత్మఁ దలంచెద నెల్లకాలమున్. 113
మ. తిలలన్ తైలము సంక్రమించుకరణిన్ తేజంబు భూజంబులన్
గలుగుంభాతి గుణంబు ద్రవ్యయుతమై గాన్పించుచందంబునన్
దెలియన్ విశ్వమయుండవై వెలయు నీ దివ్యస్వరూపంబు ని
శ్చలభక్తిన్ వినుతింతుఁ గొల్తు ధరణీశా దేవచూడామణీ!. 114

సీ. దీపించుచును మనోరూపంబు గైకొని
సకలజీవులయందు సంక్రమించి
లోచనంబులకు నాలోకంబు రసనకు
రసవివేకంబును ఘ్రాణమునకు
గంధంబు శ్రోత్రియాంగమునకు శబ్దంబు
చర్మంబునకును సంస్పర్శసుఖము
కరములకును గర్మకౌశలంబును బాద
ములకును గతియు నై మోద మలరి.

గీ. జగముఁ బుట్టింప రక్షింప సమయఁ జేయఁ
గర్తవై నీవు జనులందు గరిమ మెఱసి
బ్రహ్మరుద్రాదిసురులెల్లఁ బ్రస్తుతింప
మాయఁదిరుగుడు వీరీతి మదనజనక. 115

చ. ఇనుఁడును బద్మవైరియు మహేంద్రుఁడు నారదుఁ డాత్మసంభవుం
డును భుజగాధినాథుఁడు మృడుండును వ్యాసుఁడు జాంబవంతుఁడున్
సనకసనందనాదులును సంతతిమున్ భవదీయ మైనమా
యను దరియింప లేక తిరుగాడుదు రెయ్యెడ నంబుజోదరా! 116

స్రగ్ధర. సారాచారావిచారా జగదవనపరా సచ్చిదానందరూపా
ఘోరానేకామరద్విట్కులదళనరతా కోటిభానుప్రకాశా
శ్రీరత్నోదారవక్షస్స్థితకనకమయాశేషభూషావిశేషా
భూరామాధీశ మిమ్మెప్పుడుఁ దలఁతు దయాపూర్ణరాజ
త్కటాక్షా. 117

ఉ. అధ్యయనంబు చేసి చరితార్థము నెల్ల నెఱింగి యాత్మలో
విద్యుపయుక్తకర్మపదవిం జనువారికిఁ గాని యాత్మలో
సాధ్యముగాదు ముక్తి గుణసాగర నిన్ గొనియాడినంత నా
రాధ్య భవన్నివేశము తిరంబుగఁ గల్గును భక్తకోటికిన్ 118

మత్త. నారదాదిమునీంద్రవందిత నవ్యపాదసరోరుహా
ఘోరదానవదర్పనాశన కోటిమన్మథసన్నిభా

భూరిమహాధిపకౌస్తుభప్రియ భూమగాభివిరాజితా
చారువిభవ భక్తవత్సల శంఖచక్రసముజ్జ్వలా. 119

దక్షునకు శ్రీమన్నారాయణమూర్తి ప్రత్యక్షంబగుట

ఉ. దక్షిణబాహుదండమునఁ దార్క్ష్యుని చక్రము తేజరిల్లఁగా
పక్షిజగద్విభుండు సులభంబుగు వాహనమై చెలంగ స
ద్రక్షణ చేయఁబూనిన విరాజితమూర్తి ధరించి నాకుఁ బ్ర
త్యక్షము గమ్ము దైత్యకులదర్పనివారక మాధవాచ్యుతా. 120

దక్షునకు పరమేశ్వరుఁడు ప్రత్యక్షంబగుట

వ. ఇట్లు బహుప్రకారంబుల సన్నుతించు సమయంబున గరుడవాహనారూఢుండును, దివ్యాంబరాలంకృతుండును, ప్రలంబాష్టభుజగృహీతశంఖచక్ర, ఖడ్గ, చర్మ, బాణ, కోదండ, పాశ, గదాసమేతుండును, నీలనీరదసమానశ్యామలదేహుండును, ప్రసన్నవదనుండును, వనమాలికావిభూషితుండును, శ్రీవత్సవక్షఃకౌస్తుభాంకితుండును, రత్నకిరీటకుండలహారకటకాంగుళీయవలయనూపురాంగదసముజ్జ్వలుండును, త్రైలోక్యమోహనాకారుండును నైన లక్ష్మీవల్లభుండు నారదాదిదివ్యమునిసమేతుండై శక్రగంధర్వాదులు ప్రస్తుతింప సత్యాఘమర్షణతీర్థంబునఁ బ్రత్యక్షంబై నయంత నవలోకించి దక్షప్రజాపతి నయనానందకందంబగు తద్రూపంబు మనంబునఁ గీలుకొల్పి సాష్టాంగదండప్రణామంబాచరించిన నతనికిఁ బుండరీకాక్షుం డిట్లనియె. 121

క. ప్రాచేతస విను మిచ్చట
నీచేసినతపమునకును నే మెచ్చితి నా
నీచేతన స్సేయుము వసు
ధాచక్రము నెల్ల సంతతిప్రియచరితా. 122

సీ. ధర్మాంబువులును ధాత్రినిలింపులు
భూతలంబగ్నియుఁ బుణ్యనదులు

వాయువాకసమును వనధులు భానుండు
సద్గ్రహతారలు జ్ఞానపదము
నాశ్రమంబులు కాననాంతరములు వేద
సంఘముల్ పశువులు సప్తమునులు
మొదలుగాఁగలుగు నీ విదితప్రపంచంబు
రూఢిగా వెలయు మద్రూపమగుచు

గీ. అధికమద్వీర్య బృంహితుండగుచు వేడ్కఁ
దత్ ప్రపంచంబుఁ బుట్టింపధాతవాఁడ మె
నతఁడు సృజియించెమిమ్ము విశ్వాదిసర్గ
చతురసాధనసంపత్తిసహితమతుల. 123

గీ. వారిలోననీవు వర్ణింపఁదగినట్టి
బుద్ధిసేర్పులందుఁ బొలుపుమిగిలి
సకలవిద్యలందు సర్వజ్ఞతనుమించి
నాఁడవనఘ సత్యనయవిశాల. 124

వ. మత్కటాక్షవిశేషంబున జగంబులనంతంబై పూర్వంబున నుత్పాదితంబులయ్యె నందుఁ బ్రజాసర్గంబునకు నిర్మాణప్రకారంబులు బహువిధంబులై ప్రవర్తించుఁ దత్ప్రకారంబులయందు- 125

సీ. జగములోపల బ్రజాసర్గంబు విధమెల్ల
వివరించి చెప్పెద వినఁగవలయుఁ
బంచజనాంగసంభవ యాతలోదరి
ప్రేమ్నశక్ని నా పేరుగలది
యాకాంత పత్నిగా నేలి వేడుకతోడ
సంభోగభోగంబు సలుపునపుడుఁ
విదితంబుగా భవద్వీర్యంబు తద్గర్భ
జలజంబులోపల సంక్రమించి

గీ. పుత్రసంతానరూపమై పొలుపు మిగుల
నందుమూలమున సృష్టివిఖ్యాతిబొదలు

ననుచు దక్షునికిట్టివృత్తాంతమెల్ల
దెలిపిచనియెను తద్రమాధిపుఁడనంత. 126

హర్యశ్వశబలాశ్వుల జననము

వ. ఇట్లు తెలిపి లక్ష్మీకాంతుండంతర్ధానంబునొందిన దక్షప్రజాపతి తదాజ్ఞ నంగీకరించి విష్ణుమాయోపబృంహితుండై పంచజనితనూభవయగునసిక్నిం బెండ్లియాడి యక్కాంతయందు హర్యశ్వులను కుమారులంగాంచిన వారలునుసర్వగుణసమేతులై ప్రజాసర్గంబు కొఱకు జనకనియుక్తులై వరుణదిగ్భాగంబునకుంజని- 127

మహాస్రగ్ధర. కని రాహర్యశ్వులంభశ్శకుణసహితమరుత్కంపితాకీర్ణభూజా
గ్రనవానేకప్రసూనగ్రథితమధుకరాక్రాంతపుష్పాసవాంత
ర్జనితామోదాభిగుప్తచ్ఛదకమలవనచ్ఛాయసంక్రాంత పానీ
యనితాంతాపూర్ణనారాయణవిమలసరశ్శ్రాంతసౌవర్ణ
భూమిన్. 128

క. ఆనారాయణతీర్థము
లోనన్ దపమాచరించులోకోత్తరులే
దానంబులేకవాంఛిత
మైనపదార్థములఁ గేలనందుదురధిపా. 129

వ. ఇట్లుదక్షకుమారులు బహువిధమహీరుహచ్ఛాయాసమాసీన ముని జనసల్లాపముఖరితమగు తత్తీరంబు ప్రవేశించుసమయంబున- 130

సీ. పల్లవంబులతోడ భాసిల్లుచుండెను
వల్లకీపాటలాశ్వత్థతతులు
కోరకంబులతోడఁ గొమరుదీపించెను
గోవిదారాశోకకురవకములు
నవపుష్పములతోడ నవకంబులై మించె
గురువిందచంపకకుందలతలు
పరిపక్వఫలసుభాకరములై తెలివొందె
సహకారకదలికా జాంబుదములు

గీ. సార్వకాలంబుల తీరజాతవిమల
భూరుహావళులీరీతిబొలుపుమిగుల
బ్రహ్మవిద్యాప్రవీణులై పరగునట్టి
దక్షతనయులు చనుదెంచి తత్క్షణంబ. 131

చ. తొలకరిలో మెఱుంగులనఁ దోరపుకాంతులమించినంతతో
జ్జ్వలహరిచందనాంకిత కుచంబులచేఁ దెలివొందు పాండ్య దే
శలలితమానినీమణుల సన్నపుఁబయ్యెదలంగదల్చుచు
న్మలయగిరీంద్రవాయువతి మందముతోఁ దుతవీచె నయ్యెడన్. 132

క. హరిచందనగిరివాయువు
లరుదుగ నేతెంచెనంత హర్షోన్నతులై
పరగుచు దక్షకుమారకు
లిరువుగ నచ్చోట నిలిచి రీశ్వరసములై. 133

వ. ఇట్లు హర్యశ్వులు సింధుసముద్ర సంగమంబునం గలుగు నారాయణ సరోవరంబున పరిపూర్ణంబులగు జలంబుల నఘమర్షణ స్నానంబులుచేసి తదనంతరంబున సూర్యాభిముఖులై వాయుభోజనులై లక్ష్మీవల్లభునిఁగూర్చి తపంబుసేయుచుండి రాసమయంబున. 134

సీ. భసితాంగరాగవిభ్రాజితదేహులై
రజితశైలముమాడ్కి రమణ మెఱసి
పావనఘనశిరశ్శటలంబులోయన
జడలూర్ధ్వముఖములై సందడిలగ
మేఖలాత్రితయసమ్మిళితంబులై కృష్ణ
కృష్ణచర్మదీప్తులుకటిస్థలము నలమ
స్ఫటికాక్షమాలికాభ్రమణవేగముగూడి
కరనఖంబులకాంతి మెఱసి చెలఁగ
గీ. ఘనసదాగతిఘట్టనాక్వణితమగుచు
మహతియనువీణభుజముపై మలయుచుండ

బ్రహ్మకడనుండి దక్షపుత్రులకడకు
నరుగుదెంచెను నారదుం డతిముదమున. 135

హర్యశ్వులకు నారదుండు బోధించుట

ఉ. దేవమునీంద్రుఁ డిట్లరుగుదెంచి ప్రియంబున వారికిట్లనున్
పావనులార మీరు మితభూమగులై వసుధాతలంబునన్
గేవలమైన సృష్టిపరికించినఁ గాని ప్రజాభివృద్ధి లే
దీవివరంబు మీ రెఱుఁగు డింతతపంబున నుండ నేటికిన్. 136

సీ. గరిమ నదృష్టనిర్గమరాష్ట్రబిలమును
బహురూపములు గల్గుపడతి నొకతెఁ
బుంశ్చలీపతియైన పురుషుని నొక్కచో
దిరముగా నిల్చు గురుని నొకనిఁ
బంచపంచాద్భుత ప్రభవగేహంబున
ద్వివిధ ప్రవాహమై వెలయునదిని
భ్రమకరంబగుచుఁ జిత్రకథా విశేష వి
ఖ్యాతమై తెలివొందు హంస నొకటి
గీ. నెఱుఁగక జ్ఞతఁబొంది మీ రీవిధమునఁ
శాస్త్రవిరహితమగు తండ్రిశాసనమున
భ్రమప్రజాసర్గ మొనరింపఁ బొలువడఁగ
ననువుగాదని నారదుం డరిగె దివికి. 137

వ. అంత హర్యశ్వులు నారదనిగదితంబగు వాక్యంబు లాకర్ణించి యదృష్టనిర్గమరాష్ట్రబిలంబనునది యాపరమేశ్వరాధార ప్రతిపదవాక్యరచనాసమన్విత శాస్త్రార్థ దర్శనంబనియు బహురూపావృతియగు పడతి సర్వేంద్రియ వ్యాపార సహకారియగు మనంబనియు పుంశ్చలీపతియగు పురుషుండు మాయామోహితంబగు చిదాత్మయనియు నొక్కచోట దిరముగా నిల్చిన గురువనునది సర్వాతీతంబై యవ్యయంబైన బ్రహ్మంబనియు, బంచపంచాద్భుత ప్రభవగేహంబనునది పంచవింశతి తత్త్వాశ్రయంబైన దేహంబనియును, ద్వివిధప్రవాహరూప యనునది బంధమోక్షకరంబు

లైన యైశ్వర్యశాస్త్రంబులయందు సమాగతంబైన మతియనియు, భ్రమకరంబగుచు చిత్రకథావిశేష విఖ్యాతహంస యనునది సమ్యగ్జ్ఞానంబనియును నిట్లు తద్గీతవాక్యగతార్థంబులెఱింగి జీవుండు దుఃఖాకరంబగు మానవదేహంబు ధరియించియు సాత్త్విక శాస్త్రదర్శనంబుల బహువ్యాపారసమేతంబగు హృదయంబును నియమించి మాయాగుణంబులం జెందక బుద్ధిసమేతుండై బ్రహ్మ బంధువనంబరగునని నిశ్చయార్థంబుదలపోసి యాకుమారకులు సమ్యగ్జ్ఞానసమేతులై ధ్యానమార్గంబున బ్రహ్మంబందులీనంబైన యంత దక్షుండు నారదకృతంబున నిజకుమారులు నిధనంబగుటవిని శోకంబునొంది మఱియు నతండు కుమారసహస్రంబు గాంచిన వారలు శబలాశ్వులను నామంబుల జనకనియుక్తులై యనుభవ సర్గ నిర్మాణమునకు నుద్యుక్తులై నారాయణతీర్థంబునకుం దపంబు సేయంజని యఘమర్షణస్నానంబుచేసి వాయుభోజనులై పుండరీకాక్షునర్చించి యుదఙ్ముఖానుసీనులై బ్రహ్మంబుచ్చరించి 138

శ్లో. ఓం నమోనారాయణాయ పురుషాయమహాత్మనే
విశుద్ధసత్త్వనిష్ఠాయ మహాహంసాయధీమహి. 139

చ. అనియెడుమంత్రరాజమును నంబుజనాభునిగూర్చి దక్షునం
జనితకుమారకుల్ తపము సంతతమాచరణంబుసేయఁ ద
ద్వనమునకేగి నారదుఁడు వారలఁగాంచి ప్రియంబుతోడ ని
ట్లనియెను హేతుగర్భిత పదాభినుతంబగువాక్యవైఖరిన్. 140

గీ. వినుఁడుశబలాశ్వులార మీరెనయు వేడ్క
భ్రాతలందరు జనినట్టి పదవిఁజనిన
పురుషుఁడత్యంత పుణ్యసంపూర్తిఁబొంది
దివిజనుతుఁడగుచు సుఖించుదినములోన. 141

వ. అనిపలికి మఱియునిట్లనియె. 142

సీ. గరిమనదృష్ట నిర్గమరాష్ట్రబిలమను
బహురూపములనొప్పు పడతియొకతె

బుంశ్చలీపతియైన పురుషునినొక్కచో
తిరముగానిలచిన గురునినొకనిఁ
బంచపంచాద్భుత ప్రభవగేహంబున
ద్వివిధప్రవాహమై వెలయుదేని
భ్రమకరంబగుచు చిత్రకథావిశేష వి
ఖ్యాతిమై తెలివొందు హంస నొకతి

గీ. నెఱుఁగ కజ్ఞతఁబొంది మీరిప్పిధమున
శాస్త్రవిరహితమగు తండ్రిశాసనమున
భ్రమ బ్రజాసర్గ మొనరింపఁ బొలుపడగఁ
ననువుగాదని నారదుం డరిగె దివికి. 143

వ. ఇట్లునారదనిగదితంబైన వాక్యార్థంబెఱిగి శబలాశ్వులు సమ్యగ్జ్ఞానసమేతులై ధ్యానయోగంబునఁ దమతొల్లిపుట్టువులుఁ ననిన మార్గంబునఁ బునరావృత్తిరహితులై బ్రహ్మంబునందావిర్భవించి రంత దక్షుండంతయు నెఱింగి నారదుంగని పుత్రశోకజనితంబైన రోషంబున నిట్లనియె. 144

నారదుండు దక్షునిశాపంబు పరిగ్రహించుట

చ. వినుముదురాత్మ నారద వివేకవిహీనుఁడవై గుణాత్రియుం
బనుప్రపఁ దీర్ప నేరని మదాత్మజులన్ సుకుమారదేహులం
గనుగొని నీవు దుర్మదవికారసమేతుఁడవై రయంబునన్
మునుకొనిభిక్షుధర్మచయముం బ్రకటించినయంతమాత్రనే. 145

క. ఘనముగ మద్వాక్యము గై
కొనకొల్లక కార్యమెల్ల గోల్పడచి తుదం
జని రవ్యయపదమునకును
బునరాగమనంబులేక బుధసన్నుతులై. 146

వ. తత్కారణంబునం బ్రజాసర్గంబునకు విఘ్నంబువాటిల్లె, సజ్జనులైన వారలకు సర్వసమత్వంబుగాని జీవ్రులయందు విపరీతధర్మంబొదవునే యని పలికి రోషభరితమనస్కుండై దక్షప్రజాపతి మరియునిట్లనియె.

సీ. మర్మదాంధుఁడవయ్యు దూరంబునను జూడ
సజ్జనచిహ్నముల్ చాలఁ గలిగి
భిక్షుధర్మము చెప్పి పృథుకవర్తనులను
నాశంబు చేశితి వాశుగతిని
వైరంబు లేనిచో వైరంబు గల్పించి
చెఱుతువు శౌర్యయిట్లరుగుదెంచి
సంతతస్నేహపాశనికర్తనుండవు
క్రిందుమీఁ దెఱుఁగవు కీర్తి లేదు

గీ. విష్ణుభక్తులలోన విశిష్టుఁడనని
తిరుగుచుండెద వ[illegible]లిని
సమ్మదములోఁడ [illegible]నమ్మవచ్చు
భూసురాధమ నీవు దుర్బుద్ధిసహిత. 148

క. కోపంబడఁగదు నాకిఁక
దీపించిన కోపవహ్ని ధృతి చెడి చెదరెన్
శాపంబిచ్చెద పట్టుము
పాపాత్మక సకలలోక పరిహృతచరితా. 149

వ. అని మరియును. 150

గీ. ఇక్కడక్కడనైన నెచ్చోటనైనను
సంచరింతువు నీవు జగములోన
నిలయమైన చోట నిముషమాత్రంబైనఁ
దివిరి నిలువలేక తిరుగ దవిక. 151

వ. అని దక్షప్రజాపతి శపియించిన నారదుండు తచ్ఛాపంబంగీకరించి
చనియె. నయ్యవసరంబున. 152

దేవాసుర నరతిర్యఙ్మృగాదుల జననము

వ. జలజాసనప్రార్థితుండై యాప్రజాపతియు నిజపత్నియగు నశక్ని
యందు రూపవతులైన కూఁతులం నరువదింటం గనియె. నిట్లా

కూతులను ధర్మునకు బదుగురను కశ్యపునకుఁ బదముగ్గురను
చంద్రునకు నిరువదేడ్వురను భూతునకు నాంగీరసునకుఁ గృశా
శ్వునకు నిద్దఱేసిచొప్పున నార్వురను దార్క్ష్యునకు నలువురను
నిక్రమంబున నిచ్చె వారి నామంబు లాకర్ణింపుము. 158

గీ. అట్టిపుణ్యవతుల నీ చేడియలఁ జెప్ప
సవతులేని యట్టిసవతులయ్యుఁ
గడుపుఁ బడసి రెట్టి కడుపునఁ బుట్టిరో
కపిమిఁ జగ మెల్లఁ గడుపుగాఁగ. 154

వ. *భానువు, లంబయు, కకుదయు, జామియు, విశ్వయు, సాధ్యయు,
మరుద్వతియు, వసువును, ముహూర్తయు, సంకల్పయు, ననఁబడు
గురుధర్మునకుపత్నులై కొడుకులం బడసిరి. వారెవ్వరంటి రేని భాను
వునకుగు బేరుండును, ఋషభుండును, నింద్రసేనుండును ననుమువ్వురు
పుట్టిరి. లంబకు విద్యోతుండుపుట్టె. విద్యోతునకుస్ననయిత్నుండు
పుట్టెఁ, గకుదకు సంకటుండుపుట్టె, సంకటునకు కీటకుండుపుట్టె,
కీటకునకు గుర్దాభిమానులైన దేవతలు జనియించిరి. జామియను
దానికి దుర్గమంబుజనియించె. విశ్వయనుదానికి విశ్వేదేవతలు జని
యించిరి. వారల పుత్రకులనంబరగిరి. సాధ్యయనుదానికి సాధ్య
గణంబులుపుట్టె. వానికినర్థసింధుండుపుట్టె. మరుద్వతియనుదానిక
మరుద్వంతుండును, వసువునందు వాసుదేవాంశుండైన యుపేంద్రుం
డనంబడు జయంతుండుపుట్టె. ముహూర్తయనుదానికి సకలభూతం
బులకు జన్మంబు తమతమకాలంబున నగుటం జేసి యాయాఫలం
బులనిచ్చు మౌహూర్తకులనియెడి దేవగణంబులు పుట్టిరి. సంకల్ప
యనుదానికి సంకల్పుండై కాముండనంబుట్టె. వసువనుదానికి
ద్రోణుండును, ప్రాణుండును, ధ్రువుండును, నర్కుండును, నగ్నియు,
దోషుండును, వస్తువును, విభావసుండును, ననవసువు లెనమండ్రు
పుట్టిరి. ఆవసువులందు ద్రోణునకు భార్యయైన యభిమతియందు
హర్ష, శోక, భయంబులుపుట్టె. ప్రాణునకు భార్యయైన యోజన
స్వతియందు సముండును, నాయువును బులోజయు, ననువారలు

పుట్టిరి. ధ్రువునికి భార్యయైన ధరణియందు వివిధంబులైన పురం బులుపుట్టె. నర్కునకు భార్యయైన వాసనయందుఁ దుష్ట్యాదులు పుట్టె. నగ్నికి భార్యయైన వసుధారయందు ద్రవిణకాదులును, గృత్తికలయందుఁ గృత్తికాపుత్త్రుం డనంబరగు స్కందుండుపుట్టిరి. దోషునికి శర్వరియనుభార్యయందు హరికళయైన శింశుమారుండు పుట్టె. వస్తువునకు నాంగీరసయనుభార్యయందు శిల్పాచార్యుం డైన విశ్వకర్మయు, నావిశ్వకర్మకు నాకృతియను సతియందు జాక్షుషమనువును బుట్టె నామనువువలన సిద్ధ, సాధ్యగణంబులు పుట్టిరి. విభావసునకు నుషయనుభార్యయందు శుచియును, రోచి ష్ణుండును నాతపుండును బంచయామముండును దివసంబును బుట్టిరి. మరియు కర్మంబులయందు నేమిటసంతోషించునట్టి రోచిషమను వులు నాతపంబునుం బుట్టిరి. అతనికి దివసంబుపుట్టె. శంకరాంశజుం డైన భూతునకు సురభియను భార్యయందుఁ గోటిసంఖ్యలైనఁ రుద్రగణంబులు రైవతుండును నజుండును భవుండును భీముం డును వామదేవుండును నుగ్రుండును వృషాకపియును నజైక పాదుండును నహిర్బుధ్నుండును బహురూపుండును మహాత్ముం డును ననువారలును భయంకరులైన రుద్రపార్షదులైన ప్రేతలును నాయకులుంబుట్టిరి. అంగిరసప్రజాపతికి స్వధయనుభార్యయందుఁ బిత్రుగణంబులుపుట్టిరి. సతియనుభార్యకు నధర్వణవేదంబుపుట్టె. గృతాశ్వునకు నర్చిసరయను భార్యయందు ధూమ్రకేశిపుట్టె.ధిష ణయనుభార్యకు వేదశీలుండును దేవలుండును దయుండును మనువు నుం బుట్టిరి. తాక్ష్యునకువినతయు, కద్రువయు,పతంగియు, యామి నియు ననునల్గురుభార్యలందు బతంగికి బక్షులుపుట్టె. యామినికి శలభంబులుపుట్టె. వినతకు సాక్షాత్కరించిన యజ్ఞాధిపతికివాహ నంబైన గరుడుండును, సూర్యునికి సారధియైన యనూరుఁడును బుట్టిరి. కద్రువకు భుజంగంబులుపుట్టె, జంద్రునకుఁ గృత్తికాది ఋక్షంబులు భార్యలు వారలయందు దక్షశాపంబున క్షయ

రోగుండై సంతానంబు బడయనోపకుండె. నవ్వాడు దక్షప్రసాదం
బున క్షయరోగవిరహితుండై కళలం బొందె. మఱియును. 155

సీ. *కామితప్రదుఁడైన కశ్యపుకౌఁగిట
ముచ్చటదీర్తురే ముద్దరాండ్రు
రఖిలలోకములకు నవ్వలై సకలంబు
పూడలగొందురే పువ్వుబోండ్లు
బలియురై పుత్రులు పౌత్రులు ద్రిజగంబు
లేలంగఁ జూతురే యిందుముఖులు
ముంగొంగుపసిడియై మూల్గుపుణ్యంబుల
విఱ్ఱవీఁగుదురట్టి వింతరాండ్రు

గీ. వారిగలకవ్వకదుపుల పేరుపరుల
నరిదిబిడ్డలఁబడసిన బిరుదుసతుల
నామములు నన్వయంబులు నీమనంబు
బూనఁ జెప్పెదవినవయ్య మానవేంద్ర. 156

తరల. *అదితియున్ దితిగాష్ఠయున్ దనువ య్యరిష్టయు, దామ్రయుం
విదిత క్రోధవశాఖ్య సారస వేడ్కతో సురభిన్ మునిన్
మొదలుగా దివియున్ యిల పిదు ముఖ్యమానసరమాదిగా
ముదితలెన్నఁగఁ గన్నసంతతి ముజ్జగంబుల భూవరా. 157

సీ. *చాలఁగ దివికిని జలచరంబులుపుట్టె
మరి కిరాతులు సరమకును శునులు
సురభికి మహిషాది సురభులు జనియించె
తామ్రకు శ్యేన గృధ్రములు కలిగె
మునికి నప్సరసాదిమూకలు జనియించె
నిలకను భూరుహంబులను గ్రోధ
వశకుద్భవిల్లె దుర్వారసర్పంబులు
సరియాతుధానులు సారసకును

సీ. నుప్పతిల్లిరి గంధర్వులొక్క మొగినఁ
రిష్టకుదయంబునొందిరి త్రిదశరిపులు
పదియు నెనమండ్రునైనట్టి విదితబలులు
వారినామాన్వయంబులు గోరివినుము. 158

వ. ద్విమూర్ధుండును, ధూమ్రకేతుండును, శంబరుండును, నరిష్టుండును, హయగ్రీవుండును, విభావసుండును, నయోముఖుండును, శంఖశిరుండును, స్వర్భానుండును, గపిలుండును, నరుణుండును, బులోముండును, వృషపర్వుండును, నేకచక్రుండును, ననుతాపసుండును, విరూపాక్షుండును, విప్రజిత్తియు, దుర్జయుండును ననువారలు వీరలలోన స్వర్భానునకుఁ బ్రభయనుకన్యకపుట్టె. దానినముచివివాహంబయ్యె. వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠయను కూతురుపుట్టె. దాని నహుషపుత్రుండైన యయాతి పెండ్లియయ్యె. వైశ్వానరునకు నుపదానవి హయశిర, పులోమ, కాలకేయులను నలువురుపుట్టిరందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుంబత్నియయ్యె. హయశిరనుమనువు ద్వాహంబయ్యెఁ బులోమకాలకేయులిద్దరను గశ్యపప్రజాపతి చతుర్ముఖ ప్రజాపతివాక్యంబునఁ గైకొనియె. నాయిరువురకు సమరకోవిదులైన దానవులు పులోమజకాలకేయాదులనఁ బుట్టిరి. వారికి నఱువదివేలరాక్షసులు జనియించిరి. వారు యజ్ఞకర్మంబునకు విఘాతులైవర్తింప వారలనింద్రునకుఁ బ్రియంబుగా బ్రహ్మదేవ ప్రేరితుండై యర్జునుండు వధియించె. మఱియు విప్రజిత్తికి సింహికయనుదానియందు రాహువు పూర్వజుండుగాఁ గేతుశతంబుపుట్టె. రాహువు గ్రహత్వంబు గైకొనియె. మఱియుఁ బురాణపురుషుండైన నారాయణుండు తనయంశంబున నే పరమభాగ్యవతిగర్భంబున నవతరించె. నాయదితివంశంబుగావున వినుపించెద సావధానుండవై వినుము. వివస్వతుండును, నర్యముండును, బూషయు, త్వష్టయుఁ, బరితుండును, భవుండును, ధాతయు వరుణుండును, మిత్రుండును, శక్రుండును, నురుక్రముండును నను నాదిత్యులు జనియించిరందు వివస్వతునకు శ్రాద్ధదేవుండును సాంజ్ఞయందుఁబుట్టె.మఱియు నదిమి

ధునంబై యముండును యమియునుంబుట్టె సంజ్ఞ బాడబమైన నశ్వనీ దేవతలు పుట్టిరి. ఛాయాదేవియందు శనైశ్చరుండును, సావర్ణిమ మవును తపతియనుకన్యకయును బుట్టె రాతపతిని సంవరణుండు వరియించె. నర్యమునకు మాతృకయను పత్నియందు జర్షణాయు వులు పుట్టిరి. వారికి మనుష్యజాతియని మనుష్యులని బ్రహ్మచేత నామంబులు కల్పింపంబడియె. పూష దక్షునింజూచి దంతంబులు వికృతంబుగానవ్విన నతండుక్రోధించి దంతంబులూడనడచిన నాట నుండియు భగ్నదంతుండై పిష్టాదులు భక్షించుచుండె. త్వష్టకు దైత్యసంగయైన రచనయనుకన్యకకు నధికబలాఢ్యుండైన విశ్వ రూపుండుపుట్టె. నావిశ్వరూపుని దేవతలపైఁ గోపించి బృహస్పతి తొలంగిపోయినఁ దమకు నాచార్యునిగా వరియించిరని చెప్పిన శుక యోగీంద్రునకుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుండిట్లనియె. 159

దివిజుల పలాయనము

సీ. *అరయంగ యోగీంద్ర యద్భుతంబయ్యెడు
సురులపై నేటికి సురగురుండు
కోపించె నీతఁడు గురుభావమున దేవ
తలకేమి యాపదగలుగఁజేసె
నెఱిగింపు మనవుడు నిందుఁడు త్రిభువనై
శ్వర్యమదంబున సత్పథంబు
గానక వసురుద్రగణములు నాదిత్య
మరుదశ్వినీముఖ మండలములు
గీ. సిద్ధచారణగంధర్వజిహ్మగాది
సురులు మునులును రంభాదిసుందరాంగు
లాడి పాడంగ వినుతిసేయంగఁగొలువ
నొక్కభద్రాసనంబున నుక్కుమీఱి. 160

సీ. *నిండుపున్నమనాఁడు గండరించిన చంద్ర
మండల(శ్రీ)లతో మాఱుమలయు

భద్రవిద్యోతాత పత్రంబులంగల
మిన్నేటితరగల మెరుపుగొలువఁ
గలితదివ్యాంగనా కరతల చాతురీ
చారశ్రీలు జాడపడఁగఁ
జింతామణిస్ఫటికాంత రత్నానేక
ఘటితసింహాసనా గ్రంబునందు

గీ. నూరుపీఠంబుపై శచియుండనుండి
వరుస దిక్పాలకాది దేవతలుగొలువ
సాటిసెప్పంగరాని రాజసముతోడ
నింద్రుడొప్పారె వైభవ సాంద్రుడగుచు. 161

క. *గురుతరధర్మక్రియ నయ
గురుఁడు మరున్మంత్రవిషయగురుఁడు వచశ్శ్రీ
గురుఁడును సమస్తసురగణ
గురుఁడు గురుండరుగుదెంచెఁ గొలువునకు నృపా. 162

చ. *అమితతపః ప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీష్పతిఁజూచి రాజ్యదు
ర్దను మదరేఖనింద్రుఁడు నృథాసనగద్దియు లేవకుండె నె
య్యమున నెదుర్కొనంజనక యాసనమీయక గౌరవోపచా
రములఁ బ్రిసన్నుఁ జేయక తిరంబుగదివ్య సభాంతరంబునన్. 163

క. *అప్పుడు యింద్రునికన్నులఁ
గప్పిన సురరాజ్యమద వికారంబునకున్
జప్పుడుసేయక గృహమున
కప్పురుఁడు తిరిగిపోయె నతిఖిన్నుండై. 164

చ. *ఎఱుఁగమిజేసినట్టి గురు హేళనమంత నెఱింగియింద్రు డ
చ్చెరువడి భీతినొంది యతి చింతితుఁడై తలపోసిపల్కె న
వ్వరమపవిత్రులోకనుత భవ్యచరిత్రువిశేష పాదపం
కరుహముఁబూజసేయక యకర్మముఁజేసితినపబుద్ధినై. 165

క. *త్రిభువనవిభవమదంబున
సభలో సద్గురువునకుఁ బ్రసన్నునకుల స
త్ప్రభువునకు నెగ్గుసేసితి
శుభములు దొలఁగంగ నే నసురభావమునన్. 166

ఆ. *పారమేష్ఠ్యకరుణ పదవినొందినవారు
లెస్స వారికెదురు లేరనుచు
విబుధవరులవలన వినఁబడె నేనియు
నదియె పరమధర్మ మంద్రు మొదల. 167

ఆ. *కుపథవర్తులగుచు కుత్సితదుర్వాచో
నిపుణులైనవారి నిడివి తెలిసి
దొలఁగ లేకవా రధోగతిఁ బడుదురు
తప్పలేక రాతి తెప్పభంగి. 168

ఉ. *కావునలోకవందితుని కార్యవిచారునియింటి కేఁగి త
త్పావనమైన పాదముల పై మకుటంబు ఘటిల్ల మ్రొక్కి త
త్సేవయొనర్చి చిత్తమున శించి ప్రసన్నునిఁ జేయనంచు స
ద్దేవవిభుండు వోయె నతి తీవ్రగతిన్ గురుధామసీమకున్. 169

సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి కేతెంచు దేవతా
పతిరాకఁ బూని బృహస్పతి మొఱఁగి
యధ్యాత్మమాయచే నడఁగి యదృశ్యుఁడై
పోయె నప్పుడు దేవపుంగవుండు
సకలంబు పరికించి చూడఁగానక గురుని
చింతించి దలపోసి చిన్నవోయి
పోయిన విధమెల్ల దాయలు రాక్షస
సేనలు వేగులవారివలన

గీ. తెలిసి మిక్కిలి తమలోన తెలివినొంది
యందఱు ననుగూడి భార్గవునాశ్రయించి
తత్కృపాదృష్టిఁ దమశక్తి దట్టమైన
దేవతలమీఁద దాటికిఁ దెరువు వెట్టె.

క. ధూర్తులు సమస్తకిల్బిష
మూర్తులు పరధర్మకర్మముంచి మార్గా
వర్తులు దుర్ణయకారణ
కీర్తులు దానవులు సనిరి గీర్వాణులపై. 171

స్రగ్ధ. *దండింగోదండ కాండోద్ధతరథ హయవే
దండతండంబుతోడం దండెత్తెన్ మెండుగానద్దనుజనికరముల్
దైవతాక్షోటిమీఁదం జండబ్రహ్మాండభేద్య జ్జయభయరవముల్
సర్వదిక్షోభగానుద్దండ ప్రఖ్యాతలీలఁ దలపడి సురల్
దర్పులై వారితోడన్. 172

చ. *మదమున దేవదానవులు మత్సరులై కడుబిచ్చలించి సం
పదలకుఁగోరి పోరునెడ భార్గవుమంత్రకళావిశేషులై
గుదురుగ వారియస్త్రముల గోర్చి మహాసురవైరియేసె బె
గ్గదులుగఁగుర్వ దేవతలు గోల్తలకోర్వక పాఱిరయ్యెడన్. 173

ఆ. *దనుజవీరులేయ దారుణదివ్యాస్త్ర
దళితదేహులగుచుఁ దలలువీడ
నోడి పాఱి రద్భుతోపేతబలులైన
త్రిదశవరులు బిట్టుదిట్టినట్లు. 174

క. ఒకమొగముగాక దివిజులు
దికమకగాని వైరులెల్ల దీకొనిదమ్ముల్
బకబకనగ నకనకలై
లుకలుకఁబరువెత్తిరోడి లోగుచుభీతిన్. 175

చ. *దనుజుల గర్వరేఖయును దానవవీరుల యంపజోకయున్
మనుజవిశేష భోజనుల మచ్చరికంబు నిశాటకోటి యే
చినబలశౌర్యమున్ దమకు సిగ్గును హాని మహాభయంబు ని
ర్గుణమును జేయనుమ్మలికఁ గోల్తలకోపక పాఱిరార్తులై. 176

క. *అమరులు విసృష్టదారుణ
సమరులుశరభిన్నదేహసంతాపగుణ

భ్రమరులు దైత్యకిరాతక
చమరులు కమలజునికడకుఁ జనిరి భయార్తిన్. 177

ఉ. *ధాతకు దైవతావిభవ ధాతకు బుణ్యజనానురాగ సం
ధాతకు నమ్రలోకహిత దాతకు వైదికకర్మమార్గ ని
ర్ణేతకు నుల్లసద్విభవ నేతకు సర్వజగజ్జయాంగ జ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజన భావవిభాతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్. 178

సీ. భాసురవిష్ణునాభ సరోరుహమందు
సర్వజ్ఞమూర్తివై సంభవించి
వార్ధినదీద్వీప వనసమేతములుగా
భూస్వర్గపాతాళములు సృజించి
పశుపక్షిమృగకీట పన్నగమనుజాది
బహుజంతువుల నందు పాదుకొల్పి
యాజంతుతతులకు నాహారమైథున
నిద్రాదిసుఖములు నిగుడఁ జేసి
గీ. పుత్రదారాదిమోహముల్ పొందుపఱచి
జగముఁ బుట్టింప రక్షింప సమయఁ జేయఁ
గర్తవై యుండువనయంబు ఘనతమెఱసి
పంకజాసనలోకైకభర్తవరద. 179

క. బ్రహ్మలకును జనకుఁడవై
బ్రహ్మజ్ఞమనస్సరోజ పరిపూర్ణమహా
బ్రహ్మంబున విహరింతువు
బ్రహ్మానంతస్వరూప పరమార్థజ్ఞా.

సీ. అవధారువిన్నప మఖిలలోకాధీశ
యాతుధానులు మదోద్ధతులగుచుఁ
భార్గవ మంత్రప్రభావసంపన్నులై
సంపూర్ణభుజగర్వ సహితులగుచు

శర ఖడ్గ చాప తోమరచక్రముద్గర
పాశకుంతములఁ జేపట్టి మెఱసి
భీకరాకారులై పేర్మితో సమర రా
జ్యంబెల్ల బలిమితో నాక్రమించి
గీ. రానిశాటుల నేరీతినణపవచ్చు
నిట్టిచందంబు మా కానతీయవలయు
ననుచు విబుధులు ప్రార్థింపనబ్జజాతుఁ
డమరపతితోడననియె నిట్లాదరమున. 181

బ్రహ్మవాక్యంబున విశ్వరూపుని నాచార్యునిగా దేవతలు వరించుట

క. ఆఖండలుండు మొదలుగఁ
లేఖానీకముల బ్రహ్మ లేనగవున ని
త్యాఖండసత్త్వపారస
శేఖరవాక్యములవారి సేదలుదీర్చెన్. 182

వ. ఇట్లుబ్రహ్మ దేవుండు దేవేంద్రప్రముఖులైన దేవతలకనుకంపాతి
శయంబున నభయంబొసంగి యిట్లనియె. 183

చ. వినుము సురేంద్ర రాజ్యమదవిహ్వలితాత్ముఁడవై సభాస్థలం
బునకు గురుండువచ్చినను బూజయొనర్పక రత్ననిర్మితా
సనముననుండి గైకొనమిఁ జక్కనినిర్జరరాజ్యవైభవం
బనియతి రాక్షసాపహృత మయ్యెనుదద్గురు పాతకంబునన్. 184

క. అవనీసురులను గురువుల
నవమానముసేయునరుల కతిరభసమున
న్నవనియు సిరియును వాయువు
పవిమలసత్కీర్తి కులవిభావము నడఁగున్. 185

క. గురుఁడును హితుఁడును ధరణీ
సురుఁడును నీతిప్రభావశోభితుఁడును నై

పరమార్థపారగుండగు
గురుఁ డమరానీకములకు గురుమాత్రిండే. 186

క. ధనరాజ్య వృత్తకుల రూ
పనవిద్యాశౌర్య సంభవములగు మదముల్
మునినైన జేయఁ జేయును
ఘనునైనను బధిరుఁ జేయుఁ గ్రమ్మ మువ్వంగన్. 187

క. అదిగాన మదవిమోహిత
హృదయుండనై తానలేక హితుఁడగు గురునిన్
మదినవమానము చేసినఁ
జెదరినకలుషమున బలిమిచెడె నమరులకున్. 188

క. మంత్రిజ్ఞుఁడు భార్గవుఁడభి
మంత్రించిన బాణజాల మందినయపుడే
సంతాపసరహితులగుచును
దంత్రింబునఁ గెలుతు రమరతతి నయ్యసురుల్. 189

ఆ. కినిసె నేని శుక్రుఁడనిమిషాధిపతిత్వ
మణఁగఁ జేయుశక్తుఁ డతనిమాయ
నెఱిఁగిమానునేయ నితరులకలవియె
గురుఁడు దక్షుఁ సకలగుణవిశాల. 190

వ. అనిపలికి పంకరుహాసంభవుండు శచీవల్లభునకు మఱియునిట్లనియె 191

సీ. అసురులతోఁ బుట్టువౌ నారచనయుండుఁ
గాంచెను త్వష్టవిఖ్యాతయశుని
విశ్వరూపాఖ్యుని విపులవేదాభ్యాస
సంయుతు నఖిలశాస్త్రప్రవీణు
నతఁడు యోగాభ్యాస మాచరించుచు మల
యాద్రిపై నున్నవాఁ డతిముదమునఁ
బర్చింపఁగుమునితో సమమెన్నఁగావచ్చుఁ
గులతపోవిద్యలఁ గొదువలేక

గీ. యామహాత్ముఁడు శుక్రమాయాబలంబు
నణచి రక్షింపఁగలఁడు మీ మ్మతిరయమున
నతనిఁ బ్రార్థించి సుకపురోహితునిఁగాఁగ
నందనము సేయవలయుఁ బావనచరిత. 192

వ. అని పురందరునకు సర్వవృత్తాంతంబు చెప్పి కమలభవుండంతర్ధానంబు నొందె. నంత దేవతాగణంబుతోడ దదాజ్ఞ నంగీకరించి గోత్రభేదన సమేతులై మలయాద్రికిం జని యచ్చోటఁ దపంబు సేయుచున్న విశ్వరూపుం గనుంగొని యభివందనం బాచరించి వినయంబున నిట్లని స్తుతియించిరి. 193

సీ. అతిఘనులమగుచు నీ యభిమతాశ్రమభూమి
కరుగుదెంచితిమి భవ్యస్వరూప
పితృదేవతలకు సంప్రీతిగా సమయోచి
తంబగు కార్యంబు దలఁపవలయుఁ
దనయులకుత్కృష్టధర్మంబు పితృగణ
శశ్రూషణంబని శ్రుతులు చాటుఁ
బుత్రసంయుతులైన పుణ్యవంతులకెల్ల
నీప్సితార్థములగు లేవి చిత్ర

గీ. మమరులము నేము దేవతానాథుఁడితఁడు
మహిమ మెఱయుచు భవదీయమంత్రబలిమిఁ
బరపరాభవ జనితార్తిఁ బాసి మమ్ము
నాదరింపంగవలయు సంయమివరేణ్యా. 194

సీ. బ్రహ్మస్వరూపంబు పరమార్థ గురుఁడగు
మాతృరూపంబు భూమండలంబు
భ్రాతమరుత్ప్రభాకరంబగు మూర్తి
మును సొన్న భవదీయ మూర్తి భగిని
ధర్మంబు తనువులు తలఁపంగ నతిథు ల
భ్యాగతుండనఁగ దేవాంశ మనఘ

భవదాశ్రమమున కభ్యాగతాకృతులము
గాన మీకగపడంగానునలసె

గీ. జతురగుణ ధుర్యుమైన్స నోహితుండవైన
నీకతంబున శాత్రవానీకములను
గెలిచి సురరాజ్యమేలెద మెలమితోడ
నమ్ము దయచేసి సమ్మతింపంగవలయు. 195

కం. పౌరోహిత్యము గైకొని
మీ రాజితపోమహిమ నసురస్సు యూధముల
స్నేరుపున నణచవది బృం
దారకులకు వాంఛితంబు ధైర్యనిధానా. 196

గీ. పిన్నవాడవైనను విప్రుడవును భవదంఘ్రి
వందనంబుచేయవలయు మాకు
నరయఁగార్యకర్త లగునట్టి పిన్నలు
వంద్యులధికులను వయసతోడ. 197

వ. అని యిట్లు పౌరోహిత్యంబున కభ్యర్థితుండై విశ్వరూపుండు
బృందారక సమూహంబున కిట్లనియె. 198

కం. సత్యాచారవిరాజిత
నిత్యోదయుండైన గురుని నిందించిన మీ
కత్యంతమైన పౌరో
హిత్యంబొనరింపవశమె యెవ్వరికైనన్. 199

చ. అనఘము సాధువృత్తిదియగాదు మహాత్ములు ధాత్రిపై శిలో
ఛనుదను దేహధారణము సల్పుచు సజ్జనులందు సత్యముల్
పొనరంగనాచరించుచును లోకవిగర్హితమైనయట్టి యీ
పనికిని బూనుకొందురె తపఃఫలనాశకమై మనంబునన్. 200

గీ. అయిననేమివిబుధు లరుదెంచివారట
కలదెచేయరాని కార్యమొకటి

పాత్రమైననిచ్చి భవదీయశాత్రవ
కోటినణచువాఁడ కొదువలేక. 201

వ. అని విశ్వరూపుండు మహేంద్రాదిసురనికరంబులకుఁ బౌరోహిత్యం
బునకు నై ప్రీతిసుస్థితంబుచేసి కతిపయదినంబులకు మహేంద్రు
పురంబున కరిగి తత్పౌరోహిత్యంబుఁ గైకొని నిజతపఃప్రభావంబున
శుక్రమాయాభిగుప్తంబగురాక్షస శ్రీయుం దెచ్చి మహేం
ద్రునకిచ్చిన నతండు నారాయణకవచంబున విశ్రాంతుండై విష్ణు
మాయాబలంబునఁ దైత్యసైన్యంబులఁ బరాజయంబు నొందించి
లోకత్రయంబునుం బరిపాలించుచుండె నని చెప్పిన మునీంద్రునకు
రాజేంద్రుం డిట్లనియె. 202

క. నారాయణకవచంబున
నేరీతిమహేంద్రుఁ డసురసేనణగించెన్
తేరకొనఁ దెలియఁ జెప్పుము
దూరీకృతకలుషనిచయ దుర్మదహరణా. 203

వ. అనిపలికిన రాజేంద్రునకు మునీంద్రుఁడిట్లనియె. నృపాలకా నారా
యణ కవచప్రభావంబు చెప్పెద వినుము. 204

శ్రీమన్నారాయణ కవచపరిధానము

సీ. స్నానంబుచేసి ప్రక్షాళితపాదుఁడై
సపవిత్రహస్తుఁడై సజ్జనుండుఁ
పాదజానూరు హృత్పద్మముఖంబులు
ప్రణవాదిగామును పఠనచేసి
నయముగా ఓం నమోనారాయణాయ
వర్ణముల్ నిల్పి పర్వములయందు
కరరుహన్యాసంబు గావించి మఱియును
హృచ్ఛిరోభ్రూశిఖా వృధులనేత్రి
గీ. యుగమునందునుబ్రణవ సంయుక్తముగను
వెసనమోస్తు సదా విష్ణవేయటంచుఁ

బలికి తన్మంత్రివర్ణముల్ పాదుకొల్పి
మంత్రిరూపంబుధరియించి యంతమీఁద. 205

క. నెరిముద్రాసహితంబుగ
గరమునభూభూతశుద్ధి గావించితుదన్
హరిదలవగనలయు సుహృ
త్సరసజమునవాత్మయోగ సహితుండగుచున్. 206

క. పతగేంద్రవాహనంబున
చతురతసర్వాయుధప్రశస్తుండగుచుం
గ్రతురూపమైన విష్ణుఁడు
సతతమురక్షించుగాత సర్వగతుండై. 207

వ. మఱియు జలంబులయందును వరుణపాశంబులయందును మత్స్యమూర్తియు స్థలాకాశంబుల యందు మాయావటు రూపుఁడగు వామనుండును మహారణ్యంబుల దుర్గమంబులయందును సకల చరాచరసంహారకుఁడగు నారసింహుండును మార్గంబులయందు దంష్ట్రికరాళంబగు నాదివరాహంబును ప్రవాసంబుల నద్రికూటంబులయందును లక్ష్మణుండును రామచంద్రుండును బ్రమోదంబులవలన నారాయణుండును యోగంబులవలన యోగనాథుండైన దత్తాత్రేయుండును గర్మబంధనంబులవలన గణేశుండైన కపిలుండును మదనవికారంబులవలన సనత్కుమారుండును దేవహేళనంబువలన హయగ్రీవుండును నిరయంబులవలన నాదికూర్మంబును నపథ్యంబులవలన ధన్వంతరియును ద్వంద్వభయంబువలన హృషీకేశుండును గృతాంతునివలన యజ్ఞరూపుండును గోత్రంబులవలన సహినాయకుండును నపరిమాదులవలన ద్వైపాయనుండును బాషండగణంబులవలన బుద్ధుండును గలికల్మషంబులవలన గలిక్యవతారుండును బాత్రికాలంబున గదాధరుండును కేశవుండును సంగవకాలంబునందున గోవిందుండును ప్రాహ్ణకాలంబునందున నారాయణుండును మధ్యాహ్నకాలంబు నందు విష్ణుండును నపరాహ్ణ

కాలంబునందు మధుసంహారుండును సాయంకాలంబున మాధవుం డును బ్రదోషకాలంబున హృషీకేశుండును అర్ధరాత్రిసమయం బున బద్మనాభుండును నపరరాత్రంబున శ్రీవత్సాంకుండును బ్రత్యూషకాలంబున జనార్దనుండును సంధ్యలయందు దామోద రుండును బ్రభాతకాలంబున విశ్వేశ్వరుండును మమ్ము రక్షింతురు గాక యని సర్వతోరక్షణంబుగావించి. 208

సీ. వరసుదర్శన భ్రమద్వేగంబున
దహియింపు మహితులదర్పమణచి
విపులగ దేశనీ విస్ఫులింగంబుల
శత్రుసింహంబుల సంహరింపు
మతులితఖడ్గ మాయుతులధారల చేత
బ్రత్యర్థి శిరములు పగలమోదు
మధికమై నాయక యక్షరక్షోగణ
గ్రహభూతతతులను మహిమదునుము

గీ. దైత్యమర్దన శతృకృత్యములవలన
సర్పములుమొదలుగాఁగల సకలదుష్ట
......జంతు సంఘంబులెల్ల సంక్షయమునొంది
సర్వమునునొక్కపీకతో సమయుగాత. 209

వ. అనియిట్లు నారాయణాత్మకంబగు కవచంబుపఠియించిన నరుండు కీర్తివిజయంబులంబొందు నట్లగుటంజేసి శచీనాయకుండే నారా యణకవచంబు పఠియించి యాతుధానసైన్యంబు గెల్చి సురరాజ్యంబు పాలనంబుఁజేసె. నిట్టి నారాయణకవచంబు పఠియించి తొల్లి కౌశి కుండను భూసురోత్తముండు మరుదేశంబున శరీరంబువిడిచె. నంత నద్దేహంబు భూమిపై నస్థిమాత్రావశేషంబయ్యె. నంతనొక్కనా డాశరీరంబుమీద చిత్రరథుండును గంధర్వనాయకుండు కాంతా సమేతుండై పుష్పకంబెక్కి వియన్మార్గంబున సంచరించుచు నారా యణకవచ ధారణాస్థిపైఁజని పుష్పకంబుతోడఁ దలక్రిందైపడిన

వాలఖిల్యోపదేశంబునఁ దచ్ఛల్యంబులుగొనిచని గంగాజలంబుల వైచి స్నానంబుచేసి క్రమ్మరనిజవృత్తిఁజెంది పుష్పకారోహణంబు చేసి వనితాసహాయుండై నిజపురంబునకుం జనియె. నిట్లు నారాయణ కవచంబు ధరియించిన మానవుండు జగద్వంద్యుండగుటం జేసి యీ విద్యవిశ్వరూపునివలన నభ్యసించి శచీనాయకుండు శత్రువులనిర్జించి త్రైలోక్యరాజ్యవిభవంబు గైకొనియెనని చెప్పి శుకుండిట్లనియె.

విశ్వరూపుని శిరోహరణము

సీ. త్వష్టకుమారుండై తనరెడునా విశ్వ
రూపుని కరుదుగా రూఢితోడ
నన్నాదనంబు మద్యపమును సోమపం
బన మస్తకత్రితయంబుగలదు
యజ్ఞతంత్రోదితంబు దనరుహవిర్భాగ
మసురులకియ్యఁగా నమరవరుఁడు
కోపంబురెట్టింపఁగొట్టె వజ్రంబునఁ
దన్మస్తకంబులు ధరణిఁగూల
గీ. నందునన్నాదనంబగు నట్టిశిరము
తిత్తిరీరూపమయ్యెను దెలియమద్య
పంబుకలవికమయ్యెనాపైని సోమ
పముకపింజలమయ్యె విభ్రమముమీఱ. 211

వ. ఆసమయంబున 212

ఉ. తప్పిదమయ్యెనంచుఁ బరితాపమునన్ సురలెల్లఁ గుందగా
ముప్పిరిగొన్నరోషమున ముందరగానక దేవనాయకుం
డప్పుడు బ్రహ్మహత్యలసహస్తములందు పరిగ్రహించి తా
నెప్పటియట్ల నిల్చిన మహీవలయంబున భూతసంఘముల్. 213

క. శరదంతంబునమిక్కిలి
పరితాపమునొందిశుద్ధిఁ బరగెడుకొఱకై

సురపతి బ్రహ్మఘ్నుండని
మొఱవెట్టెను బంచభూతములు త్రిజగములన్. 214

వ. అంత జగంబులహాహాకారంబులైన సురనాయకుండు భయభ్రాంతుండై తద్బ్రహ్మహత్యానివారణంబగు నొక్క కార్యంబుచింతించి వసుధాతలంబునకేతెంచి మదీయ బ్రహ్మహత్యా సంభవంబగు కలుషంబువలనం జతుర్భాగంబులు పరిగ్రహింపవలయునని భూ, జల, వృక్ష, స్త్రీలం బ్రార్థించి వారలకు ఘాతంబుపూర్తియు సార్వకాలపవిత్రతాగుణంబును భంగంబులైన శాఖామూలంబులు పునరంకురితంబులుగాను స్త్రీలకు సార్వకాలసురతసుఖంబును వరంబులుగానొసంగి తనహత్యచతుర్భాగంబులు పంచియిచ్చిన భూమియూషరరూపంబును, జలంబులు ఫేనాకృతిని తరువులునిర్యాసభావంబును, సతులు రజోవికారంబులను బ్రకటంబులుసేయుచు నాపాతకంబుధరియించి రట్లుసురవిభుండు గతకల్మషుండైయుండె. నప్పుడుత్వష్టనిజకుమారుండైన విశ్వరూపుని మరణంబెఱింగి మహావికటభ్రుకుటిసమాకులితవదనుండై. 215

వృత్రాసుర జననము

సీ. తెఱవికననలుఁ బ్రతిష్ఠాపనముచేసి
సమిధాజ్యచరువులు సంగ్రహించి
బ్రహ్మాదిఋత్విగ్వర చతుస్సమేతుఁడై
మహిమనాథర్వణ మంత్రములను
దాడితోడినిండ్రశత్రువివర్ధస్వనా
త్వష్టవేల్వఁగ నతి త్వరితగతుల
నంతకుమాడ్కి ఘోరాక్షుఁడై కజ్జల
శైలంబురీతి నాశ్చర్యమొదవ

గీ. ఘనగుహాసమమైన వక్త్రమునునభము
దాకఁ గబళించుకై వడి భీకరమున

నావులించుచు దంష్ట్రలందనలమొదన
నొక్కపురుషుండు వహ్నిలో నుద్భవించె. 216

ఉ. శూలముచేతఁబూనిఘన శోణితపాత్రధరించి దేవతా
జాలముభీతినొందె యతిసాంధ్రము నొందుచుఁ బాటిపోఁదను
జ్వాలలుకోపవిస్ఫురిత వహ్నిముఖంబున నుప్పతిల్లఁగా
కాలికమూర్తినందమునఁ బన్నుచుదిక్కులు వ్రయ్యనార్చుచున్ .217

క. ద్వాత్రింశ దాయుధంబులు
గాత్రమున ధరించివిబుధ గణములు బెగడన్
సుత్రాముఁ డనుబగనైె
వృత్రుండనబరఁగెనతఁడు వీక్షింపంగన్. 218

దివిజపలాయనము

శా. ప్రాప్తాళ్మకులుపయోదసంఘరుచి విభ్రాజన్మహాకాయుఁడై
నీవృద్ధ్యాతచయంబు నాహవమునన్ నిర్జించిసర్వేశుఁడై
శ్రీవృద్ధియుఁ హితుఁడై గనను లక్ష్మీనాథసద్భక్తుఁడై
యావృత్రాసురుఁడాక్రమించె సకలాశాధీశలోకంబులన్. 219

వ. ఇట్లు పరియకాలరుద్ర పతిమానుండగు వృత్రాసురుండుదయించి దినదినంబు బాణమాత్రంబు వృద్ధినొందుచు నిజశరీరంబున విశ్వంబా క్రమించుచునుండె. నయ్యవసరంబున నింద్రాది దేవతాసమూహం బులు నిజవిమతుండగు నావృత్రాసురుం గనుంగొని బాహుబలం బున నాహవసన్నద్ధులై యూవమహావీరుని నెదిర్చి ఖడ్గాదిమహాయు ధంబులు ప్రయోగించిన నయ్యసురవిభుండు తత్ప్రయుక్తంబులగు శస్త్రాస్త్రంబులు గ్రసియింపందొడంగిన వారలు బలవిహీనులై తేజంబులనొలంగి మహాశ్చర్యంబునొంది భయంబునరయంబుచెడి సరస్వతీతీరంబునకరిగి భక్తవత్సలుండైన లక్ష్మీకాంతునట్లని స్తుతి యించిరి. 220

సీ. పంచభూతంబులు బ్రహ్మరుద్రాదులు
నఖిలలోకములస్మదాదినురలు

మునుకొని యేమహాత్మున కొనర్తురుపూజ
లంతకుఁ డెవ్వరికై తలంగు
సద్వ్రతియుంగు నవ్యయుఁడునై యెవ్వఁడు
పుట్టించెఁ ద్రిజగంబు పొలుపుమీఱ
నఖిల దేవర్షి తిర్యఙ్నరాదులయందు
నిలుచు నెవ్వఁడు మాయ నెలవుకొల్పి

గీ. సర్వవేదుండునై సట్టిచక్రికరుఁడు
వేదవేద్యుఁడు జగదేకవిశ్వదుండు
బహుళమగు వృత్రసంభవభయమువలనఁ
మించి వేగినమమ్ము రక్షించుఁగాత. 221

గీ. శ్రీసమేతమిమ్ము సేవింపనొల్లక
మీఱిశుభము నొందగోరువాఁడు
చెంగలించి శునకలాంగూల ముఖమున
నబ్ధిదాటఁగోరు నట్టివాఁడు. 222

చ. అరయఁగఁదొల్లి పద్మభవుఁ డాత్మనివాససరోజకర్ణికాం
తరముననుండి తీవ్రపవనప్రహితాధిక వీచిమాలికా
పరిమితఘోషభీషణ మహార్ణవమందుఁ బ్రిమాదమగ్నుఁడై
పరునడితో నిముందలఁచి పారముఁబొందెను భక్తవత్సలా. 223

శా. ఓరాజీవదళాభిరామ నయనా యోనిత్యసన్మంగళా
యోరాత్రించగకంఠనాళదహనా యోసర్వలోకాధిపా
యోరత్నాకర మేఖలా పరివృతా యోభక్తకల్పద్రుమా
యోరాకాహరిణాంక రమ్యవదనా యోపద్మనాభాచ్యుతా. 224

క. నారాయణ లక్ష్మీపతి
దారుణదైత్యేంద్రవిపుల దర్పవిదళనా
వారిధిశయనదయాపర
భూరమణా నిన్నుశరణు పొందెదమీశా. 225

నిరోష్ఠ్య సీ. శ్రీనాథ సంతతాశ్రిత జనౌఘానేక
గజఘటాహర్యక్ష కాంతిసహిత
శరణాగతార్తినాశక జగన్నాయక
దీనరక్షక లేలిహానశయన
శంఖ చక్ర గదాసి శార్ఙ్గాక్షజలజాత
సహితరాజితహస్త సకలనిలయ
హారకంకణకిరీటాంకలాంఛిత దేహ
ఖగరాజకేతన కంజనయన

గీ. రాక్షసానీక ఘనకంధరావిదళన
నిశ్చలానందనీరద నీలతేజ
జలధితనయాధినాయక జననరహిత
సచ్చిదాకార జయజయసత్యచరిత. 226

శా. శ్రీవత్సాంకితమూర్తయే విమల రాజీవాక్షయుగ్మాయ ల
క్ష్మీవక్త్రాంబుజ షట్పదాయ వసుధా మిత్రాయ సర్వాత్మనే
భావజ్ఞాయ కృపాకరాయ మహతే భక్తార్తి సంధాయినే
గోవిందాయ సమస్త దైత్య నివహ క్రూరాయ తుభ్యం నమః. 227

క. మానాత్రజనకపుణ్య ని
ధానా బలమగ్గలింప దానవబలముల్
బోనీక పట్టి బవరము
లోనన్ బొలియింపు కమలలోచనవేల్పై. 228

వ. అని యిట్లు సురలు సన్నుతించుసమయంబున శంఖ చక్ర పద్మ గదా
ధరుండును పీతాంబరాలంకృతుండును పుండరీకవిలోచనుండును
రత్నభూషణ భూషితుండును శుభలక్షణ పరిపూర్ణుండును నగు
లక్ష్మీకాంతుండు గరుడవాహనారూఢుండై శ్రీవత్సకౌస్తుభ
చిహ్నంబులుగలిగి నిజలక్షణలక్షితులగు షోడశవర్ష దివ్యపురుష
సమేతుండై ప్రత్యక్షంబైనం జూచి తద్బృందారక సందోహంబు

లందంద చెలంగుచు నుప్పొంగి సాష్టాంగదండప్రణామంబులాచరించి
కరకమలంబులు మొగిచి యిట్లని స్తుతియించిరి. 229

ఉ. ఇందుకళాధర ప్రియ మహీవనితాధిప సన్మునీశ్వరా
నందికరైక భవోన్నత జనార్దన సర్వనివాస దేవతా
బృందవిరోధి దుర్మద విశేష మాకతిభక్తియోగనుతన్
వందనమాచరించెదము వారిజనాభ దయావిరాజితా. 230

క. వానాహారాపవాముస
నారాయణ వాసుదేవ నలినోదర ల
క్ష్మీరమణ పరమమంగళ
కారణ రక్షింపుమమ్ము కరుణానిర్వృన్. 231

లయగ్రాహి. విప్పుగ నజాండమును జెప్పనదిచిత్రముగఁ
గప్పుకొన భయమునను నొప్పులువిడంగా దప్పిగొని రక్కసులు
చప్పుడడలించిపడిఁ
దప్పుదెరుపులఁ జనఁగ నుప్పరములోనన్ త్రెప్పలనుఝల్లనుచు
నిప్పులొగిరాలఁగను
నొప్పిపడదనుజపతి దప్పిఁగొనగోళ్ళం ముప్పిరగునోపమున నప్పు
డటుచీరి మా
యొప్పగన సురలకివిచొప్పులె నృసింహ్వా. 232

వ. మఱియు మహాపురుషకామిణికి పరమహంసలగు పరివ్రాజకుల
చేత సమాధిభేదంబుల నాచరితంబులగు భావంబులం బరిస్ఫుటపరమ
హంసధర్మంబులచేతను స్తోత్రంబులుసేయని నేరంబునలన నపా
కృతంబగు నాత్మలోకంబునను లబ్ధమాత్రంబులగు భావంబులుగలిగి
యాత్మసమర్పితంబులై యపరిక్షితంబులగు దేహంబులకు నుత్పత్తి
స్థితిలయకారణంబై వర్తింతువు. గుణవిసర్గాతీతుండవై దేవదేవుం
డవై సర్వజనంబులకు హితంబులగు కుశలఫలంబులిత్తు వాత్మా
రామస్వభావంబున షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండవగు నీవీశ్వరావ

గాహ మహాత్మ్యంబున సర్వోచిత వికల్పంబులం గలిగిన వికర్త
విచారప్రమాణ భాగవతాశ్రయము నవగ్రహ ప్రవిష్టులం గలిగి వాదనై
పుణ్యసమేతులగు విద్వాంసుల వివాదావసరంబులందును విదితంబు
లగునస్తి, నాస్తివాక్యంబులు లేక నిజమాయాగామిత్వంబున సర్వ
న్యాంతర్ధానంబున యుక్తిగోచరుండవై యను విమతులు ఖలులన్
భ్రాంతిపఱయించినయట్లు మాకుపునకు భిన్నంబులందు నిర్వ్యాం
తరభ్రాంతి జనియించు సర్వేశ్వరా నీవు పరతత్త్వంబవై సర్వ
భూతప్రత్యగాత్మ యగుటం జేసి సర్వసముండవై పలక్షించుండవై యద్వి
తీయుండవై వర్తింతువు. సర్వలోకనియంత్ర సర్వదేవతామానసత్వ
త్త్వాదంబులయందు సంచేష్టమానసుఖుండవై ముకుందాదిసుఖంబులంది
సాదితత్పృష్టపురుషార్థ విమల సుఖావహ వేదంబులం గల సకల భాగవతోత్త
ములు సర్వభూతాశ్రయంబైన సర్వోపనిషలయంబైన భగవన్మంగళ
దివ్యవిగ్రహంబునందు నివృత్తిమానసులగువారల ముక్తి
సాధనకరులై యాత్మ ప్రబోధకపురుషులగు సజ్జనులు భవదాచర
ణంబునం జేసి యూర్ధ్వంబులకు నేగుదురు. త్రిభువనాత్మభవన,
త్రివిక్రమ, త్రిలోకమనోహరానుభవ, త్రినవ్యభూతి భేదంబులగు
దేవదానవులకు ననుపమానయంతాయంగి నిజమాయాబలంబున
సురాసురనరమృగజలచరాదిరూపధరుండవై తత్తద్రూపధాను
రూపంబగుదండనంబున నాశింతువు. సర్వదుఃఖనివారక, భవ
న్ముఖసరోరుహంబువలన వినిర్గతంబగు వచనామృతవిశేషంబున
మదీయమనస్తాపనివారణంబు సేయుచు నుద్ధరింపుము. సకలజగదుత్పత్తి
స్థితినిలయంబగు ప్రధానకారణంబగు దివ్యమాయానుగతవినోదుం
డవై సకలజీవనికాయంబులకు బాహ్యాభ్యంతరంబులం బ్రత్యగాత్మ
ప్రధానరూపంబుల దేశకాల దేహావస్థావిశేషంబులందు నుపాస
నానుభవంబులంగలుగు సవనపవిత్రయసాక్షివై పరబ్రహ్మస్వరూ
పంబగు భవత్పాదపద్మఫలాశ్రయంబు నాశ్రయించెదమని దేవతా
సమూహంబులు లక్ష్మీవల్లభునకు విన్నవించి మఱియు నిట్లనిరి. 233

క. మా తేజములాయుధములు
చాతురివృత్రాసురుండు సమయించెను వా
డే తెఱఁగున నిహతుండగు
నా తెఱఁగిక నానతిమ్ము యజ్ఞాధీశా. 234

సీ. పరమహంసస్వరూప జ్ఞానసాగర
సర్వాంతరస్థిత సకలవేద్య
కృష్ణసృష్ట్యాధిపకీర్తి విభ్రాజిత
భవపాంథనిలయ భూభారహరణ
సత్పురుషార్చిత స్వాగతనిరవంద్య
నిరుపమావ్యయరూప నిర్మలాంగ
పరమపరాపర పరమార్థవిశ్రుత
సర్వేశసర్వజ్ఞ సామలోల
గీ. సచ్చిదానందమయరూప సత్యవిభవ
భవవిరించాది సన్నుతభక్తవరద
పైభయంబున భవదంఘ్రి వైభవంబు
నాచరించెద మతిభక్తినఖిలజనక. 235

సురలకు శ్రీమన్నారాయణుండు ప్రసన్నుండగుట

వ. అని యిట్లు దేవతాసమూహంబులు బహువిధంబుల సంస్తుతింప
సంతసించి లక్ష్మీవల్లభుండు వారలతో నిట్లనియె. 236

సీ. ప్రీతుండనైతినే పృథులభవత్కృత
స్తవమున నమరబృందంబులార
యేప్రీతినొందిన నేమిబొందఁగరాదు
చర్చింపమద్భక్తి సహితులకును
నేకాంతకృతబుద్ధి హితుఁడగుతత్త్వజ్ఞు
డన్యంబుగోరఁ డత్యాశబొదలి
నములతిరోగంబునను బాధఁబొందుచు
గొనకొని పథ్యంబుగోరుచుండు

గీ. రతియుఁగావున మీయు దేహములనున్న
భయముఁ ద్రెంచి చనుఁడు విభ్రమముతోడ
ధీసమున్నతుఁడైన దధీచికడకు
నశ్వనీదేవతలఁగూడి హర్షమొదవ. 237

వ. వినుము సురేంద్రా పూర్వంబునం ద్వష్టనిజతనూజుండైన విశ్వరూపునకు మదీయంబగునభేద్యంబైన కవచంబునుపదేశంబుఁ జేసెఁ గ్రమ్మరఁ దత్కవచంబు వృత్రునకుపన్యసించె. తత్కారణంబున భవదాయుధంబు లయ్యసురయందుఁ బ్రయుక్తంబులై నిష్ఫలితంబులయ్యెం గావున నీవు దేవతాసమేతుండవై రయంబునం గతకల్మషుండును పరోపకారపరిణతుండును నగు దధీచిమునికడకుం జని యశ్వనీదేవ ముఖంబున విద్యాపరిలబ్ధసారవంతంబగు తద్గాత్రంబు నిమ్మని ప్రార్థించిన నమ్మహాత్ముండు మీకుశరీరంబునొసంగినఁ దచ్ఛల్యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబులై శతధారలంగలిగి దివ్యాయుధంబగుచు మత్తేజోపబృంహితంబై వృత్రాసురశిరశ్ఛేదనకారణంబయ్యెడు నంతనమగులు పూర్వసామర్థ్యంబులంబొంది శస్త్రాస్త్రబలసమేతులై తొల్లిటియట్లతిదినంబుననుండెదరని శచీవల్లభునకు భావికార్యంబులానతిచ్చి పుండరీకాక్షుండంతర్ధానంబునొందె. నంత మహేంద్రుండును దద్వాక్యంబులంగీకరించి సంతసంబునొంది విబుధగణసమేతుండై దధీచికడకుంజని యమ్మహాత్మునకు దండప్రణామంబులాచరించి యశ్వనీదేవముఖంబుననిట్లనియె. 238

సురలువజ్రాయుధంబుకొరకు దధీచిశల్యంబులుగొనుట

క. మునివరపరపురుషార్థ
పరిణతాహార్దపరిభావ రమణీయగుణా
దీనదయారసపూరిత కనుఁగొంటిమి
నిన్ను చక్రికరనుతచరితా. 239

క. క్రతుభుజులము నీగృహమున
కతిథులమైవచ్చినార మంచితమద్యాం

ఘోరమీయుచునలయుఁ దడయక
చతురగుణోదారసకలసౌభాగ్యనిధీ. 240

క. అతిథి యేతెంచినప్పుడు
చతురతసంతోషమాత్మ సంధిలఁ దద్వాం
ఛితమీయఁగలుగు పుణ్యుఁ
డతులసుఖంబుజోదరాలయమునకున్. 241

గీ. అగ్నిహోత్రిసముచుమందు
భోజనవేళఁ మధ్యదినమునందుమాపటింటి
సదనమునకుతిరిచను దేఁఁ దద్వాంఛి
తార్థమీయుచునలయు నతిముదమున. 242

క. అభ్యాగతులకునతిథులఁ
కభ్యన్నతిపూజసేయు నట్టిమహాత్ముల్
సభ్యులుపొగడఁగఁ బొందుదు
రభ్యుదయముమేతులగుచు హరిమందిరమున్. 243

వ. అదిగావున ముదాగమనవృత్తాంతంబెఱింగించెద మాకర్ణింపుము. 244

సీ. వృత్రాసురుండను విదితబలాఢ్యుఁడై
యఖిలలోకంబుల నాక్రమించి
త్వష్ట్రుమంత్రప్రభావమున జనించెను
నతఁడు తన్మనిదక్షి ణాగ్నివలన
నానిశాచరనాథునాహవంబున మించి
జలజాసనుండైన గెలువలేఁడు
భవదీయదేహసంభవశల్యకృతమగు
నాయుధంబునఁగాని హతుఁడుగాఁడు

గీ. గానఁ దపమునఁబుణ్యసంకలితమైన
నీశరీరంబుమాకిచ్చి నిర్జరేంద్ర
రాజ్యసంస్థాపనముచేసి రమణమెఱయఁ
దూషి నమరసంఘంబు బ్రోవవలయు. 245

వ. అని యిట్లు బృందారకనియుక్తులగు నశ్వినీదేవతలు పలికిన విని దర
హాసితవదనుండై దధీచి విబుధనాధులాలోకించి యిట్లనియె. 246

క. అడిగెడివస్తువులడిగిన
నిడఁదగునను గంగగాని దిమ్మనఁ జిత్తం
బొడఁబడునె యెట్టివారికిఁ
గడు వేడుక నీయ నసుర గణనుతచరితా. 247

ఉ. జీవములందు బుద్ధిగల జీవము లెక్కువ వానిలోన సం
భావితమూర్తి సంయమికులు ఋత్విజులు ముఖ్యులు వారిలోన హా
దేవతలుత్తమోత్తము విధిజ్ఞులు తద్విధదేహధారులం
జేవఁ దరింపఁ బుణ్యముల పెంపునఁ గాంచిన నొక్క చూడఁగన్. 248

క. బహుజన్మాంతర పుణ్య
గ్రహితుండై మనుజుఁడంత బ్రాహ్మణుఁడై త
ద్విహితాచారంబున లో
కహితుండై ముక్తిఁ బొందు క్రమ మెప్పంగన్. 249

ఉ. ఘోరములైన దుఃఖములఁ గుందుచునైనను సర్వరోగ సం
పూరితదేహియయ్యు నిజపుత్రకళత్రవిహీనుఁడయ్యు సం
చారము నంగిపాటవము జారిననైనను జీవితంబు తాఁ
గోరుచునుండుఁ గాని మృతి గోరఁడు మానవుఁ డెట్టివేళలన్. 250

క. మధురామధురంబులలో
మధురము జగమందు సకలమాంసంబగు నా
మధురంబుకన్న మిక్కిలి
మధురము దేహంబు సకల మనుజులకెల్లన్. 251

వ. మఱియు బ్రతుకంగోరెడువాఁడు విష్ణుసంప్రాప్తుండయ్యును
స్వపదార్థంబు నిజదేహంబయ్యును ప్రాణులకు మృత్యుభయంబే
భయంబు. మీరడుగుట నాకు మహాశ్చర్యంబు. 252

గీ. *ఎలమి బ్రతుకనిచ్ఛయించినవారికి
దేహమెల్ల భంగిఁ దీపుగాదె

యచ్యుతుండువచ్చి యర్థించె నేనియుఁ
తన్ను నిచ్చునట్టి దాతగలఁడె. 253

సీ. *అర్థంబు వేఁడెడి యర్థులుగలరుగా
కంగంబు వేఁడెడి యర్థిగలఁడె
తగఁ గోరికల నిచ్చు దాతగలఁడుగాక
తన దేహమీ నేర్చు దాతగలఁడె
యీ నేర్చువాఁడు తన్నిచ్చిన రోయక
చంపెడునట్టి యాచకుఁడుగలఁడె
చంపియుఁ బోవక శల్యంబులన్నియు
నేఱిపంచుకపోవు వారుగలరె

గీ. రమణలోకమెల్ల రక్షించువారికిఁ
హింస సేయుబుద్ధి యెట్లు పొడమె
భ్రాంతియైనయట్టి ప్రాణంబుపైఁ దీపి
తమకుఁ బోలె నెదిరిఁ దలఁపవలదె. 254

వ. *అనిన దేవేంద్రుండిట్లనియె. 255

గీ. *సర్వభూతదయాపరస్వాంతులకును
పుణ్యవర్తనులగు మిముబోటివారి
కధికసత్కీర్తికాముల కలఘుమతుల
కీయరానిపదార్థంబు లేమిగలవు. 256

గీ. *అడుగరానిసొమ్ము లడుగరాదనిమానఁ
డడుగువానిమాట లడుగనేల
భ్రాంతినడుగుచోట ప్రాణంబులైనను
నిచ్చువాఁడుదాత కిచ్చువాఁడు. 267

వ. *అని పరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు గుంపులుగొని వాక్యపరంపర లం బ్రార్థించిన నతండు దరహసిత భాషితవదనుండై యఖిలలోక ధర్మంబు లెఱింగియు నొక్కింత కాలంబునకుం బ్రతివాక్యంబిచ్చి, దీనిసహింపందగు మీయట్టివారికిఁ బ్రియంబగునేని నెవ్వాఁడైన విడు

నంబడెడి శరీరంబు విడిచిపుచ్చుట యేమి దుర్లభంబు స్థిరంబైన దేహంబుచేత గీర్తిసుకృతంబులె వ్యాపింపకుండు నతండు పాషాణాదులకైన నశిష్యుండు. మీయట్టి పుణ్యశ్లోకుల చేత నాశింపంబడిన యీశరీరంబు పరమేయ ధర్మార్జితంబె దేహంబు చేతనైనను సకలభూతంబులు శోకానుభవంబును సంసారాంధకూపంబును మోహజాలంబులు హరించునట్టి మహాకష్ట దైన్యాత్మకంబైన శరీరంబు శునక సృగాలాదుల పాలుగాకుండ మేలయ్యె నని నిశ్చితాత్ముండై దధీచి తత్త్వాలోకనంబు చేత నిరసితబంధనుండై బుద్ధీంద్రియమానసంబులతోడం గూడి క్షేత్రజ్ఞునిం బరబ్రహ్మస్వరూపుండైన పుండరీకాక్షు నారాధించి యేకీభూతంబు జేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబు విడిచి నప్పుడింద్రుండు తనిశల్యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబైన శితశతధారా సమాన్వితంబై మహాతేజోబృంహితంబై వెలుఁగుచేసిన వజ్రాయుధంబు గైకొని భగవత్తేజోబృంహితుండై యైరావతారూఢుండై సకలదేవోత్తమ, గరుడ, గంధర్వ, ఖచర, కిన్నర, కింపురుష, సిద్ధ, విద్యాధర సేవితుండై సకలమునిజనంబులు వినుతింప త్రిలోకహర్షకారియై వృత్రాసురుపై నడచెనప్పుడు. 258

వృత్రాసుర వధ

ఉ. *వృత్రుడు దానవాన్వయపవిత్రుడు లోకజయాంతకక్రియా
సూత్రుఁడు విగ్రహాగ్రహణ సుస్థిరవాక్యవివేకమాన చా
రిత్రుడు దేవతోరగదరీకృతవక్త్రుఁడు రోషభూషితా
మిత్రుఁడు శత్రుఁ డాఁకఁగని మిక్కిలి మైనయుఁ గాంతకాకృతిన్. 259

క. *మెండుగల దనుజనాయక
మండలములు గొలువ నడచె మహిమోన్నతి వే
దండముల నడుమఁ జనునడ
గొండయునుం బోలె నిబిడ కోపోద్ధతుఁడై. 260

క. *కాలగళుఁ డడరి కదునడి
గాలునిపై గవయుమాడ్కి ఖరతరరవ సం

చాలిత సర్వదిగంతరుడై
లీల మహేంద్రుమీఁద నతఁడరిగెన్నృపా. 261

వ. *ఇట్లు రుద్రగణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు నశ్వినీదేవతలు పితృదేవతలు వహ్నియు నైరృతియు వరుణ వాయు కుబేరేశానాదులు కిన్నర కింపురుష గరుడ గంధర్వ ఖచరప్రముఖంబులగు నింద్రసైన్యంబులతోడ శంబరుండును నవర్వుండును ద్విమూర్ధుండును వృషభుండును హయగ్రీవుండును శంఖశిరుండును విప్రజిత్తుండును నయోముఖుండును బులోముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కలుండును ధూమ్రకేశియు విరూపాక్షుండును గపిలుండును విభావసుండును నిల్వలుండును బల్వలుండును దందశూకుండును వృషభధ్వజుండును కాలనాభుండును మహానాభుండును భూతసంతాపుండును వృకుండును మొదలైన దైతేయులును యక్షులును రక్షోగణంబులును సహస్రసహస్రంబులై మాలి సుమాలి ప్రముఖులైన యాతుధానులంగలసి చతురంగబలసమేతులై మృత్యువునకభేద్యంబగు మహేంద్రసైన్యంబు నెదిరించి భయవర్జితులై రయంబున సింహనాదంబులు చెలంగ గదా, పరిఘ, బాణ, ప్రాస ముద్గర, తోమర, భిందిపాల, శూల, పరశు, ఖడ్గ, శతఘ్ని ముఖంబులైన నిశితవివిధాయుధంబులచేతఁ దార్జకంబులజలదంబులాచ్ఛాదించుచందంబునం గీర్వాణబలంబులంగప్పిన వారును జడియక నిజబాణప్రయోగంబులఁ గదాయుధంబులఁ దునియలు చేసి రిట్లుభయసైన్యంబులుఁ గలయంబడి మహారణంబుసల్పుచుండి రాసమయంబున. 262

ఉ. దానవవీరులేచిన మదంబుననుద్ధతులై రయంబునన్
బూనికతోడ శస్త్రతరుభూధరముల్ ధరియించి దేవతా
సేనలతోడ బిట్టదరఁ జేసిరియుద్ధము సాహసక్రియన్
దినమణిభాసమానపటుదివ్యరథంబుల నెక్కియొక్కడన్. 263

ఉ. అంతమహేంద్రముఖ్యులగు నావిబుధుల్ రిపుసాయకావలీ
సంతతులార్చి చక్రశర జాలనిశాతాసిముద్గరగదా
మొంతములన్ విదంగములు కోపముతో విదలింపవారల
త్యంతమునాజిఁ గ్రంగపడి యస్త్రములఁ జిక్కి శరీర బాధపొందుచున్. 264

గీ. పతిసడించి యూఁగఁ బారిపోవుచునున్న
దైత్యసమూలఁ జూచి దర్పమెసఁగ
వేఱు వేఱఁ బిట్టు బిలుచుచు నచ్చోట
వృత్రుఁడంతవారి వెరపుదెలిపె. 265

చ. నిలునిలుఁడేలపోయెదరు నేసిటనుండగ దేవసేనను
బలములఁ బాణపాతములఁ జక్కఁగఁ జేసి మహేంద్రముఖ్యులన్
గెలిచి జగంబులోపలను కీర్తులునిల్పఁగఁ బాదుగొల్పి మీ
రలుకనుతింపఁ బొందెదను రంజిలగా జయమత్యుదారతన్. 266

వ. అనియిట్లు వృత్రాసురుండు విఱిగిపాఱెడు దైత్యులవెక్కసంజేయుచు
నెలుంగెత్తి మఱియునిట్లనియె. 267

క. జననమునొందినవారికి
ననయము మరణంబు నిశ్చయంబగు చోటం
దనువులకన్నను గీర్తులు
ఘనముగ జగమందు నిలుచుఁ గలకాలంబున్. 268

క. శూరుండును నిశ్చలయో
గారూఢుఁడు కీర్తిముక్తులాశించి మృతిం
గోరుదురుగాని జీవిత
మేరీతిని నిలుపఁగోర రీక్షింపంగన్ 269

క. పగవారు సూచి ముందర
నగుచుండఁగ సిగ్గులేక నట్టడవులకున్
మొగతిరిగి చనగ మీకును
దగవే యిది పాటియగునె దానవులారా. 270

వ. అనుచున్వృత్రాసురుండు పలికిన దానవేంద్రులు హరిభక్తివర్జితు లగుటం జేసి కాలానుకూలం బైన దివిజులచే శంబరాజితులై నిలువరింపలేక చనుటఁ జూచి మహాక్రోధకలితుండై యసురనాథుం డిట్లనియె. 271

చ. తిరుగుఁడు దైత్యులార రణధీరుని నింద్రునిఁ జంపలేరు మీ
రెఱుఁగరు మత్ప్రభావము మదీయశరంబుల నాజిలోన ద
చ్ఛిరముఁ ద్రుంచి భూతబలిఁ జేసి మహేంద్రుని రాజ్యమంతయున్
మురువున నేలి మీయసతి మోద మొనర్చెదఁ బ్రస్తుతింపఁగన్. 272

క. తిరిగినవారల నహితులు
పొరిగొందురు గాని సాగిపోవఁగ నీరీ
తెఱఁగుఁ దలపోసి వెఱవక
తిరుగుఁడు నే నున్నవాఁడ దివిజుల నడఁపన్. 273

వ. అని వృత్రాసురుండు సాంత్వనపూర్వకంబుగాఁ బలికిన నీతిమార్గంబు లైన వచనంబులకు లజ్జించి శంబరుండు మొదలైన సేనాధిపతు లిరుగెలంకులం దిరిగి యేతెంచు దేవతానీకంబులం దాకి రోషావేశంబున నుప్పొంగుచు భల్లంబుల కుల్లంబులు తల్లడిల్లఁ గ్రమ్మర మహారణంబు సేయుచు నిలిచిరి. వరుణునితో నముచి, శంబర, ద్విమూర్తులును పవనునితోడ వృషభాసుర హయగ్రీవ శంఖశిరస్సులును నిరృతితోడ విప్రచిత్తి యయోముఖులును బులోముండును, సప్తజిహ్వునితోడ వృషపర్వుండును హేతిప్రహేతులును గుబేరునితోడ నుత్కలుండును ధూమ్రకేశియు విరూపాక్షుండును దండధరునితోడ నిల్వలుండును, గపిలుండును. విభావసుఁడును, విశ్వేదేవతలతోడఁ బల్వలదందశూక వృషభధ్వజులును, నశ్వినీదేవతలతోడఁ గాలనాభ, మహానాభ భూతసంతాపన వృకాదులును, నెదిరించి నిబిడంబుగా సమరంబు సలుపు నెడ నుభయసేనాముఖంబులం జెలంగు వాద్యశబ్దంబుల భూనభోంతరాళంబు నంగలుగు భూతంబులు బెగడొంద నన్యోన్యబాణసంఘట్టనసముద్భవ విస్ఫులింగంబులకడలి

బ్రహ్మాండకటాహంబు బీటలువాఱఁ దిక్కుదిసస్థలంబులఁ దురంగంబులం దోలియు రథంబులం బఱపియు, గజంబులం దీకొల్పియు, రాహుత్తులం బురికొల్పియు, నసురదివిజసేనాధిపతులు కలయంబడి భంగంబునొందక విజయంబుఁ గోరుచు సన్నద్ధులై యుద్ధమహోత్సవంబునకు సంతసిల్లుచున్న యెడ నప్పుడు వరుణుండు పంచసాయకంబుల నముచి శంబర ద్విమూర్ధ్నులను బవనుండు బాణాష్టకంబున వృషభాసుర, హయగ్రీవ, శంఖశిరస్కులను నిరృతి శిలీముఖదశకంబున విప్రచిత్త్యయోముఖ పులోములను సప్తజిహ్వుండు ద్వాదశశరంబుల వృషపర్వ హేతి ప్రహేతులను గుబేరుండు పదునేను తూపుల నుత్కలధూమ్రకేశి విరూపాక్షులను దండధరుండు పదియేనుభల్లంబుల నిల్వల కపిల విభావసులను విశ్వేదేవతలు వింశతినారాచంబుల దండశూకవృషధ్వజులను నశ్వినీదేవతలు ముప్పదియేనువిశిఖంబుల కాలనాభ, మహానాభ, భూతసంతాపవృకాదులను గూల్చిరంత. మహేంద్రుండు శంఖభేరీమృదంగ రవంబులఁ జెవుడుపడం జేయుచు గజారూఢుండై వృత్రాసురున కెదురునడచిన నమ్మహాసురుండును సురలంజూచి యిట్లనియె. 274

క. శూరులు భయపడి రేనియు
వారల కిహపరము వెడలు వచ్చినచోటన్
నేరుపు చెదరఁగ ధృతిచెడి
పారక నిలువంగవలయు భండనమందున్. 275

చ. సమరమదాంధులై సుర నిశాచరవీరులు సైనికాంఘ్రిసం
క్రమితమహీపరాగమును గ్రమ్మిన నమ్మలికంపుఁజీకటుల్
దమకనుదోయికడ్డముగఁ దాఁకొనినన్ జలమూదిపోరి రా
క్రమిత నిజాంతరంగపరిఘట్టిత రోషమహాగ్రహంబునన్. 276

క. *అతిగళితరక్తధారా
క్షతములతోఁ గానఁబడిరి సైనికులు మహా

దతరోషవహ్నికీలలు
వితతంబై పిక్కటిల్లి వెలికుఱుకుగతిన్. 277

సీ. రవణించుశింజినీ టంకారరవములు
భటసింహనాదంబుఁ బరిభవింప
భీషణోత్తమహాయహేషాతిఘోషంబు
కరిబృంహితస్ఫూర్తిఁ గడలుకొలుప
సమరనిశ్శంకాంకశంఖనినాదంబు
భేరీస్వనంబుల బీరుపడఁగ
తుములమై చెలఁగెడు దుందుభిధ్వానంబు
లట్టహాసంబుల నాక్రమింప
గీ. ఘటితశస్త్రాస్త్రనిష్ఠురఘట్టనోగ్ర
ఖరకఠోరోరువిస్ఫులింగంబులడర
దివ్యకోటీరమణిఘృణి ధిక్కరింప
సమరమొనరించిరసురులు నమరులపుడు. 278

వ. *ఇట్లు ప్రళయసంరంభవిజృంభితసముత్తుంగరంగత్తరంగంబై భైరవారావనిష్ఠ్యూత మహార్ణవంబునుంబోలియు నంతసంక్రాంతఝంఝాపవనపరికంపిత దీర్ఘనిర్ఘాతనిబిడనిష్ఠుర నీరదంబులుంబోలె నుభయసైన్యంబులుంగలసి సంకులసమరంబు సలుపుసమయంబున యుగాంతకృతాంత సకలప్రాణిసంహారకారణలీలలుంబోలె బదాతి రాహుత్తులు రథికులు నొండొరులుంగలసి శస్త్రంబులుపఱపుచు శంఖంబులుపూరించుచు గదలన్ వ్రేయుచుఁ గుంతలంబులఁబొడుచుచు నడిదంబులనడుచుచు కులిశంబులగ్రుచ్చుచుఁ గఠారంబులంగ్రొట్టుచు ముసలంబులన్ మోదుచు ముద్గరంబులంబొడుచుచుఁ జక్రంబులంద్రుంచుచు శబలంబులనొంచుచు సురియలమొఱయుచు శూలంబులంగ్రుమ్ముచు వాలంబులనేయుచు ననేకశరజాలంబుల శస్త్రంబులుతునియఁగఁజేయుచు గాండీవంబులునఱికియుఁ దొడలు ద్రుంచియుఁ దుండంబులుఖండించియు మెడలెడలించియు మొదళ్లు గెడలించియు నఖములుద్రుంచియు నాసికలుదెంచియుఁ బద

మూలువిఱిచియుఁ బార్శ్వంబులుగఱచియు గజంబులంబఱపియు గాత్రంబులనుత్తిపియుఁ గుంభంబులుబగులమోదియుఁ గొమ్ములు పెకలించియు హస్తంబులజఱచియుఁ బాదంబుల ఘట్టనంబుసేయుచు నంగంబులునొంచియు రథంబులునలియించియు రథికుల నలిఁనలిసేయుచు సారథులఁజంపియు సైంధవంబులం దుంచియు శిరంబులనొగిలించియు నాసికంబులనిలించియు ఛత్రంబులఁదునుమాడియు చామరంబుల విఱిచియు సైన్యంబులం దునుమాడియు సాహసులంజంపియుఁ బరస్పరగుణవిచ్ఛేదంబును నన్యోన్యకోదండ ఖండనపటుత్వంబును నుభయసైన్యసైంధవసారథిరథికవికలంబును నొండొరులపాద జాను జంఘాహస్త మస్తక నిర్దళనంబును రక్త మాంసమేధః పంకసంకలితసమరాంగణంబునునై యతిఘోరభంగిం బెనంగి పోరిరిప్పుడు. 279

చ. *సమజయముల్ సమాజయము సౌమ్యపరిశ్రమముంసమోరువి
క్రమముసమాస్త్ర శస్త్ర బల గర్వమునై కడుఘోరభంగినా
నముచిహరాగ్రగణ్యగణ నాధులతోడ నిశాచరేశ్వరా
ధములు దురంబుసేసి కోరి దార్కొని నృత్తుబలంబు బ్రాపునన్. 280

వ. *అప్పుడు- 281

లయగ్రాహి. *మొత్తముగ బొఱుపెను నెత్తుర మహానదులఁ
దత్తరముతో నాదిగి కుత్తుకలుమోవం
జిత్తములనుబ్బి వెస నెత్తుకొను భూతముల
నత్తుకొని శాకినులు జొత్తిలెడుమాంసం
బుత్తలముతో మెసఁగినృత్యములుసేయు మద
మత్తఘనఢాకినులు నృత్తగతిఁ బ్రేవుల్
బిత్తరమునందిగిచి యొత్తిమెదడున్ మెసఁగి
గుత్తగొనుచుండ భయవృత్తగతినొప్పెన్. 282

వ. *ఇట్లు దేవదానవులు నర్మదాతీరంబునఁ గృతయుగమునందలపడి త్రేతాయుగంబుఁ సొచ్చునంతకాలంబుఁ బోరుదారుణంబుగాఁ జేయు

చుండ నంతవృత్రాసురుండు భుజబలంబు పెంపునం దెంపు సేసి కంపిం
పక నిలింపులపై నతిసాహసంబున మహావృక్షపాషాణగిరిశిఖరం
బులు వర్షించిన. 283

మ. *గిరిపాషాణమహీజముల్ గురియఁగా గీర్వాణులన్నింటి ని
ష్ఠుర నారాచపరంపరల్ వఱపుచుం జూర్ణంబుఁగావింప ని
ర్భరలీలం దమ సేయు సత్త్వములు దోర్భంగంబులై పోవఁగాఁ
బెరలెన్ రాక్షసయోధవీరుల మదోద్రేకంబు సంచ్ఛిన్నమై. 284

క. *ప్రచురముగ రాక్షసావళి
ఖచరులపై నేయు నిబిడకాండావలి దు
ర్వచనుఁ డాడినాను మాటలు
సుచరిత్రునియందుఁ బోలె జొరనయ్యె నృపా. 285

వనమయూరం. *అంత సుర లేయు నిబిడాస్త్రములపాలై
పంతములు దక్కి సాతపౌరుషముతో ని
శ్చింతగతి రక్కసులు సిగ్గుపడి భూమిన్
గంతుకొని పారి రపకారపరులార్చన్. 286

క. *కొండలఁబోలెడు రక్కసు
లొండొరులం గడచి పారి రుక్కఁ జెపటు కో
దండముఖసాధనాదులు
భండనమున వేసి దివిజపతులార్వంగన్. 287

వ. *ఇట్లు సమరతలంబుఁ బాసి తనవారు పుడాసి పఱచు దండనాయకులం
జూచి కుటిలమతిం బకబకనగుచు వృత్రాసురుం డిట్లనియె. 288

ఉ. *క్షుల్లకవృత్తిమీ కగునె శూరులకిమ్మయిఁ గీర్తిభోగముల్
కొల్లగఁ జేయు చావు మదిఁ గోరిన వారలకైనఁ గల్గునే
తల్లడమంది యీపరమధర్మము మానిదలంగ పాడియే
మల్లుఁడు దుర్దమప్రధన మత్తుఁడు వృత్రునిప్రాపెఱుంగరే. 289

క. *చావు దృఢమైన ప్రాణికిఁ
జావులు రెండరసికొనుఁడు సమరమునందున్

భావింప యోగమందును
జావంగా లేనిజడుని చావున్ జావే. 290

వ. *అని వాసుదేవ తేజోవిశేషవిశేషితులై దవానలకీలలంబోలి వెలుంగుచున్నఁగని వెన్నిచ్చి పాఱెడి యసురవీరులకు ధైర్యంబవలంభింపం జేసి వారలనిడుకొనిముందటనిలిచి సురవీరులంజూచి హుంకరించి స్వర్గానుభవంబుల నిచ్ఛగల్గదేని మదవలోకనమాత్రంబు ముందరనిలుతురుగాకయని కల్పాంతానల్పఘనఘనాటోపంబునుంబోలెఁ గఠోరకంఠహుంకార తర్జనభర్జనంబులగర్జిల్లుచు బ్రళయకాలపవన పరిభావితమహాశిఖిశిఖావళులఁ దృణీకరించు కుటిలాలోకనంబుల నాలోకించుచుఁ గాలపరిపక్వలీలాలోలుండైన శూలిపోలిక నాభీల మూర్తియై సకలజీవభారభరణదుర్భరభగ్నబ్రహ్మాండభాండమహాధ్వానంబుభంగి నాస్ఫోటించిన. 291

ఉ. *కూలెజగంబులన్నియును గ్రుంగిరిసూర్యసుధాంశులద్రు ల
ల్లాడె నభస్థలంబగిలె సంబుధులింకెను మింటఁదారలూ
టాడె నహీంద్రుడొల్లవడె నాఁశలుగ్రుంగె నజాండభాండ మ
ల్లాడె విధాత మొగ్గఁబడె నార్చుచువృత్రుఁడు బొబ్బవెట్టినన్. 292

లయగ్రాహి. *కూలిరివియచ్చరులు సోలిరిదిశాధిపులు వ్రాలిరమర వ్రజముదూలిరుర గేంద్రుల్
వ్రేలిరిమరుద్గణము జాలిగొనిరశ్వినులు కాలుడిగిరుద్రు లవలీలఁబడి రార్తిన్
వ్రేలిరి దినేశ్వరులుకీలెడలినట్లుసురజాలములు పెన్నిదురపాలగుట దారా
భీలగతితోడఁదమకేలిధనువుల్ విడిచి నేలఁబడిమూర్ఛలను దేలిరి మహాత్మా. 293

వ. *ఇట్లు కంఠీరవకఠోరనినాదంబొనరించిన నశనిపాతంబునఁగూలు ప్రాణిచయంబుభంగి నంగంబులెఱుంగక రణరంగంబునంబడి బిట్టు మూర్ఛిల్లిన దివిజరాజసైన్యంబుల వృత్రాసురుండు రణరంగ

దుర్మదుండై నాకీతలంబు పదహతులఁ జదియఁ జనందూల నిశితశూలంబు కేలం గీలింపుచు మదించిన భద్రమాతంగంబు కమలవనంబు సొచ్చి మట్టమల్లాడువిధంబున సమీరాలితోత్కుండై పదతలంబుల రూపం బులుమాపుచుం దనుపుచు వేగంబునఁ గ్రీడించువానిం గనుం గొని యుదురించు. 294

ఆ. ఘనమదంబుతోడఁ గరియూథనాథుండు
కమలవనము చెఱుచు కరణినుర్విఁ
బాదయుగముపూనినడితోడ మట్టాడె
విబుధబలము నెల్ల విస్మయమునఁ. 295

వ. అట్టియెడ బృందారకనాయకుండు రోషసంకలితుండై దానవవీరుని పైఁగదవైచు నతండు వామకరంబున నాగదం బట్టుకొని క్రమ్మర నింద్రునిపై దానిం బ్రయోగింప నది తదీయవాహనంబు కుంభస్థలంబు దాకిన నగ్గజేంద్రంబు వజ్రాయుధపాతంబునం బరిభ్రమించు శైలంబుకరణి భిన్నంబగు కుంభస్థలంబువలనం బొరలెడు రక్తధారలం దోఁగి జిరజిరం దిరుగుచు నొలంగిసంబోనీక కుస్తరించి తద్గజేంద్రంబును గయ్యంబునకుం బురికొల్పి మఱియు నొకగదం బూని విరోధిపై నేయ నయ్యసురనాయకుండు దానిందప్పించుకొని నిజ భ్రాతృశిరచ్ఛేదన నిపుణుండైన వజ్రింగనుంగొని నవ్వుచు నిట్లనియె. 296

సీ. భ్రాతృఋణముదీర్ప భాగ్యంబొసంగుచు
నరుగుదెంచిన శత్రువైననిన్ను
నిటఁగొని మచ్ఛూలనిర్భిన్నహృదయుఁగాఁ
బొలియించువాఁడ దుర్బుద్ధిసహిత
పశువుచందంబునఁ బట్టిఖడ్గంబున
యజ్ఞదీక్షానశుండైనయట్టి
విశ్వరూపునితలల్ వేసి శత్రులవాని
దేవతాగురుఁడని తెలియవైతి

గీ. వక్కటా లోకనింద్యుఁడనగుచు మిగుల
శ్రీదయాకీర్తిగుణసముజ్జ్వలుఁడవైన
నీశరీరంబు తెగటార్చి నేడు గృధ్ర
ములకు నొనరింతువిందులు ముదముతోడ. 297

క. భవదాయుధసహితములగు
ననయునములు శూలహతములై పడిన తుదం
దివిజులనందరఁ బొరిగొని
బవరంబునభూతములకు బలియొనరింతున్. 298

ఉ. సందియమేలశక్ర తగశక్తుఁడనై మనుచున్న నాపయిన్
గందువతోడఁగుంఠితము గానిభవత్కులిశంబు వ్రేసినం
బందలుగూర్చు వి త్తములపాత్రినిఁజెందినమాడ్కి మీకులిన్
నిందితరూపమై యువియు నిష్ఫలమయ్యెను మాటలేటికిన్. 299

చ. జలరుహనాభు తేజమున సంగరమయ్యెను విష్ణుభక్తి చేఁ
దిలకితమానసుండగు దధీచిమునీంద్రు తపోవిశేషతన్
వెలయుచునున్న వజ్రమున వ్రేసిననాకులిశంబు నాయెడం
బొలయఁగ లేదు శ్రీవిభునిఁ బొల్పుగ నాత్మను సన్నుతింపగన్. 300

వ. అనిపలికి దివ్యజ్ఞానసహితుండై కదనస్థలంబున నావృత్రా
సురుండు పుండరీకాక్షునిగుణంబు లిట్లని స్తుతించె. 201

క. తనభక్తులకును విష్ణుం
డనయము త్రైవర్ణికాశ్రితాళికిభూతిం
బొనరించుఁ దత్ప్రసన్నతఁ
గొనకొనియెఱుగంగ బరులకుం గోచరమే. 302

చ. కమలభవాదిసన్నుత జగన్నిలయాచ్యుత వార్ధిసంభవా
రమణ సుదర్శనాంచిత ధరావరసన్నుత యోగివర్య హృ
ద్విమలసరోజమధ్య పరివీక్షిత నేథపదీయదాస దా
స్యమునొసరించువాఁడ నిఁక సర్వజగంబులు సన్నుతింపఁగన్. 303

గీ. సురగణంబులెల్ల సంతోషభరితులైరి
పుష్పవర్షంబుగురిసె నద్భుతముతోడ
భయముడంగెను భూనభోభాగమందు
బ్రహ్మరుద్రాదులరిగిరి భవనములకు. 315

వ. అని శుకుండు వృత్రాసురవధ ప్రకారంబెఱింగించినవిని నరపాలుం
డిట్లనియె. 316

క. సురవిమతుండడఁగిన యెడ
సురలెల్ల సుసుఖమునొంద సురవిభునకు దు
స్తరదుఃఖ మేలకలిగెను
బరువడినదివినగవలయుఁ బరమమునీంద్రా. 317

ఇంద్రుండు బ్రహ్మహత్యాహతుండగుట

వ. అనినరాజునకు శుకయోగియిట్లనియె. 318

క. ఉరువడినసయము వృత్రా
సురపీడితులగుచుఁ దొల్లి సురసంఘంబుల్
అరుదెంచితద్వధార్థము
సురపతిఁ బ్రార్థింపనతఁడు శోకాతురుడై. 319

చ. అనియెనువారితోడుత మహాఘనులార వినుండు విశ్వరూ
పుని వధియింపఁ దజ్జనితభూరిమహాకలుషంబు భూవధూ
వనధరణీజమూలమున వారితమయ్యెనునింక వృత్రహం
త్యను జనియించుపాపము రయంబున నేక్రియమాన్పవచ్చునో. 320

వ. అనినమహేంద్రునకు మునీంద్రుడిట్లనియె. 321

సీ. వినుము దేవాధీశ వెఱవంగవలవదు
భద్రమయ్యెదుసీకుఁ బ్రస్తుతింపఁ
నాచరించెదము నారాయణప్రీతిగా
నశ్వమేధంబను యజ్ఞమొకటి

తనర్చాలమునను వృత్రవధోద్భవంబగు
కలుషంబునిన్ను సోకకతొలంగు
నాచార్య పితృమాతృహంతయు శ్వపచుండు
పుల్కసుండును బాపపూరితుండు

గీ. నేమహాత్మునినామంబు ప్రేమతోడఁ
దలఁచిశుద్ధాత్ములగుదురు తత్క్షణంబ
యతనిఁగూరిచి హయమేధమాచరింపఁ
దన్మహాసురహనన పాతక 322

గీ. అదియుఁగావునఁ జింతసేయక కడంగి
దర్పితంబగు దంభోళిధారచేత
మించివృత్రునిశిరము ఖండించివైచి
జగమురక్షింపవలయును సంతసమున. 323

క. అనియీరీతిని బలికిన
మునిజనవచనప్రమాణమున నయ్యసురన్
హననంబుచేసెనింద్రుఁడు
ఘనశతకోటిప్రభావకాశితకరుఁడై. 324

వ. ఇట్లువృత్రాసురునివధియించి మహేంద్రుండునిజసదనంబునకుఁజను నెడ వెనువెంటఁబఱచుచుఁ జండాలరూపంబుధరియించి రాజయక్ష్మాక్రాంతంబగు నిజశరీరంబువడంకుచుఁ శిరోరుహంబులువిడీయ దీటుచు మీనగంధంబుపగిది దుర్గంధిలంబగుశరీరగంధంబున మార్గదూషణంబుసేయుచు వార్ధకంబునవాతశిరోరుహయై నిలునిలుమని పలుకుచు నతిత్వరగతింజనుదెంచు నొక్కకామినింగని దానివృత్రవధోద్భవంబగు బ్రహ్మహత్యగానెఱింగి భయాక్రాంతుండై యఖిల దిగంతంబులుదిరిగిననైనను విడువకవెనుఁదగిలెడు దానిమరలింపసామర్థ్యంబులేక కౌబేరదిశాభాగంబునకుంజని యచ్చటమానససరోవరంబున సువర్ణకమలనాళతంతుద్వారంబున సూక్ష్మాకారంబునం బ్రవేశించి యందుదాగి సహస్రవర్ష పర్యంతంబుగానంబడక నిజకలుషనాశంబునకు నుపాయంబు చింతింపుచుండె నాసమయంబున. 325

సహుషుండగస్త్యశాపంబున సురరాజ్యభ్రష్టుండై యజగరంబగుట

ఉ. అహితులనెల్ల గెల్చి తదవాప్తములై సమస్త విత్తముల్
బహుళముగాఁగఁగూర్చి యతిభక్తిని ధాత్రిశతాశ్వమేధముల్
విహితముగానొనర్చి తుద విశ్రుతయోగతపోబలంబున
న్నహుషుఁడు దేవతానగర నాయకుఁడయ్యెను విక్రమంబునన్. 326

క. ఆనహుషుఁడు సురపతియై
నానావిధ విభవమదమునం జెలఁగుచు దే
వానీకంబులు గొలువఁగ
మానితుఁడై యొక్కనాఁడు మదనాతురుఁడై. 327

క. ఇంద్రునిపట్టపు దేవిని
నిందాక్రిణింబరమసాధ్వి నీక్షించి దయా
సాంద్రములగు వచనంబుల
దంద్రాసహితాత్ముఁడగుచు దగనిట్లనియెన్. 328

సీ. దేవి యేనఖిలవిద్వేషుల నిర్జించి
హయమేధములు నూఱునాచరించి
ప్రస్తుతింపఁగఁ దపోబలమునసురలెల్ల
వినుతింప దేవతావిభుఁడనైతిఁ
దత్కారణంబునఁదగుణశీనీవు మదగ్ర
భార్యవై వివిధసంపదలఁబొదలి
పొదువైనసంభోగ భోగసౌఖ్యంబుల
మన్మనోజవ్యథమాన్పవలయు
తే. గీ. ననినఁబౌలోమితద్వాక్యమాదరించి
బాహ్యమునకూర్మిసలుపుచు భావమందుఁ
గ్రోధవైశ్వానరార్చులు గొనలుసాగ
నమృతసూక్తులనిట్లనె నతనితోడ. 329

ఉ. వినుమున్నృపాల నీవసురవీరులనోర్వఁగఁజాలి దేవతా
జనపతివై మహేంద్రుఁడని సర్వజగంబులు సన్నుతింపఁగాఁ

బనుపడిగో త్రభేదనుని పట్టము నేలఁగఁ బూనినప్పుడే
నినువరియింప యుక్తమగు నేర్పననాకుఁ దలంచిచూడఁగన్. 330

చ. కలదికనొక్క మాట గుణగణ్యుఁడవై శిబికాంతరంబునన్
వలనుగనుండి దేవముని వాహ్యుఁడవై సురకాంతలెల్ల నిన్
గొలువ మదీయ గేహమునకున్ జనుదెంచితి వేని యప్పుడు
జ్జ్వలమతినై వరింతు నిను సంశయమేలన్న పౌలనాపురున్. 331

వ. అనిశచీదేవిపలికిన వాక్యంబులకుసమ్మతించి నహుషుండు వశిష్ఠాది
మునివరుల రావించి తద్భుజగృహీతంబగు రత్నశిబికామధ్యంబున
సమాసీనుండై వివిధభూషణాంబరగంధపుష్పంబులుధరియించి సకల
దివిజబృందంబులుపరివేష్ఠింప నప్సరోగణంబులుభయపార్శ్వంబుల
సందడిలుచునేతేర దుందుభినాదంబులు చెలంగ స్వర్గపురరాజమా
ర్గంబున నతిముదంబున నేతెంచు నెడ నమ్మునులు నిర్భర భారంబున
శ్రమంబునొందియుం జనుచుఁదత్పదతాడితులై. 332

క. కోపంబున మునులందరు
శాపంబిడిరంత నహుషజనపతిఫణిరా
డ్రూపంబునొంది ఘనపరి
తాపంబునఁజనియెనింద్ర తరుణిహసింపన్. 333

ఇంద్రాగమనము

సీ. అంతమునీంద్రు లత్యంతహర్షమునొంది
మానసవరసరోమధ్యమునను
గమలనాళాంతరగతుఁడైన శక్రుని
గురునిచే రావించి కూర్మిమెఱయఁ
హయమేధమునవిష్ణు నారాధనము సేయఁ
దత్పుణ్యమున దేవతావిభుండు
జలజాప్తుఁగని మంచుతొలఁగుచందంబున
వృత్రహత్యోద్భవవిదితకలుష

తే. గీ. ముక్తుఁడై యేలె త్రిదివంబు మొనసియున్న
వేడుకలఁబొందిపౌలోమితోడఁగూడి
సకలసురమునిమోదప్రశస్తరత్న
కాంతిరంజితపాదాబ్జ కలితుఁడగుచు. 334

ఇంద్రుం డశ్వమేధంబొనర్చుట

క. ఘనమగునింద్రుని విజయం
బును దత్కాలుషోపశమనమును వేడ్కజనుల్
వినినఁబఠించిన విజయం
బున విశ్రుతులగుచుఁగీర్తిఁ బొందుదురధిపా. 335

వ. అనియిట్లు మహేంద్రువిజయంబును వృత్రాసురవధ సంభవంబగు
తత్పాతకంబును నశ్వమేధమూలంబుననడఁగుటయు వినిపరీక్షున్మ
హీవల్లభుండిట్లనియె. 336

సీ. కలితరజస్తమోగుణ సంయుతుండగు
వృత్రాసురునకు భావించిచూడఁ
భగవంతుఁడగువిష్ణు పదసరోజంబుల
నిశ్చలభక్తి యేరీతినొదవె
శుద్ధసాత్వికులైన సురమునీంద్రులకును
హరిపదధ్యానంబు తిరముగాదు
మహినిజీవులయందు మనుజులధికులు వార
లందు గొందరుముక్తికాససేతు
గీ. రట్టిమోక్షార్థి శతసహస్రాంతరమున
యత్నమొనరించునొకడు తత్ప్రాప్తికొరకు
నామహీసిద్ధకోట్లలోనైన దలుచు
తోయజోదరభక్తుఁడు దుర్లభంబు. 337

చ. సురపతిమీఁదబౌరుషము చూపుచుఘోరరణాంతరంబునం
మరువక శ్రీవిభుందలచు మానసపద్మములోనపాపసు
స్థిరుడగు వృత్రుడేతపముచేసెను తొల్లి ముకుందుపాదపు
ష్కరయుగభక్తిగల్గుటకు కారణమెయ్యది భూసురోత్తమా. 338

చిత్రకేతోపాఖ్యానము

వ. అనిపలికిన రాజునకుమునివరుండిట్లనియె. ఓరాజవల్లభా ద్వైపాయ నాదులవలనం వినంబడినవృత్రునిపూర్వవృత్తాంతంబు చెప్పెద నాకర్ణింపుము. 339

సీ. సార్వభౌముడనంగ జగతిపై నుదయించె
చిత్రకేతున్నృపాలశేఖరుండు
అతడుశూరసేనాహ్వయ దేశాధ
నాథుడై కీర్తిధనంబుగలిగి
సాహస్రదశసహస్రవధూసమేతుడై
యుర్విపాలింపుచునున్నయంత
రూపవయోజన్మరూఢి దివ్యైశ్వర్య
సంపదల్ గల్గియు సంతులేక
గీ. చింతబారలెడి తన్మహీకాంతునకును
చక్కదనమునుదెలివొందుసతులు చెడని
సంపదయు నిఖిలరాజ్యంబు సౌఖ్యమునకు
కారణంబులుగావయ్యె కౌరవేంద్ర. 340

ఉ. అంతటగొంతకాలమున కాంగిరసుండరుదేర తన్మహీ
కాంతుడు భక్తితో మునిశిఖామణికర్ఘ్యమొసంగి నిర్గత
శ్రాంతునిజేసి సత్క్రియల్ సాంగముగానొనరించి దివ్యసౌ
ధాంతరమందురత్నకలితాసనుగా నియమించి యిట్లనున్. 341

క. మునివరభవదభినవపద
వనరుహరేణువుల మద్భవనముపవిత్రం
బునునొంది మంగళశ్రియ
మును నైశ్వర్యాభిపూర్ణమును నైతనరెన్. 342

వ. అనివినయంబుగాబలికిన చిత్రకేతునకు మునివరుండిట్లనియె. 343

సీ. భద్రంబెనీకు నీప్రజలకునరపాల
తత్త్వజాగుప్తుడై ధరణివిభుడు

సంతసతంబునుప్రజా సమ్మతుండై యున్న
విత్తసత్కీర్తులు వెలయుచుండు
ప్రజలభృత్యులజనపతులను మంత్రుల
బాలించునెవ్వడు భక్తితోడ
వారలుభూపాలవర్తులై చరియింత్రు
నుభయసన్మతమున నుర్వియొదవు
గీ. ధీవరాక్రాంతమగుసట్టి త్రిజగమెల్ల
బాలుపుత్తోడుతవాంఛించు బూనునపుడు
ఆత్మనారుచేతనైన తనంతనైన
బ్రీతిబొందదు చిత్తవిభిన్నునకును. 344

గీ. వెలితిగానికామములబొంది సత్కీర్తి
నలరిఘనుడవై నయట్టినీవు
సంతసంబుమాసి చింతాభరంబున
దెరలుచున్ననీదు తెరగుచెపుము. 345

చ. అనినన్నృపాలుడిట్లనియె నామునితోడుత భూసురేంద్ర పా
వనమతులై తపోమహిమ వర్ణితులై ధరయోగమార్గ వా
సనలగతాఘులై సుజనసన్నుతులైన మహాత్ములుం
మనుజశరీరమధ్యగత భావమెఱుంగరె తత్వనిష్ఠులై. 346

శా. ఆనంజెప్పెద మీయనుజ్ఞను మదీయాంతర్విచారంబు ని
త్యానందాకరలోకపాలనుత సర్వైశ్వర్యముల్ గల్గి కాం
తానేకప్రియభర్తనైన నను నిత్యానందసత్పుత్ర సం
తానాత్మున్నొనరింప వేడెద దయాదాక్షిణ్యపాథోనిధీ. 347

క. కామముముక్కుపుత్రతృష్ణల
వేమరుబాధింపబడినవిధమున సంప
త్సామగ్రిచేతమిక్కిలి
నామదిశోకంబునందినది మునినాథా. 348

క. అతులితముగ నొదవిన సం
తతిచేమత్పూర్వులెట్ల తరియింతురు గా
ఢతమంబున మునిసత్తమ
చతురతనారీతి శేయ జనుకృత్యంబుల్. 349

వ. అనియిట్లు చిత్రకేతుమహీకాంతునిచేత సంతానార్థంబభ్యర్థితుండై కృపాలుండగు నాంగీరసుండు త్వష్టదేవతాయుక్తంబగు చరువున తత్ప్రీతిగా హోమంబుచేసి రాజభామినులందగ్రమహిషియగు కృతద్యుతికి నాయజ్ఞశేషంబుచరువిచ్చిన నమ్మానిని యశుచియై యది భుజియించినంజూచి మునీంద్రుండిట్లనియె. నరపాలకవినుము దుఃఖప్రదుండగునొక్కపుత్రుండు సంభవించునని చెప్పి యాంగీరసుం డరిగెనంత. కృతద్యుతియువహ్నివలనకృత్తికలు గర్భంబైనమాడ్కి చెరుప్రభావంబున నిర్భరంబగుగర్భంబుధరించి శుక్లపక్షచంద్రుని చందంబున ప్రతిదినంబునకు కళావిశేషంబున వృద్ధిపొందుచున్నం జూచి యమ్మహీవల్లభుండు సంతసంబున నుప్పొంగుచుండెనంత. 350

క. నవమాసంబులు నిండిన
నవనీశునిదేవిగాంచె నతిముదమున మా
నవనాథులెల్ల బొగడగ
నవమన్మథసదృశుకమల నయనుకుమారున్. 351

వ. ఆసమయంబున- 352

క. తనసతి తనయునిగనెనని
వినినరపాలుండుహర్ష విపులితుడగుచున్
జనులకునిచ్చె నభీష్టము
లొనరగవైభవములొదువ నుజ్జ్వలమతియై. 353

వ. ఇట్లు మేఘునిచందంబున యాచకులకిష్టార్థంబులొసంగి చిత్రకేతు మహీవల్లభుండు స్నానాదికృత్యంబులాచరించి మిత్రసమేతుండై యాకుమారునకు జాతకర్మాదులొనర్చుమని మహీసురులకు హిర ణ్యంబును వస్త్రంబులును నాభరణంబులును హయంబులును గజం

బులును ధేనువులనిచ్చి కుమారునకునాయుష్యంబులుగలుగ నాశీ ర్వాదంబులుచేయించె. నంత నారాజునకు నిత్యనూతనంబై పేదకు వి త్తంబువిూది మోహంబుమాడ్కి తనయునం దేకూర్మిబహుళం బయ్యె నయ్యెడ సవతులు సంతానంబులేని పరితాపంబున నుండిరి. పుత్రవతియగు కృతద్యుతియందే మనంబుచేర్చి నరపాలుండుండె మరియును- 354

క. తనయుని నుపలాలింపుచు
సనయముసంతోషసహిత యగునకాంతన్
గనుగొనిసవతులు కోపం
బున గనలుచునుండిరొక్క బుద్ధిదలచియున్. 355

చ. తనయునిగన్నదంచును కృతద్యుతియందెమనంబుచేర్చి భూ
జనపతి తత్ప్రియాంగనకు సఖ్యమొనర్చుచునున్నవాడునై
మనలపరిత్యజించెనని మానినులెల్లను మత్సరంబునం
గొనకొని యత్తనూభవునకుం గరళంబిడి రేకచిత్తులై. 356

గీ. యిట్లువిషముపెట్టు టెరుగక యాదేవి
సుతుడు నిద్రపోవుచున్నవాడు
వనితవాని నెత్తుకొని వేగ తెమ్మని
పలుక వేగదాది బాలుగదిసి. 357

ఉ. ఆగరళంబుగ్రోలి శయనాంతరమందు తదాత్మజుండు ని
ద్రాగమసౌఖ్యసంహితుక్రియం మృతిబొందిన దాసిజూచి యా
లాగున్నృపాలదేవికి విలాపముతోడుత విన్నవింప త
ద్వాగవత(ప్రమాదగతి ధారుణిపై బడి మూర్ఛచెందుచున్. 358

వ. ఇట్లశనిసమానంబగుదాసివచనంబాకర్ణించి మూర్ఛనొంది కొం డొకతడవునకు తెలసి మృతుండైనకుమారునీక్షించి కరయుగంబున నురతాడనంబు శేయుచు నశ్రుధారాపాతంబున కుంకుమాంకితం బగు కుచమండలంబుదడుపుచు పుత్రశోకమహాసముద్రంబున నిమ గ్నయైవాపోవుచు నవపుష్పమాలికావిరాజితంబగు కబరీభారంబు

తురుమువిడి పర్యస్తంబై పరిభ్రమింప మొదలుపెట్టుచున్న సమయం
బున చిత్రకేతుండు దాసీముఖంబున కుమారుమరణం బాకర్ణించి నయ
నంబుల నశ్రుధారాకణంబులొలుక యంతఃపురంబునకరుగుదెంచి
నిశ్చేష్టితుండగు బాలునింగనుగొని పుత్రశోకవేదనంబున సంతప్త
మనస్కుండై హితులు పురోహితులు నమాత్యులు భృత్యులు
బరివేష్టింపఁ దత్కృతంబగుస్నేహానుబంధంబున నతినిబిడంబగుదుఃఖం
బున గద్గదకంఠుండై విలపించుచున్నంజూచి తత్కామినులు బాం
హ్యాకపటదుఃఖంబున దుఃఖితులచందంబున యెలుంగెత్తియేడ్చుచు
కుమారునిశయనప్రాంతంబుననుండిరప్పుడు. రాజభామిని తనయుని
దేహంబు నిజకరమునునివురుచు నిట్లనివిలపించె. 359

సీ. ఓచిన్నిపాపడ ఓముద్దుతనయుండ
నన్నుపేక్షింపంగ న్యాయమగునె
అత్యంతశోకాపహతుడైనయట్టి నీ
తండ్రినివిడునంగ దగునెనీకు
నీచేతభవదుఃఖ నిబిడగాఢతమంబు
దాటెదమనిపూనదప్పదోచె
ఖేలనంబునకునై బాలకులున్నారు
రాజకుమారనీ రాకగోరి
గీ. తెలసిమేల్కొనుమిక నేల దీర్ఘనిద్ర
కమలశోభావిరాజమైవిమలమైన
నయనయుగ్మంబుదెరచి యానందమొదువ
నవ్వుమోమున వీక్షింపునన్ను పుత్ర. 360

వ. అనియిట్లు బహుప్రకారంబుల పుత్రమోహంబువిడువంజాలక రాజ
దంపతులు కుమారునిశయ్యాసమతుమందుననున్న యెడ, నారదసమే
తుండై నాంగీరసమునీంద్రుడేతెంచి యిట్లనియె. 361

సీ. వినుము రాజేంద్ర యెవ్వనిగూర్చిశోకార్తి
వశుడవై యిట్లున్నవాడ వనఘ

యీకాలమునకునీవెవ్వరు గతవర్త
మానకాలములందు మానవేంద్ర
ఘననదీజలవేగమున వాలుకంబులు
యోగవియోగంబు నొందినట్లు
కాలంబుకతన యోగవియోగసహితులై
దేహస్థజీవులు దిరుగుచుందు
గీ. గొల్లభూతములు భూతప్రహితములగుచు
నుండు నీశ్వరమాయగుణోల్బణమున
నీసమాగతజనులెల్ల నేను నీవు
సములమాగతకాలప్రశస్తమునకు. 362

వ. మఱియు, భూతభవిష్యత్కాలంబులందు జీవునకుజన్మమృత్యువులు సమంబగు సర్వభూతాంతర్యామియగు పరమేశ్వరుండుభూతంబుచేత భూతంబులుసృజించు. దద్రక్షణవినాశంబులకుఁ గారణంబై యతఁడాత్మసృష్టంబులై యస్వతంత్రంబులైన వ్యాపారంబుల బాలుని చందంబున నపేక్షితుండై వర్తించు బీజంబులవలన బీజంబులుత్పాదంబులగుమాడ్కి దేహంబులవలన దేహంబులు జనియించుఁగాన దేహంబువలన దేహిసముత్పాదితుండుగాఁడు. వస్తువునకు జాతి వ్యక్తి భేదంబు లేర్పఱుపరానిచందంబున దేహి దేహవిభేదంబు లెఱుంగరాదు. అగ్నికిబాహ్యవికారియంబులు నిరీక్షితంబులు గాని చందంబున జన్మంబును నాశంబును వృద్ధిక్షయంబులును గ్రియాఫలంబును ద్రష్టకుధర్మంబులై తోఁచు. నవి దేహసంయోగంబున నాత్మగుణంబులై పర్యవసించునదిగావున మనోమాత్రంబులగు నహంకారమమకారవయోరూపవికారంబులనడంచి సకలదుఃఖనివారకుండగు వాసుదేవాద్యనంతనామంబులుంగల శ్రీ జగన్నాథదేవుని యందే మనంబుఁజేర్చి బాహ్యదుఃఖంబులు విడువలయునని పలికినఁ దద్వాక్యంబులాకర్ణించి కరంబులనిజనయనజలంబులం బ్రమార్జనంబుఁజేసి వారితో నిట్లనియె. మహాత్ములారా, మీరెవ్వరు? మదీయ గృహంబునకవధూతవేషంబున నఱుగుదెంచినారు. భగవద్భక్తులగు

మహాత్ములు భూతలంబున గ్రామ్యబుద్ధులగుమనుబోంట్లకు జ్ఞానోప దేశంబుసేయుకొఱకు సంచరింతురు. కుమారుండును, నారదుం డును, ఋషభుండును, నాంగీరసుండును, దేవలుండును, నసితుం డును, వ్యాసుండును, మార్కండేయుండును, గౌతముండును, వశి ష్ఠుండును, గపిలుండును, బాదరాయణుండును, దూర్వాసుండును, యాజ్ఞవల్క్యుండు, జారుకర్ణుండును, బతంజలియు, వేదశిరుండును, బోధ్యుండును, బంచశిఖుండును, హిరణ్యనాభుండును, గౌసల్యుం డును, శ్రుతదేవుండును, నుతధ్వజుండును మొదలైన మహాత్ము లజ్ఞులకు జ్ఞానోపదేశంబుసేయుకొఱకు సంచరింతురు. అజ్ఞానంబున మూఢబుద్ధిసహితుండనై పుత్త్రశోకంబునంగుందుచు మోహమహా సముద్రంబున నిమగ్నుండనగు నాకు జ్ఞానదీపంబు నుపదేశింపవల యునని పలికిన నాంగీరసుండిట్లనియె- 363

గీ. ఏనునీకునాత్మ జేష్టి గావించిన
మౌనినాంగిరసుఁడ మానవేంద్ర
యితడునారదుండు చతురాననోద్భవుఁ
డఖిలలోకవంద్యుఁ డార్యచరిత. 364

చ. ఘనమగుపుత్త్రశోకమునఁ గందుచుమోహమహాసముద్రమం
దనయములజ్జితుండవగునట్టినినుం గరుణింపఁజాలుచుఁ
జనవున నేగుదెంచితిమి సంతసమొప్పఁగ నీగృహాంతరం
బునకును మానవేంద్ర పరిపూర్తిగనిత్తుమభీప్సితార్థముల్. 365

క. కొడుకుల నతివిభవంబునఁ
బడసినమానవులహృదయ భవతాపము నే
డెడపక భోగ్యంబయ్యెను
పుడమినిగననీకు లోకపూజ్య చరిత్రా. 366

సీ. ఈరీతిననుఁ బుత్త్రదార మోహాదులు
బహువిధైశ్వర్యసంపదలు రాజ్య
బలము లమాత్యభృత్యులు సుహృజ్జనములు
శబ్దాదిసుఖములు చంచలంబు

లతులితస్వప్న మాయామనోరథములై
గంధర్వనగరంబు కరణినున్న
యది యర్థములఁ బాసి యాలోకనక్రియా
రహితంబులై యుండు బహువిధముల
గీ. ద్రవ్యమును గ్రియయుఁజ్ఞానంబు తగులమైన
దేహమొనరించు క్లేశంబు దేహికెపుడు
నదియుఁగావుననీవు పుత్రార్తిఁబుద్ధి
మానిభజియింపు శాంతంబు మానవేంద్ర. 367

వ. మఱియు దేహి సమ్యగ్జ్ఞానసమేతుండై త్రికాలసుఖదుఃఖంబులును వర్తమానకాలంబును సంపన్నమాయారూపంబులుగా నెఱింగి నయననిమీలనోన్మీలన లక్షణంబులయందును విశ్వంబునకును సద్భావసద్భావంబులు నిర్ణయంబులుచేసి సర్వంబును నిత్యంబుగాఁ దలంచు నజ్ఞుండు నిజదేహంబు నాశంబు నొందించునని యెఱింగియు మాయామోహితుండై పుత్రదారాదిదుర్మోహవశుండై సంసారవికారరూపసుఖంబులు నిత్యంబని అంగీకరించునట్టి దుర్బుద్ధివికారంబు విసర్జించి యుండిన- 368

గీ. ఒక్కమంత్రరాజ ముపదేశమిచ్చెద
మదిపఠించు నీకు నచ్యుతుండు
సప్తరాత్రములకు సాకారమున వచ్చి
వాంఛితంబులిచ్చు వసుమతీశ. 369
క. శ్రీమానినీశు పదములు
ప్రాముఖ్యతఁబూజచేసి భవముఖ్యులు తా
రేమహిమను దెలిసిరి నీ
వామహిమను బొందువాఁడ వనఘచరిత్రా 370

వ. అనియివ్విధంబున జ్ఞానపూర్వకంబులగు సాంత్వనవచనంబుల నమ్మహీకాంతుని ననునయించి దేవమునీంద్రుండు ప్రత్యయంబు కొఱకు నిర్జీవంబగు రాజకుమారక కళేబరంబు చూచి త్యక్తదేహుండైన జీవుని నాకర్షించి యతనితో నిట్లనియె 371

మ. ఇదే మీతల్లియుఁ దండ్రియున్ వసుధపై నీక్షింపరానట్టి దుః
ఖదవాగ్నింబడి కుందువారిచట శోకంబంది నీబాంధవుల్
వదనాబ్జంబులు గందభూమినులు పెన్వాపోవుచున్నారు జీ
వదయాపూర్ణుఁడవై వసింపుము శిశువ్యాసన్న దేహంబునన్. 372

క. ఈరాజసుతుని దేహం
బారూఢిగ నాక్రమించి హర్షముతోడన్
ధారుణి యేలుము జనకుని
గారాబగుపట్టినగుచుఁ గ్రమమున జీవా. 373

క. అనిపలికిన మునివరుతో
ననియెను జీవుండు నో మహాత్మక జగమం
దున మీకు నెఱుఁగవలసిన
పనిగలదే యొకటియైన భావింపంగన్. 374

శా. పారంపర్యములైన కర్మములచే బద్ధుండనై ధాత్రిలో
దారాపత్యధనాప్తమోహమున నత్యంతంబు మత్తిల్లి యే
నారూఢిన్ వెసదాల్చుజన్మములసంఖ్యాతంబు లట్లైనచో
వీరే జన్మముతల్లిదండ్రులట భావింపన్ మునీంద్రోత్తమా. 375

వ. మఱియు జీవుండు కర్మసంగతుండై దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదియోనుల యందు సంభవించి వారలకు బాంధవుండును మధ్యస్థుండును నుదాసీనుండును మిత్రుండును శాత్రవుండును నగుచు సువర్ణాములగు నర్థంబులు వ్యవహారమార్గంబున నానాత్వంబునొంది పుణ్యాగూపంబు లగునట్లు దేహి నానావిధయోనిముఖంబుల సంభవించి బహురూపాకాంతుండై వర్తించు నిత్యంబగునర్థసంబంధంబు మానవాదుల యందనిత్యంబై కానంబడు నెవ్వనికి నెంతపర్యంతంబు సంబంధప్రాప్తి యగు నతనికినంతపర్యంతంబు మమత్వంబు నిలిచియుండు. నిట్లు యోగి గతుండగు జీవుండు నిత్యుండై యహంకారరహితుండై యుపలబ్ధమాత్రుండై యుండి సూక్ష్మాకారంబున సర్వాశ్రయుండై వర్తించు నప్పురుషుఁడు నిజమాయాగుణంబులచేత విశ్వాత్ముఁ

సృజియించునతనికి బ్రియుండు నప్రియుండును లేఁడు. నతండొక్కరుం డయ్యుఁ గర్తగుణదోషంబులనీక్షింపుచుఁ దద్గుణదోషంబులం జెందక మధ్యస్థభావంబునఁ బరాపరధర్మనుండై వర్తించు. నట్లగుటం జేసి జీవునకు దేహసంబంధంబు దేహియెడ మూత్ర, పురీష, శుక్ల, రక్త, మద్యాస్థినిర్మితంబై సంతతాపాయసమేతంబగు నీబాలుని కళేబరంబునందు రోయక నిలువందగునే యని పలికి యాజీవుండు స్వేచ్ఛావిహారంబునసరిగె. సంతసరపతియును దదీయ బాంధవులును నాజీవునివచనంబులాకర్ణించి శోకంబులుమాని యాకుమారునకుఁ బారలౌకికకర్మంబు లాచరించిరంత. బాలహంతలైన యారాజకాంతలు సిగ్గునంబరితాపంబునొందుచు బ్రాహ్మణనిరూపితంబులగు వ్రతంబుల శిశుహత్యాదోషనివారణంబుగాఁ జేసిరి. తదనంతరంబ చిత్రకేతుండును బంకంబులవలన వెలువడిన గంధగజేంద్రంబుచందంబున సంసారమహాంధకూపంబువలన వెలువడి యాత్మజ్ఞానసమేతుండై యామునీంద్రులతోడంగూడి కాళిందీతీరంబునకు నరుగుదెంచి తత్పుణ్యజలంబుల స్నానాదిక్రియలఁదీర్చి పులినాంతరంబున సమాసీనుండై నారదాంగిరసులకభివందనం బాచరించి యిట్లనియె. 376

గీ. గురువులేక శాస్త్రగోచరార్థము లెల్ల
ప్రజ్ఞచేతఁ దెలియఁ బలుకరాదు
గురుకటాక్షదృష్టి కొమరొప్పఁగలిగిన
వాఁడు ముక్తిఁబొందువై భవమున 377

క. గురువులుమీరు మహాత్ములు
పరికించిమదీయ వివిధపాతకహరమై
పరలోకసాధ్యమగు సు
స్థిరధర్మములానతిండు దృఢమగు వేడ్కన్. 378

వ. అనిన నారదుండిట్లనియె. 379

క. గురువే దైవము జగమున
గురువాక్యము ముక్తిమార్గఁ గోచరమగుఁ ద

ద్గురునింద సేయు కుమతులు
పరువడి యమసదనమునకుఁ బోవుదురనఘా. 380

గీ. సకలవేదశాస్త్ర సమ్మతంబగునట్టి
గుప్తమార్గమొకటి కుదురుపఱచి
వేడ్కతోడ నీకు వివరించి చెప్పెద
నాదరింపనలయు నమలచరిత. 381

సీ. భక్తితో నెందైన భావించి కొలిచిన
భక్తులకచ్చోటఁ బ్రకటమగును
సర్వసంపూర్ణుండు సర్వాంతరస్థాయి
సర్వసంవేద్యుండు సర్వసముఁడు
సర్వవేదస్తుత్య సత్స్వరూపకుఁడును
రక్షితభువన విభ్రాజితుండు
సనకాదియోగి హృత్సరసిజాంతర కర్ణి
కామధ్యనిలయుండు కార్యవేది
గీ. భానుశతకోటితుల్య ప్రభాసమేతుఁ
డబ్జసంభవ భవ మహేంద్రాదివిభుఁడు
సన్నుతానేక గుణసముజ్వలుఁడు విష్ణుఁ
డతనిఁ దలపుము హృదయమధ్యంబునందు. 382

క. ఆ దేవుఁడు త్రిజగములకు
నాదియు నంతంబునగుచు నఖిలజ్ఞుండై
పాదుకొని సర్వజీవుల
లోఁ దార్కానియుండు హృదయలోకితుఁ డగుచున్. 383

వ. మఱియు కర్మయోగంబును ధ్యానయోగంబును భక్తియోగంబును నను నుపాయత్రయంబు తత్ప్రాప్తికి కారణంబగు నందు నిజకులోచితధర్మంబులు సేయుచు ఫలవాంఛారహితుండై భగవత్ప్రీతిగా నాచరించునది కర్మయోగంబు. నిజమనఃపద్మంబున నభ్యాసయోగంబున లక్ష్మీవల్లభుని సాకారరూపదర్శనంబు ధ్యానయో

గంబు. శిలాదారుమయంబులైన ప్రతిమావిశేషంబులయందు కౌస్తుభాభరణుని నావహించి యందుఁ బూజాదియోగంబులు పురికొల్పుట భక్తియోగంబు నందభ్యాసమూలంబునఁ జిత్తంబు తదాయత్తంబుచేసి బాహ్యంబునుమఱచిన మానవుండు వైకుంఠప్రాప్తుఁడగునని మఱియునిట్లనియె- 384

సీ. ఓంకారపూర్వక యుక్తంబుగా వాసు
దేవాయ భగవతేధీమహీయని
తొలిఁ దొలిఁ బలికి ప్రద్యుమ్నున కనిరుద్ధ
సంకర్షణున కతిశాంతునకును
విజ్ఞానమాయాది కజ్ఞానహారునకు
సతతమహానంద సంయుతునకు
నిశ్చలాత్మారామ నిరవద్యహృదయున
కతినిర్మలున కనంతాదినామ

గీ. కీర్తనీయునకును హృషీకేశునకును
దెలియవినివృత్త సద్వైతదృష్టినుతున
కాత్మహర్షానుభూత్యర్థమై షడూర్మి
రహితునకు మ్రొక్కెదను రమారమణునకును. 385

సీ. అద్వితీయాకృతి నలరివాక్యాగోచ
రాత్ముఁడయ్యును మనోధ్యాన గమ్యుఁ
డవ్యక్తనామరూపాది సమేతుఁడు
సదసత్వరవ్యక్తసంయుతుండు
నగు నేమహాత్మునియందు విశ్వములెల్ల
మృద్వికాసంబులు మృద్గతంబు
లైనచందంబున నవ్యయస్థితి జన్మ
ములఁబొందు సంద్రియుబుద్ధిహృదయ

గీ. ములును బ్రాణము లెఱుఁగ నేమూర్తి విధము
లాకసమురీతి భువన బాహ్యాంతరములు

సంతతానందమూర్తియై సంక్రమించు
నా హృషీకేశుఁడగు విష్ణు నభినుతింతు. 386

గీ. యత్నమున నభితప్తలోహంబుమాడ్కి
బుద్ధిదేహేంద్రియ ప్రాణములు మనంబు
తదభిమానాయకాంశ విధంబులగుచు
సర్వమర్త్యాంతరంబుల సంచరించు. 387

వ. అనియిట్లు పుండరీకాక్షుని సన్నుతించి మఱియునుం బ్రణవపూర్వకంబుగా భగవన్మహాపురుష మహానుభావ మహావిభూతిసమేత భావ సకలసాంత్వతనికరపరివృఢకమలకుట్మలోపలాలిత చరణారవిందయుగళ పరమపురుష నిత్యలక్ష్మీనివాస నీకు ననంతంబులైన సాష్టాంగదండంబులాచరించెదనని యివ్విధంబున మంత్రపూర్వకంబుగా మహాపురుష మహానుభావ మహావిభూతిసమేత భావన సకలసాంత్వతనికర పరివృఢకమలకుట్మలోపలాలిత చరణారవింద యుగళ విష్ణుస్తుతియొనర్చిన నమ్మహాపురుషుండు నీకు సప్తరాత్రంబులకుఁ బ్రత్యక్షంబగునని చిత్రకేతునకు నుపదేశించి నారదుండు నాంగీరసుండును బ్రహ్మలోకమునకరిగిరంత. జిత్రకేతుండును మనోవికారసంభవంబగు సంశయంబుమాని వాయుభోజనుండై యేకాంతంబునవసియించి నిజమనశ్శకంజంబున శంఖ, చక్ర, గదా, శార్ఙ్గాది దివ్యాయుధధరుండును శ్రీవత్సకౌస్తుభాంకితుండును, రత్నకిరీట హారకటకాంగుళీయ దివ్యభూషణభూషితుండును పీతాంబరాలంకృతుండును, మణిమయసింహాసన సమాసీనుండును నైన లక్ష్మీవల్లభుని విమలాకారంబు ధ్యానయోగంబునఁ బ్రత్యక్షంబగునట్లుగాఁ బాదుకొల్పి నారదోపదిష్టంబగు తన్మంత్రరాజంబు పఠియింపుచుఁ దద్ధ్యానప్రభావంబున సప్తరాత్రంబులకు విద్యాధరత్వంబునొంది కొన్నిదినంబులకు మనోవేగంబున శేషశయనునుండగు శ్రీవల్లభుని సమక్షంబునకరిగి— 388

శా. ఆలోకించెను జిత్రకేతుఁడచటన్ హారాంగుళీయాంగద
వ్యాలోలామలరత్నకుండల కిరీటాదిస్ఫురద్దివ్య భూ

షాలంకార విరాజితున్ విమలవక్త్రాబ్జున్ సువర్ణాంబరుం
భూలక్ష్మీ లలనావిలాసితకృతున్ బుణ్యాలయున్ మాధవున్. 389

క. హరిఁగనుఁగొని విమలాంతః
కరణుండై యంత నతఁడు ఘనముగఁ బులకాం
కురములు తనువుననొదవఁగఁ
గరములు జోడించి భక్తి కలితుండగుచున్. 390

క. రభసంబునఁ దద్విష్ణున
కభివాదనమాచరించి యతినమ్రిత వా
గ్విభవమునఁ సన్నుతించుచు
నభిముఖుఁడై నిలిచి యిట్లులనియె నృపాలా. 391

శా. సర్వేశాజగతీధవా గుణనిధీ సంసారవిచ్ఛేదకా
సర్వైశ్వర్యవిరాజితామరచమూ సంసేవ్యపాదాంబుజా
సర్వార్థప్రియదర్శనాకమల సంజాతాది వాగ్వర్ణితా
సర్వాతీత మునీంద్ర మానససరోజాతాలయా మాధవా. 392

సీ. అజితుఁడవై నీవు విజితాత్ములగు సాధు
జనులచేజితుఁడవు సంతతంబు
నిష్కాములగువారు నెలకొని సేవింప
నిత్తువు వారల కీప్సితార్థ
మీశ్వరజగధీశ విశ్వోద్భవస్థితి
హననకారణమైన యనఘ నీకు
నజ్ఞలాగతవై భవాదుల నాత్మలో
నెఱుఁగక వాదావసరములందు
గీ. నీశ్వరాభావమతముల నిచ్ఛగించి
మహినిబ్రత్యక్షమేక ప్రమాణమగుచు
వాదములుచేసి తుద ఘోరవాదులందు
ననుభవింతురు దుఃఖంబులవశులగుచు. 393

వ. మఱియుఁ బరమాణ్వాది బ్రహ్మపర్యంతంబు భూతకోట్లకు నాది మధ్యాంతరవర్తివై ప్రవర్తింతువు. దేవా దశగుణోత్తరంబులైన సప్తావరణంబులచేత నావృతంబగు నిన్నెఱుంగలేక నరపశువులు విషయాపేక్షితులై కరంజ బీజంబులమాడ్కి నపవిత్రులై ముక్తిం బొందలేరు. ప్రజ్ఞులు గుణరహితుండవై జ్ఞానరూపంబవగు నిన్ను నెఱుంగలేరు. జ్ఞానులాత్మలవిలోకింతురు ? అకించనులై యాత్మారాములైన మునీంద్రులు మోక్షార్థులై భవన్ముఖచోదితంబులగు భాగవతధర్మంబులాచరింతురు. సత్వరూపావిషమబుద్ధిసమేతులైన నరులు త్వమహమ్మనెడి భేదవాక్యంబుల నంగీకరించి పృథగభిమతసమేతులై యిష్టకర్మంబు లాచరింతురు. మఱియు నాత్మకుఁ బరాపరభావంబులేదని యెఱింగి పెద్దలు దగ్ధకర్మనిరతులై భవచ్చరణారవిందంబులుసేవింతురు. జగన్నాథా భవన్నామ మంత్ర శ్రవణమాత్రంబున పతితుండైనను సంసారంబున ముక్తుండగు మఱియును- 394

చ. సుర మును లాసతిచ్చిన విశుద్ధభవత్కథితార్థ ధర్మసా
గరమునఁ దేలియాడి త్రిజగన్నుతమై విలసిల్లు మీపదాం
బురుహావిలోకనంబునను బుణ్యచరిత్రుఁడనైతిఁ బుండరీ
కరుచిర నేత్ర యింక నధికంబగు విన్నపమేయ్యదీశ్వరా. 395

గీ. అఖిలలోకరక్ష వాదిమ కర్తవై
దుష్టజనులకెల్ల దుర్నిరీక్ష్య
మగుచుఁ బరమహంసమగునట్టి మీకు సా
ష్టాంగ నుతులొనర్తు నంబుజాక్ష. 396

క. భూతలమెవ్వని శిరమునఁ
జాతురితో సర్షపంబు చందంబున వి
ఖ్యాతంబగు నావిష్ణుని
చేతోమార్గమునఁ దలఁతుఁ జింతితఫలదున్. 397

వ. అని యివ్విధంబున సన్నుతించు విద్యాధరనాయకుం గనుంగొని సంతుష్టుండై పుండరీకాక్షుండిట్లనియె. 398

సీ. ఉర్వినారదమునీంద్రోక్త విద్యారూప
మునశ్రుతి చోదితమునను నీకు
విద్యాధరత్వంబు వేద్యమైనిల్చెను
సిద్ధుండవైతివి విశుద్ధచరిత
యేను భూతాకృతినెనసిన భూతాత్మ
భూతభావనుఁడనై పొదలుచుందు
మొనసిశబ్దబ్రహ్మమును ననగలయట్టి
యాది మదీయదేహమ్ముగలదు

గీ. నదిజగంబులవర్తించు నందు జగము
లతిముదంబునవర్తించు నాద్యయంబు
మత్స్వమాకాంతమగుచుండు మఱియు మత్స్వ
రీరమనఁదగు నదియ ధాత్రీతవేంద్ర. 399

వ. వినుమింక స్వప్నసంగతుండగు పురుషుం డాత్మలోనఁ బ్రపంచంబు నాలోకింపుచుఁ దన్నెఱుంగకయుండు నిట్లుజాగరణాదులు నాత్మకు జీవస్థానంబు లివి మాయామాత్రంబులని యెఱింగి యేత ద్వ్యతిరిక్తంబులుగా నన్నుం దలంపవలయునని మద్విఘ్నంబగు నాత్మకుఁ సంసారంబునందు దేహంబువలన దేహంబును మృతివలన మృతియుఁ గలుగు నాత్మపృథివిపయిం బంచభూతకిరంబగుమానుష దేహంబాశ్రయించి జ్ఞానవిజ్ఞానంబులకు సంభవంబగునాత్మ నెఱుఁగక ముక్తిఁబొందలేఁడు. జ్ఞానసంగతుఁడగు దేహమందులఁబరిక్లేశంబును ఫలవిపర్యంబును దలంచి తద్ద్వయంబును తద్విహాసనంబును సంకల్పంబువలన విసర్జించి సుఖంబునకు దుఃఖమోక్షంబుకొఱకును గర్మంబులాచరించి తద్వయంబును దేహవిపర్యయంబు నెఱుంగుచు మద్భక్తుండు స్థానత్రయవిలక్షణంబై సూక్ష్మంబగు నాత్మగతి నెఱింగి దృష్టశ్రుతాంశంబులతోడి స్నేహమోహ నిర్ముక్తుండై

జ్ఞానవిజ్ఞానసమేతుండై పరమాత్మదర్శనంబున మత్సాయుజ్యంబు నొందు నట్లగుటం జేసి నీవునప్రమత్తుండవై మద్వాక్యంబులాకర్ణించి మద్భక్తుండవై సంచరింపవలయు నని పుండరీకాక్షుం డానతిచ్చి యంతర్ధానంబునొందె. జిత్రకేతుండును దత్ప్రసాదంబున విద్యాధరత్వంబునొంది దేవమునిగణంబులు సన్నుతింప, నవ్యాహతబలేంద్రియసంపన్నుండై విద్యాధరసమేతుండై నానాసంకల్పప్రభావంబులగు కులపర్వతద్రోణిమధ్యంబులయందు లక్షవర్షంబులుక్రీడింపుచు లక్ష్మీకాంతుగుణంబులుగాన మూలంబున ననవరతంబున సన్నుతింపుచు నొక్కనాడు. 400

మ. సరసామాత్యవధూసమేతుఁడగుచున్ సత్పుష్పకారూఢుడై
హరిభక్తుండగు చిత్రకేతు వసుధాధ్యక్షుండు కైలాసభూ
ధరశృంగంబున సిద్ధచారణమునీంద్రవ్యాప్తరాజత్సభాం
తరసింహాసనమందుఁ గాంచె గిరిజాతాపంచబాణారులన్. 401

వ. ఇట్లు సింహాసనంబున నన్యోన్యసమాలింగితులై సభామధ్యంబున నున్న పార్వతీపరమేశ్వరులం గనుంగొని నవ్వుచు నావిష్ణుభక్తుండొత్తిలి యిట్లనియె. 402

సీ. అఖిలలోకశరణ్యుఁడై శరీరులనెల్ల
ధర్మబోధకుఁడనఁ దనరుశివుఁడు
సిగ్గొకింతయు లేక యెగ్గాత్మదలఁపక
ప్రాకృతంబగు నరుపగిది నతఁడు
సభలోనఁ గామినీసహితుఁడై యున్నాఁడు
బ్రహ్మవాదియు సభాపతియునగుచు
కాముకులైన నేకాంతమందు నెకాని
సతులఁగూడరు సభాస్థలములందు
గీ. ననుచు గంధర్వపతి పుష్పకాంతరమున
బలుకు వాక్యంబులాలించి ప్రమథవిభుఁడు
నవ్వెనంతట కోపసన్నాహకలిత
యగుచుఁ బార్వతి హరునితో ననియెనిట్లు. 403

గీ. పంకజాసనాది పరమాత్మవిధులెల్ల
నాత్మ నిన్నెఱుంగరట్టిచోట
మహిని సిగ్గులేనిమనుజోంట్ల శాసింప
దండధరుఁడె వీఁడు ధన్యచరిత. 404

క. హరి పాదసరసిజంబులు
నిరతంబును బూజచేసి నిందింపని యా
పరమేష్ఠిప్రముఖామరు
లెఱుఁగరే ధర్మసరణి నెనసిన వేడ్కన్. 405

వ. అనిపలికి రుద్రాణియిట్లనియె. 406

ఉ. ఆయత బుద్ధియుక్తులగు నాచతురాననముఖ్య దేవతా
ధ్యేయపదాబ్జముల్ గలిగి దృష్టిజగత్పతి యైనశంకరున్
వేయువిధంబులం బరిభవింపుచుఁ దాన నియామయుక్తుఁడై
పాయక త్రుళ్లు నీమనుజపాలకకీటముఁ ద్రుంపుఁ డియ్యెడన్. 407

గీ. పరమమునులచేత నిరతంబు సేవింపఁ
దగిన విష్ణుపాదయుగళమందు
నిశ్చితాత్మజనిత నిర్మలంబగు భక్తి
కితఁడు నర్హుఁడెచట నెన్నిచూడ. 408

చ. అని హరుతోడఁ బల్కి తదనంతరమంచు హిమాద్రికన్య సం
జనిత విశాల కోపనయ నాన్వితయై త్రిజగంబు భీతిలం
జనపతిఁ జూచి యోవిగతసార సమన్విత నీవు ధాత్రిలో
నొనరెడి వేడ్కతోన సురయోనిజనింపుము దుష్టవర్తనా. 409

వ. అనియిట్లురుద్రాణి శాపంబిచ్చినఁ జిత్రకేతుండు పుష్పకంబుడిగ్గి
శంకరునసముఖంబునకుంజనుదెంచి ప్రణామపూర్వకంబుగాఁ బార్వతీ
దేవితోనిట్లనియె. 410

సీ. అంబ నీచే శాపమందితి రుద్రాణి
పూర్వనిర్దిష్ట సత్పుణ్యపాప
ఫలము లెచ్చటనైనఁ బ్రాప్తంబులగుఁ గాని
తప్పింప నెవ్వరికైనఁ దొలఁగ వెందు
సంసారసక్తుఁ డజ్ఞానావృతాత్ముఁడై
సుఖదుఃఖములఁ బొందు సారిదివిూఁదు
తద్ద్వయంబునకు నాత్మయును నన్యుండును
కర్తలుగారు దుష్కర్మ మనుజుఁ
గీ. డాపరాత్మకుఁ దత్కర్మమనుచు మదిని
నిశ్చయముగాఁగఁ దలఁపుచు నేర్పుదప్పి
యరయఁ గర్తృత్వకారణత్వ క్త శక్తి
రహితుఁడై యాత్మసాక్షి మాత్రమున వెలయు. 411

వ. మఱియును గుణప్రవాహంబగు నిందు ధరురాశి శాపంబు నను
గ్రహంబును నరకంబును సుఖంబును దుఃఖంబునను నివి భగవద్భక్తు
లకు సమంబె కాని భేదంబు లేదు. భగవంతుండగు పరమేశ్వరుం డద్వి
తీయుండై భూతంబుల సృజియించి వానికి బంధమోక్షంబులైన
సుఖదుఃఖంబుల గల్పించి సాక్షియై వర్తించు జాతిబంధరహితుండై
సర్వసముండై నిరంజనుండైన దేహికి ననురాగంబును రోషంబు
నుం గలుగునే. యట్లయిన జీవులకు శక్తివిసర్గంబు సుఖంబుకొఱకును
నహితంబుకొఱకును మృత్యుజన్మంబులు బంధమోక్షంబుల కొఱ
కును శరీరుల సంసారబంధకల్పనంబులగుఁ గాత్యాయినీ శాప
విమోచనంబుకొఱకు నిన్ను స్తుతియించెద. నావలని యపరాధంబు
క్షమియింపుమని చిత్రకేతుండు రుద్రునకుఁ బార్వతీదేవికి నుతు
లొనర్చి క్రమ్మఱ నిజవిమానారూఢుండై చనియె. నంత శంక
రుండు దేవ దైత్య గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరులు వినమృడానితో
నిట్లనియె. 412

క. ఘన శంకా విరహితమతు
లనృత పరాఙ్ముఖులు నిస్పృహత్వ మహాత్మా

భినుతులు నగు హరిభక్తుల
వినయవివేకములు గంటె వేగిరి తనయా. 413

క. నరక స్వర్గంబులయెడ
సరసతఁ దుల్యార్థబుద్ధి సంయుతులగుచున్
హరిభక్తులైన మనుజులు
వెలువరు దామెందునైన విశ్వములోనన్. 414

వ. మఱియు దేహులకు దేహసంయోగంబున ద్వంద్వంబులైన యీశ్వర మాయాకల్పితంబులైన సుఖదుఃఖంబులను జన్మమరణంబులను శాపానుగ్రహంబులను సమదర్శనుండయ్యె. నిట్టిది విష్ణుభక్తులకు సాధ్యంబగు సంభవించునవి స్వప్నకీలితంబులుగాఁ దలంచు జ్ఞానవైరాగ్యవీర్యంబులంగలిగి విష్ణుభక్తిసమేతులగు మానవులకు నవ్యాపాశ్రయంబులేదు. ఏనును బ్రహ్మయుఁ గుమారుండును నారదుండును బ్రహ్మపుత్రులగు మునులును సురేశ్వరుండును నా పరమపురుషుని స్వభావ గుణ వ్యాపారరూపంబుల నెఱుంగలేము. ఆవిష్ణుండు సర్వభూతాంతర్యామియగుటం జేసి యతనికిఁ బ్రియుండు నప్రియుండును మిత్రుండును శత్రుండును లేఁడట్లగుటం జేసి చిత్రకేతుండును లక్ష్మీవరునిపాదభక్తుండుగావున శాపానుగ్రహంబులయందు సమదర్శనుండయ్యె. నదిగావున విష్ణుభక్తినిరతులైన మహాత్ములయెడ విస్మయంబునొందవలవదని పరమేశ్వరుండు పలికిన వచనంబు లాకర్ణించి పార్వతీదేవి కోపంబుమాని సంతసంబునొందెనని శుకయోగీంద్రుండు మఱియునిట్లనియె. 415

గీ. చిత్రకేతుఁడంత శివునిభామినివల్ల
శాపమంది దనుజ రూపమలర
ద్వష్టదక్షిణాగ్నిఁ దార్కొని జనియించె
విష్ణుభక్తితోఁ బవిత్రుఁడగుచు. 116

క. దనుజుండయ్యును లక్ష్మీ
వనితాధిప భక్తుఁడగుచు వర్ణితుఁడగు వృ

త్రునిచరిత వేద్యూతోడను
వినుపించితినింక నేమి వినఁదలఁతు నృపా. 417

క. ఈయాఖ్యానము భక్తిని
ధీయుతులై పఠన సేయు ధృతియుక్తులు దీ
ర్ఘాయువులఁ బొదలి శ్రీహరి
సాయుజ్యముఁ బొందువారు జగములువొగడన్. 418

వ. అనిన శుకయోగీంద్రునకు రాజేంద్రుండిట్లనియె. 419

క. దనుజామరులోకవంశం
బున సంభవమంది రందు పుణ్యవ్రతమా
కును వినవలయును వేడుక
వినుపింపుము చిత్తమలర వివరంబెల్లన్. 420

వ. అనిపలికిన రాజచంద్రునకు మునిచంద్రుండిట్లనియె. వృష్టియను పేరంగలుగు సవితృనిభామ వ్యాహృతియుంబగు సావిత్రిని నగ్నిహోత్రంబులను మహాముఖంబులను సౌమంబును జాతుర్మాస్యంబునుగాంచె భగుని భార్యయగు సిద్ధిమహిమను విభవు నాశిషంబును వరారోహయగు కన్యకనుంగనియె. ధాతక్రియయందు కుహూసినీవాలులను నగ్నిపురీష్యలను మొదలగు వారలంగనియెఁ. దద్వాంశంబున భృగువుసంభవించె. వల్మీకంబున వాల్మీకి జాతుండయ్యె. మిత్రావరుణుల కూర్వశిసన్నిధానంబున నుద్గతంబైన నిజరేతంబుఁ గుంభంబునం జేర్చిన దన్ముఖంబున వసిష్ఠుండును నగస్త్యుండును సంభవించిరి. మఱియు పౌలోమియందు దేవేంద్రుఁడు జయంతుని ఋషభుని మీఢుష్టునిఁగనియె. నంత నురుక్రమునకుఁ గీర్తియందు బృహచ్ఛోకుండును సంభవించె. నతనివలన నాభాగాదులుద్భవంబందిరందు గయాదువయనుజంభునికూతురు హిరణ్యకశిపునకు భార్యయై సంహ్లాదుండును, ననుహ్లాదుండును, హ్లాదుండును, బ్రహ్లాదుండును నను నలువురుకుమారులంగనియె. వారలతోఁబుట్టువగు సింహిక విప్రజిత్తివలన రాహువును, కేతుశతంబునుగనియె. నంతవిష్ణుండమృత

పానంబుసేయుచున్న యా సైంహికేయుని శిరంబు చక్రంబునఁ
ద్రుంచె. సంహ్లాదుండు దరియనుభార్యయందు పంచజనుంగాంచె.
హ్లాదుండు ధర్మనియందు నిల్వల వాతాపులంగనియె. వారల నగ
స్త్యుండుసంహరించె. ననుహ్లాదునిభార్యయగు సౌమ్యయందుబాష్క
లుండును, మహిషుండును సంభవించిరి. ప్రహ్లాదునకు విరోచనుండు
గలిగె. నతనికిబలిసంభవించె. నతండు యజ్ఞసేనియందు బాణుండు
మొదలుగాఁగలుగు కుమారశతంబుఁగనియె. నాబాణుండు తపోమా
హాత్మ్యంబునఁ బరమేశ్వరదయాపూర్ణుండై ప్రమథగణంబులకు
ముఖ్యుండై యుండె. నప్పరమేశ్వరుండు తత్పురద్వారపాలకుండై
వర్తించు నంత దితివలన మరుద్గణంబేకోన పంచవింశత్సంఖ్యంబు
ప్రవర్తింపుచు వారలు మహేంద్రునకు మిత్రులై త్రిదివంబున కరిగి
రని చెప్పినవిని పరీక్షున్నరేంద్రుండిట్లనియె. 421

క. దితి సంతానం బంతయు
శతమన్యుముఖాది దేవ సంఘముచేతన్
హతమయ్యెడిచో నింద్రున
కలిముద మెట్లొదవె దద్గణావలిమీఁదన్. 422

ఆ. అమరుద్గణంబుల మరాధినాధున
కేమి హితముచేసి రెట్టివిధిని
నానతీయవలయు నఖిలంబు హర్షింప
వినుతసత్యగణ్య మునివరేణ్య. 423

క. అని భూకాంతుఁడు పలికిన
విని యోగీంద్రుండు మునులు విస్మయమొందన్
మనమున నిశ్చలుఁడై పలి
కెను దరహాసమున లలితకేలిదలిర్పన్. 424

సీ. హతపుత్రియగు దితి యాత్మలో నొకనాఁడు
దలపోసి సంతాప సహితయగుచుఁ
బురుషోత్తముఁడు తోడఁబుట్టియుండియు నిజ
భ్రాతృహంతయుఁ బాపరతుఁడునైన

దేవనాథునిఁబట్టి తెగ వధింపఁగఁజాలి
ఘనపరాక్రముఁ డైన తనయు నొకనిఁ
గాంచెదనని పూని గర్వప్రతిజ్ఞతోఁ
బ్రబలుచు నాత్మీయ భర్తకడకుఁ

గీ. జని తదీయోపచార పరిశ్రమబుద్ధి
సహితయగుచును నిత్యంబు సత్వరమునఁ
జూపులను మంచిమాటలఁ దేపతేప
వశముఁ జేసెను బ్రియుని సర్వసజనదస. 425

క. ధీనుతుఁ డైనను సంతత
దానోజ్జ్వలుఁ డైనఁ గీర్తి ధన్యుం డైనన్
మానవుఁడు జగములోపల
మానవతీ వచనములకు మాఱ్పడఁగలఁడే. 426

క. పురుషుని మతి గొలఁగింపను
వెరవు విచారించి బ్రహ్మ విధనోన్నతుఁడై
తరుణులఁ బుట్టించెను సు
స్థిర రూపవిలాసవేష ధీసన్నుతులన్. 427

వ. అంత దితి కశ్యపునకు మనోనుకూలంబుగా నుపచారంబులు సేయుచు
నొక్కనాఁడు సంతసంబునఁగుడ నేకాంతంబున వివిధసంభోగములను
విలాసవిభ్రమ కేళీవిలాసంబులఁ బ్రొద్దుపుచ్చిన నతండు సుఖపార
వశ్యంబున నిజకాంతనాలోకించి యిట్లనియె. 428

సీ. పురుషులు సంతుష్టిఁ బొందియుండెడిచోట
నతివల కీరాని దైన నొకటి
గలదె ముజ్జగములఁ గమలాక్షి యేమైన
నిచ్చెదఁ బాధింపు మీప్సితార్థ
మతి వేడ్క సతులకుఁ బతియె దైవము విష్ణుఁ
డఖిలజీవులకెల్ల నాదివేల్పు
భర్తృరూపముచేత భామలకును విష్ణుఁ
డారాధ్యుఁడగుఁ దత్వమరసిచూడ

గీ. నాపరంజ్యోతి రూపము నాక్రమించి
పూజ్యుఁ డయ్యెడి నీచేతపూర్వుఁబోలి
సతులు గోరుదు రేమైన సంతసమున
నాత్మనాథుఁడు సుఖలీల నరయునపుడు. 429

క. అనిపలికిన దితియపు డి
ట్లనియెను మునివర్య దేవతాధిపు తలఁద్రుం
పను జాల బలిమిగలిగిన
తనయుని నీయంగవలయు ధన్యచరిత్రా. 430

వ. ఇవ్విధంబున దితి యకర్తవ్యంబైన వరంబడిగినఁ బరితప్తుండై యా
కశ్యపప్రజాపతి శోకంబందుచు నిట్లనియె. 431

శా. పాతివ్రత్యముగల్గియుం దితిమహా పాపాత్మురాలై ననుం
జేతోజాత సుఖంబులందనిపి నా చేతన్ మహాదోష వి
ఖ్యాతంబైన వరంబుఁ బుచ్చుకొన మాయాపూరిత స్వాంతయై
యేతెంచెన్ వడితో నధర్మమిఁక నేడల్లానొకో దైవమా. 432

క. తరుణుల తలఁపులు మాయని
యెఱుఁగక వరమడుగమనిన నీభామిని దు
ష్కరమైన వరమునడిగెను
హరిహయుఁడువధింప నర్హుఁడగునే తలఁపన్. 433

క. తరుణులు తమ పనిచేకొను
కొఱకై మాయాప్రయుక్త గుణములతోడన్
దిరుగుచుఁ జెఱఁ జూతురు స
త్వరులై నిజపతులనైనఁ దనయులనైనన్. 434

గీ. ఆననంబు వికసితాంభోజ సదృశంబు
భాషణంబు లమృత భాసురములు
చిత్తమధిక తీక్ష్ణత ఖడ్గధారాభ
మిట్టి సతులగుణము లెఱుఁగవశమె. 435

క. అడిగిన వరమిచ్చెదనని
నాడిపెయు నీకున్న యెడల నుడువడి సత్యం
బెడలుదు దుర్మార్గంబున
నడలుచుఁ బడవలయు రౌరవాదుల యందుల్. 436

సీ. అదియుఁగావున సత్యముడుగకుండెడు నట్లు
గానొక్క వ్రతము నేఁ గల్పనంబు
చేసెద దితి.దానిఁ జేకూర్పలేమిఁ ద
ద్వ్రతనాశదోషంబు దగిలినంతఁ
బాకశాసను నడువంగఁజాలు సుతుండు
మఱిసంభవింపఁడు మహిమ మెఱసి
యున్నైనచోట దేవేంద్రుండు సుఖయించు
నమరులతో నపాయంబు లేక

గీ. యనుచు మదిలోన నీయుపాయంబు దలచి
క్రోధసందీప్తలోచనా కులితుఁడగుచు
లలితవాక్యులఁ దేనియల్ చిలుకుచుండ
నాత్మసతిఁజూచి హానితాననియెనిట్లు. 437

క. వ్రతమొక్కటి చెప్పెదఁ ద
ద్వ్రత మాచరణంబు సేయఁ దలఁపోవగఁ జా
జాలితి వేని శక్రుఁ జంపెడి
సుతుఁ దుద్భవమొందు నీకు సురుచిరవదనా. 438

వ. అనిపలికిన ముదిత వికచవదనయై కశ్యపునకు దితియిట్లనియె. 439

శా. స్వామిరా నీదయ నాయెడం గలిగినంజాలుల్ మహాభక్తితో
నేమైనన్ వ్రతమాచరించెదను నే నిష్టార్థ సంసిద్ధికై
యా మేలైన వ్రతంబు సేయువిధ మెట్లుందే విసర్జంబులా
నేమాసంబున నాచరింపఁదగు నాకీచందంబు దెల్పంగదే. 440

వ. అనిన మునీంద్రుండిట్లనియె. 441

చ. క్రమమునఁ జెప్పెదన్ వినుము కామిని గైకొని మార్గశీర్ష మా
సమునను శుక్లపక్షమున సౌమ్యదినంబుననుండి వత్సరాం
తము శుచియయ్యు బ్రత్యహముఁ దప్పక భక్తిని విష్ణుపూజ చే
సి వేడ్కతోడుత భుజింపఁగ నొప్పగుఁ గాలపర్వమున్. 442

వ. మఱియును- 443

సీ. నఖ రోమ విచ్ఛేదనంబు సేయుట జంతు
సంఘంబుఁ జంపుట సత్యముడుగు
టనృతంబు వలుకుట యాత్రలు నడుచుట
కంటకామేధ్యంబు లంటుకొనుట
సంధ్యల ముక్తకేశయయి యుండుట మఱి
చేరి దుర్జనగోష్ఠి సేయఁ బోక
సామిషాన్నోచ్ఛిష్ట చండికావృషలాన్న
భుక్తి సేయుట నిద్రఁ బొదలుచుంట

గీ. నగ్నయై తీర్థమాడుట నరులఁ గూడి
భాషణంబులు మానంబు పరిహరించు
టం జలినిజలము గోలుట యాడఁ జనుట
కడకనియ్యవి వ్రతనాశ కారణములు. 444

వ. ఇట్లు వ్రతభలంశకరణంబులైన కర్మంబులఁ బరిత్యజించి శుచిత్వం
బున ధౌతవస్త్రంబులు ధరియించి దివ్యగంధపుష్పభూషణంబుల
మంగళమూర్తియై గోవిప్రనమస్కారపూర్వకంబుగా విష్ణునారా
ధింపుచు నిట్లు పుంసవనవ్రతంబు వత్సరపర్యంతంబును నిర్విఘ్నం
బుగా నాచరించిన నీకు శచీనాయకశిరశ్ఛేదన సమర్థుండగు కుమా
రుండు సంభవించునని చెప్పినవిని సంతసంబున నుప్పొంగి యావామ
లోచన భర్తృవాక్యం బంగీకరించి తద్వ్రతాచరణంబు సేయుచుఁ
దత్ప్రభావంబున గర్భంబుధరియించె. నంతనింద్రుండు తద్వృత్తాంతం
బెఱింగి యాయింతిగర్భంబు వినాశంబు సేయుంబూని యనవరతం
బును గందమూలఫలసమిత్కుశపత్రాంకురానయనాదివినయ సమ

ద్ధుండై తత్పరిచర్యావిధానంబున వర్తిల్లుచు ఛిద్రంబు నిరీక్షించుచుండె
నని చెప్పి శుకుండు మఱియు నిట్లనియె. 444

అశుచియై యొక్కనాఁ డాశ్యపాంగన
కడుఁ గుస్సి పరికీర్ణకబరియగుచుఁ
చరమసంధ్యావేళఁ గరములు మోముపై
నిడుకొని నిద్రింప నింద్రుఁడంత
నీక్షించి యవసరంబిదియ నాకనుచును
వలకేల వజ్రంబు వాఁడిమెఱయ
యోగమాయాబలయుక్తుఁడై యాయింతి
కుక్షిఁ బ్రవేశించి క్రోధమొదవ

గీ. నచటఁ దద్గర్భమే డువ్రియ్యలుగఁ జీల్చి
వానిఁ బ్రత్యేకమేడేసిగా నొనర్చి
ద్రోణపుత్రుని శరవహ్నిపూన నిన్ను
ఖండితములైన భవదంగకములమాడ్కిఁ. 445

వ. ఇట్లు బహుప్రకారంబుల ఖండితంబులగు తత్ఖండంబులు విష్ణుమా
యా పరిపూర్ణంబగుటం జేసి మృతింబొందక కనకసమాన తేజంబునఁ
బొదలుచు నేకోనపంచాశత్సంఖ్యలం గలిగి మరుద్గణంబై యాశచీ
వల్లభునితోడఁ గూడి తదగర్భంబు వెడలి రంత దితిమేల్కాంచి మరు
ద్గణసమేతుండై యున్న దేవనాయకుం గనుంగొని యిట్లనియె. 446

క. సురలకు మిక్కిలి సాధ్వస
కరుఁడైన కుమారుఁ డొకఁడు కలిగెడికొఱకై
పరిపూర్తి వ్రతముసలుపఁగ
నెఱుఁగము నిందరు తనూజు లెట్లొదవిరొకో. 447

చ. పరువడి రజ్జువందు ఘన పన్నగ బుద్ధిజనించినట్లు శు
క్తిరజతమంచు వేడుకను గేలధరింపఁగఁ బూనినట్లు సు
స్థిరమగు నామనంబు భ్రమఁ జెందెనొకో పరమేశుమాయచే
సురవర యాకుమారకుల చొప్పెఱిఁగింపుము నిర్భయంబునన్. 448

వ. అనిన దితితోఁ బురందరుం డిట్లనియె. 449

సీ. అమ్మ నీ కెఱిఁగింతు నాద్యంతమును మృషా
భాషణంబులుగావు పద్మవదన
వ్రతలబ్ధమగు భవద్వర్ణిత గర్భము
య్యమరులకును వైరమని యెఱింగి
యెదరువేచుచునుంటి నేఁ బరిచారక
వ్యాజంబునను యుష్మదాశ్రమమున
నంత నీవేళ నీవశుచివై నిద్రా సు
ఖంబునఁ బొందుటగాంచి యిదియ

గీ. వేళయనుచును వజ్రంబు కేలఁబూని
కుక్షిఁ జొరఁబడి యప్పుడు గుప్తమూర్తి
నగుచు గర్భంబు మొఱవెట్టినంతఁ దిగిచి
కినుకఁగోసితి నేడేడు తునియలుగను. 450

వ. ఇట్లే కోనపంచాశత్ప్రకారంబులగు భవద్గర్భంబు తద్వ్రత మహాత్త్యంబున విష్ణుకళాపరిపూరితంబై మృతిఁబొందక మరుద్గణనామంబునఁ బ్రకటంబయ్యెఁగాని మాయారూపంబుగాదు నేఁజేసిన యపరాధంబు క్షమియింపుమో తల్లి భవద్వ్రతభంగంబు చింతించి సమయవిచ్ఛేదనంబున గర్భంబు చొచ్చి పాపచిత్తుండనై వజ్రధారల గర్భంబు విదళనంబుఁజేసిన నాశకలంబులు చెడక మహాశ్చర్యంబై యివ్విధంబునం గుమారులైరి మహాపురుషబీజసంసిద్ధికి గార్యానుషంగికాకుండు నే భగవదారాధనంబు కోరికలం బాసి యెవ్వరు గావింతురు వా రిహపరంబుల స్వార్థకుశలు లగుదు రిమ్మహాపురుషవ్రత సముత్పన్న తేజంబడంప నెవ్వఁడోపుఁగావున దుర్మదంబునఁ బాప స్వరూపుండనై దోషంబుఁజేసిన నా దౌర్జన్య కర్మంబు సహింపు తల్లికన్న నెవ్వరు సమర్థులు. పాపాత్ముండగు నన్నుఁగావుము నేను వీరలతోడవాఁడనని నిష్కపటంబున సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించిన నద్దేవియట్లకాకయని శాంతచిత్తయయ్యె. నింద్రుండు వారలం గూడి దివంబునకుంబోయి సోమ

పాన హవిర్భాగంబులు వారలకుఁ బంచియిచ్చిన సుఖంబుండిరని పరీక్షిత్తునకు శుకయోగీంద్రుండు చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 451

హరివరదుఁడైన వ్రతములు
హరివంశజులగుచు నెగడు నమరులజన్మ
స్ఫురణంబులు పఠియించిన
నరయఁగ గురుకర్మ దీర్ఘహరమగు టనుదే. 452

అని విష్ణుకథాశ్రవణ కుతూహలాయమాన మానసులైన శౌనకాది మహామునులకు సూతుండు పరమహంస చెప్పినట్లు శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షన్నరేంద్రునకుఁ జెప్పెననుటయు మఱియును బుంసవనవ్రతప్రకారంబు వినిపింపుమనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 453

క. పుంసవనవ్రతభావమును బుణ్యమహావ్రత మాచరింప నే
మాసము ముఖ్యమైదనరు మానవకోటికి నిత్య సద్గుణా
వాసముకైన యోగి జన ణీతభాషణ దత్ప్రకార మి
చ్ఛాసహితంబుగా వినెదు సంతస మాత్మ బునింఁచెఁ జెప్పవే. 454

వ. అని తద్వ్రత శ్రవణాయత్తచిత్తంబునఁ దత్తరించు మహీవల్లభునకు శుకుం డిట్లనియె. 455

సీ. అధికమాసమ్ము మాఘాద్యాది దోషవిహీన
మగుమార్గశిరమాస మందు శుక్ల
దశమి నాడే కభుక్తముఁజేసి పతిభక్తిఁ
బరగుచుఁ దదనుజ్ఞఁ బడసియంతఁ
దెలివి నేకాదశీదినమున వరపుణ్య
తీర్థంబులో బ్రీతిదీర్ఘమాడి
శక్రకల్పిత మరుజన్మమాకర్ణించి
సముచిత శుభ్రవస్త్రము ధరించి

గీ. నిజగృహంబున కేతెంచి ద్విజునితోడఁ
గూడి మంగళవాద్యముల్ గొనలుసాగ
స్వస్తివాచన సేవించి వర్ణితముగ
మంటపంబొండు కల్పించి మఱియునపుడు. 456

కం. కలకొలది కాంచనంబున
జలజాయత నేత్రిఁ గూడి చక్రాంకితునిన్
బొలుపొందఁ జేసి యాప్రతి
మల నిలుపంగవలయు సదమల పీఠమునన్. 457

వ. ఇట్లు నిర్మితంబైన లక్ష్మీసమేతంబగు విష్ణుప్రతిమాతిశేషంబును రంగవల్లీసమేత ప్రదేశంబున సితతండులవిరచిత కమలకర్ణికామధ్యంబునఁ బాదుకొల్పి యాచార్యమూలంబున ద్వాదశాక్షరమంత్రపూర్వకంబుగా నావాహనాసనార్ఘ్యపాద్యాది షోడశోపచారంబుల బూజయొనర్చి తన్మంత్రంబున ననలంబునందుఁ బాయసాద్యంబులచేత ద్వాదశాహుతులు వేల్చి ప్రతియామంబు నిట్లు పూజాహోమంబులుచేసి ద్వాదశ దినంబున నిత్యకర్మంబు లాచరించి క్రమ్మఱభక్త్యపూజాపూర్వకంబుగాఁ దద్విష్ణుప్రణామం బాచరించి తత్సమ్ముఖంబున. 458

సీ. మరుమాత త్రైలోక్యమాతయై వెలసిన
శ్రీదేవి యురమునఁ జెన్నుమిగుల
శంఖ చక్ర గదా సిశార్ఙ్గనందకములు
దివ్యహస్తములందు తేజరిల్లఁగ
వరఫణామణిదీప్తిఁ బరగుచు శేషుండు
భవ్యాతపత్రమై పరగుచుండఁ
గంకణ కేయూర కటకభూషాహార
కాంతులు దిశలందుఁ గప్పుకొనఁగ
గీ. భక్తినింద్రాదివిబుధులు ప్రస్తుతింప
రత్నసింహాసనంబున రమణమెఱసి

సిరుల కాలయమగుచు విచ్చేసియున్న
నీకు మ్రొక్కెద జగదీశ లోకజనక. 459

తఱుఁగని రాజ్యవైభవ సుతప్రియభృత్యు ధనాది సంపదల్
తిరమగునట్లుగా నొసఁగి దివ్యభవత్పదపద్మ భక్తియున్
సురుచిర దానధర్మములఁ జొప్పడు భక్తియు భర్తృసేనయున్
జిరతరవృత్తినిల్వ దయసేయుము నాకును శ్రీమనోహరా. 460

అని యిట్లు లక్ష్మీవల్లభుఁ బ్రార్థించి నమస్కృతు లొనర్చి బంధు
సమేతంబుగా భుజియింపవలయు నీ ప్రకారంబున నాచార్యహస్తం
బు విష్ణుపూజామహోత్సవంబులు ప్రత్యహంబును నాచరింపుచు నియ
మంబున నేకభుక్తంబుసేయుచు నిట్టి వ్రతంబు సంవత్సరపర్యంతం
బు సంపూర్తిగా నిర్విఘ్నంబున నాచరించి. 461

అదటఁ గార్తికశుక్ల కాదశిఁ దాను
పవసించి ఘనహర్షమునన్
ద్వాదశిదినమునఁ దత్ప్రతి మాదాన
ము సేయవలయు మనుజాధీశా. 462

అంతట భక్తిచే నవనీ సురేంద్రుల
హరిరూపమయులు గనావహించి
పుష్పగంధములచేఁ బూజించి ఘృతపూర్ణ
ముగ వేడ్క మృష్టాన్నములు నొసంగి
పతితోడఁ గూడి తద్బలవైరి నైవేద్య
మతులిత భక్తితో ననుభవించి
పతియె దైవంబని భావించి సద్భక్తి
మనమున హర్షించి మనెడునట్టి

గీ. కాంతలకు నెల్ల కాలంబు కడుసమృద్ధి
యాయురారోగ్యభాగ్యముల్ వాయకుండు
నిట్టి వ్రత మాచరించిన యట్టి సతులు
పుత్రి ధనధాన్యసంపదల్ పొదవియుండు. 463

క. ఈ కథ వినినఁ బఠించిన
లోకంబుల జనులు సర్వ లోకోత్తరులై
యేకాలంబును సురత సు
ఖాకరులై మనుదు రాయు రారోగ్యములన్. 464

వ. అని యిట్లు శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుఁ బుంసవన వ్రతప్రకారంబు చెప్పెనని సూతుండు శౌనకాది మహామునులతోఁ జెప్పెనని మఱియును. 465

ఉ. సారసపత్రనేత్ర బుధసన్నుత దుష్టనిశాటపాట నా
చారవిహారహార రుచి సౌమ్యయశో మహనీయ నిత్య శృం
గారశరీర మేఘ నిభ కాయ నిరస్తసమస్తమోహ సం
స్మేరు ముఖారవిందరఘు శేఖర శ్రీకర శత్రుభీకరా. 466

క. దశరథరాజ తనూభవ
దశకంఠచ్ఛేద నిపుణధైర్యాచల ద్వా
దశరూపకోటి తేజా
దశదిగ్గజకీర్తి కామ దశరథరామా. 467

మాలిని. అనుపమగుణజాలాభ్యర్థితాత్మానుకూలా
ననధిబలవిరామా వర్ణితారాతిభీమా
ఘనసురుచిరదేహా గాఢవిధ్వస్తమోహా
జననమరణదూరా జానకీచిత్తచోరా. 468

* గద్య *

ఇ శ్రీ పరమేశ్వర కరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ
పాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతంబైన శ్రీ మహా భాగవతంబను మహా
పురాణంబునందు నరకనిరూపణంబును, నజామిళోపాఖ్యానంబును,
విష్ణుదూతల యమదూతల సంవాదంబును, బ్రచేతసులం జంద్రుండు
కోపనివారణంబు సేయుట, దక్షోత్పత్తియుం బ్రజాసర్గంబును దక్షుం
డు శ్రీహరింగూర్చి తపంబు సేయుటయు నతనికిం బరమేశ్వరుండు
ప్రత్యక్షంబగుటయు, హర్యశ్వశబలాశ్వుల జన్మమును, వారల నార
దుండు బోధించుటయు, నారదుండు దక్షుశాపంబు పరిగ్రహించు
టయు, దేవాసురనరతిర్యఙ్మృగాదుల జన్మంబులును, దివిజ
పలాయనంబును, బ్రహ్మవాక్యంబున విశ్వరూపుని నాచా
ర్యునిగా దేవతలు వరించుటయు, శ్రీమన్నారాయణ కవచ
ప్రభావంబును, విశ్వరూపు శిరోహననంబును, వృత్రా
సుర జననంబును, దివిజపలాయనంబును, సురలకు
నారాయణుండు ప్రసన్నుండగుటయు, వజ్రాయు
ధంబుకొఱకు దధీచిశల్యంబులు గొనుటయు, వృ
త్రాసురవధయును, నింద్రుండు బ్రహ్మహ
త్యాహతుండగుటయు, నహుషుం డగస్త్య
శాపంబున సురరాజ్యభ్రష్టుండై యజగర
రూపంబగుటయు, నింద్రాగమనంబును,
నశ్వమేధంబును, జిత్రకేతూపాఖ్యా
నంబును, నింద్రుండు త్రిలోకపాల
కుం డగుటయుం, బుంసవనవ్రతం
బును, మరుద్గణజన్మప్రకారం
బును నను కథలుం గల
షష్ఠ స్కంధము
సంపూర్ణము.

మంగళం మహత్.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

తప్పొప్పుల పట్టిక

పేజి	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
6	22	దాసిటు	దాసి
7	5	శ్లోభాతతి	శ్లోభాతి
7	12	సీకును	సీదగు
11	3	శార్జ	శార్ఙ్ఙ
11	7	మనా	నామ
18	12	దిర	రిర
20	28	జగదీ	జగధీ
22	26	భావింతుదు	భావింతురు
24	27	భక్తి	భక్త
25	23	స్సేయు	సేయు
29	5	భూష	భాష
33	5	అట్టి	ఎట్టి
37	21	డశ్వాసీ	దశ్వాసీ
38	4	చారశ్రేణులు	చామీకరశ్రేణి
40	2	ముంచి	ముంచిత
41	7	నాభ	నాభీ
47	21	పత్య	పథ్య
47	21	ద్వంద్య	ద్వంద్వ
47	25	సంగవ	సంగమ
48	4	జనార్థ	జనార్ద
52	7	వేదుండు	వేద్యుండు
58	8	టింటి	టింట

పేజి	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
58	9	కతిరి	కతిధి
61	18	వాన్యయ	వాన్వయ
63	3	మేంత	కంత
87	1	ఇదే	ఇదె
103	19	జాలితి	లితి
104	12	నో్మచ్ఛి	నో్లచ్ఛి
107	14	జనణిన్	జనవణిక్
107	15	బునించె	జనించె
108	9	లక్ష్మీ	లక్ష్మీ్ర
108	9	ప్రిపిమాతి	ప్రతిమావి
108	14	ద్యంబు	జ్యంబు
108	20	శార్జ	శార్జ
109	4	తృద	త్వద
109	7	లక్ష్మీ	లక్ష్మీ్ర